

EUROPolitika

EUROPolitika

İmtiyaz Sahibi & Genel Yayın Yönetmeni

Yusuf ERTUĞRAL

Baş Editör

Ali İzzet KEÇECİ

Editör (Ekonomi)

Kudret ÇELTEKLİGİL

Editör & Uluslararası İlişkiler Sorumlusu

Recep ERDOĞDU

Editör Yardımcıları

Oğuzhan SABUNCU

Editör Yardımcıları

Ezgi ÖZDEMİR

Yayın Türü / ISSN No

Yaygın Süreli / 2149 - 9217

2 Aylık Süreli

Baskı

**Repar Tasarım Matbaa (Sertifika No: 40675)
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43
Bahçelievler/İstanbul**

İletişim

editor@europolitika.com / www.europolitika.com

Yönetim Yeri

Mecidiyeköy mah. Kervangeçmez sok. No: 13 D: 4, Şişli - İstanbul

İÇİNDEKİLER

Biden Amerika'sı ve Avrupa.....	7
Prof. Dr. Tarık OĞUZLU	
Yeni Gerçekliklerin Gölgesinde Transatlantik İlişkilerinde Yeni Dönem...	11
Doç. Dr. Aylin Ünver Noi	
Brexit Sonrası Transatlantik İlişkilerde Olası Tahminler.....	16
Sezin İba Gürsoy	
Neriman Hocaoğlu Bahadır	
Çin'in Yükselişinin Transatlantik İlişkilere Etkileri.....	26
Dr. Haşim TÜRKER	
Avrupa Birliği'nin Kafkasya Politikası.....	31
Ali İzzet KEÇECİ	
Trump ve Biden'ın Transatlantik Düzlemde Dış Politika Stratejileri.....	37
Sinem ERAY	
Yasalar daha fazla "Brexit ihlaline" maruz kalacak mı?.....	42
Faisal Islam	
Yeni Dönem Transatlantik İlişkilerinde Bir Eşgüdüm Unsuru Olarak "Ortadoğu Politikaları" Ve "Suriye Krizi".....	44
Mehmet BABACAN	
Brexit Sonrası Birleşik Krallık'ta Ticaretin Olası Etkileri.....	53
Dr. Kudret ÇELTEKLİGİL	
Transatlantik İlişkilerde Yeni Dönem: Liberal Uluslararası Düzenin Yeniden İnşası.....	57
Tuğçe Samsun	
"Kohl'un Kızı" Angela Merkel Döneminin Sonu: Avrupa İçin Sonun Başlangıcı Mı?.....	63
Ezgi ÖZDEMİR	
Transatlantik İlişkiler.....	69
Nisa MAMMADOVA	
Faşizmden Popülizme (From Fascism to Populism in History).....	72
Bekir Halhalli	
Global Geopolitical Shift: Balance of Power in the Arctic.....	77
Ferdi T. GÜÇYETMEZ	

Editörden

İçinde bulunduğumuz 2020 yılı şüphesiz yaşanan ve daha da yaşanılacak olan hadiselerden dolayı dünya tarihinde kendisine ayrı bir yer bulmuş durumdadır. Bu durum, geçmiş yüzyıllarda, birbiri üstüne gelen felaket ve savaşlara sahne olan yıllar gibi tarih boyunca anılacak ve hatırlanacaktır. Şüphesiz ABD’de yaşanan başkanlık seçimleri ve sonucunda ikinci dönemi yaşamadan koltuğa veda etmek zorunda kalan Donald Trump benzeri kaybedenlerin olduğu gibi, körfez ülkeleri ile siyasi ve ticari ilişki kurarak konumunu güçlendiren İsrail gibi kazananlarında olduğu bir yıl oldu. Bizler de Euro Politika dergisi olarak içinden geçtiğimiz ve sağ salim çıkmayı başardığımız 2020 senesinin ve bu senede yaşanan olayların Avrupa Birliğine olan yansımaları ve ikili ilişkilerine olan etkilerini de göz önünde bulundurarak bu sayıyı hazırlamaya karar verdik. Kapak konumuz olan “Transatlantik İlişkilerinde Yeni Dönem” başlığıyla, öncelikle ABD’de yeni yılla birlikte başlayacak olan Joe Biden dönemi ve bu yeni dönemde eskiye yani Trump dönemine nazaran ne gibi değişme ve gelişmelerin beklendiğine dair yorum ve görüşlere yer verdik. Yeni dönem ABD-AB ilişkileri ve ABD’nin yeni Ortadoğu yaklaşımının nasıl olacağını anlamaya

ve anlatmaya çalıştık. Şüphesiz her dönem dünya gündemini meşgul eden ve etmeye devam edecek olan Ortadoğu başlığı, AB’nin bu noktada nasıl bir yaklaşım sergilediği ve sergilemeye devam edeceği konusu ile de büyük ölçüde ilintilidir. Yeni dönemde sadece Ortadoğu bölgesi değil, kaynayan bir kazan haline gelen Doğu Akdeniz ve Libya sahilleri de Avrupa Birliğinden büyük bir beklenti içerisindedir. Libya’nın işgalinde başat konumda olan Fransa ile başlayan AB’nin kuzey Afrika ilgisi yeni dönemde özellikle sorunların çözümü noktasında nasıl bir seyir izleyecek herkesin merak konusudur. Avrupa Birliğinin özellikle üye ülkeleri olan Güney Kıbrıs (Kıbrıs Cumhuriyeti) ve Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’de yürüttüğü enerji arama çalışmalarına ve bu noktada Türkiye ile yaşadığı ciddi krizlere yönelik yaptırım ya da uzlaşma yönünde gelişecek politikası da büyük önem arz etmektedir. Uzunca bir süredir beklemeye alınan Türkiye-AB ilişkilerinin de bahsi geçen sorunun çözümü neticesinde hızlanacağı herkesçe düşünülmektedir.

Yine uzunca senelerdir dünya gündemini meşgul eden İngiltere’nin AB’den ayrılışı (Brexit) ile ilgili Aralık-2020 tarihinin milat olması ve başta Ankara

anlaşmasının yürürlükten kalkışı olmak üzere Türkiye'yi de yakından ilgilendirmesi sebebiyle, her ne kadar geçmiş sayılarımızda ve etkinliklerimizde bu konuyu sıkça işlesek ve üzerinde düşünsek de bir kez daha değinmeyi uygun gördük. Yine 2020 senesinin felaketler zinciri içerisinde gerçekleşen II. Karabağ savaşı ve bu bağlamda Avrupa Birliğinin Kafkasya politikasına dünden bugüne bakmaya çalışarak, özellikle ateşkes sonrası yeni dönemde AB'nin bölgede daha aktif bir rol üstlenmesi ve bölgeyi tamamen Rus hakimiyetine terk etmeden inisiyatif almasının ne denli önemli olduğunu da anlatmaya çalıştık.

Kurulduğu günden bugüne, bir ruh ve evrensel bir hukuk anlayışı ile yoluna de-

vam Avrupa Birliği'nin birlikte bütüncül ve çözüm odaklı bir davranış sergilemesi bugün dünyada ve Avrupa'da yaşananlar göz önüne alındığında daha büyük bir önem taşımaktadır. Dünyaya yön veren büyük güçler arasında daha etkin yer alması gereken AB'nin, içsel sorunlara boğulması ve üyesi ülkelerin dahi birbirleri ile olan sorunlarında yalnız bırakması şüphesiz birliğin geleceğini ciddi tehlikeye sokmaktadır. ABD seçimleri sonrası yeni dönemde yaşanması muhtemel gelişmeler ve bu gelişmelere karşın AB'nin tepkilerinin de yakın takipçisi olacağımızı ve Euro Politika olarak sizlerle paylaşacağımızı bilmenizi isteriz.

Ali İzzet KEÇECİ |
EURO Politika Dergisi Baş Editörü

Biden Amerika'sı ve Avrupa

Prof. Dr. Tarık OĞUZLU*

Zor geçen bir dört yılın ardından Biden'in başkan seçilmesiyle birlikte transatlantik ilişkilerde olumlu gelişmeler olacağı beklentisi güçlenmiş gibi. Barack Obama'nın 2008 ABD başkanlık seçimlerini kazanmasını müteakip Avrupa'da yaşanan coşku şu anda tekrar yaşanıyor gibi. Yeni-Muhafazakâr Bush ve aşırı milliyetçi Trump dönemlerinin ardından iktidara gelen küreselleşme ve çok-taraflı işbirliği savunucusu Demokrat başkanlar Avrupa'da kesinlikle daha fazla heyecan uyandırıyorlar. Üst düzey birçok Avrupalı siyasetçi Biden'in başkanlığını kutlamakla kalmayıp, Avrupa Birliği'ni Biden Amerikasıyla daha fazla işbirliği yapmak ve Amerika'nın üzerindeki sorumlulukları paylaşmak noktasında göreve çağırıyor. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bir öneri paketi Avrupalı liderlerin önüne geldi.

Tıpkı George Bush'un neo-muhafazakâr, son derece askersizleştirilmiş ve tek-taraflı politikalarının yirmi birinci yüzyılın ilk on yılında transatlantik ilişkilerde ciddi gerilimlere neden olması gibi, Donald Trump'ın müttefiklerinden ve çok-taraflı kü-

resel yönetim mekanizmalarından nefret eden «önce Amerika» zihniyeti, son dört yılda benzer gerilimlere neden oldu. Hâlbuki Amerika'nın liderliğinde şekillenen liberal uluslararası dünya düzeni içinde Avrupalı müttefikler bir yandan kendilerini daha fazla güvende hissetmiş diğer yandan da aralarındaki ekonomik ve siyasi bütünleşme sürecini ileri boyutlara taşıyabilmişlerdi. Avrupa Birliği'nin bir barış modeli olarak zemin kazanmasında Amerika'nın sunduğu güvenlik garantileri ve oynadığı küresel liderlik rolü çok etkili olmuştu. Amerika'nın güçlü kasları ve müttefiklerini hesaba katma noktasında gösterdiği erdem Avrupalılara barış içinde yaşayıp ticaret üzerinden zenginleşmeleri için gereken oksijeni sunmuştu.

Durum buyken Bush ve Trump gibi iki Cumhuriyetçi başkanın görev süresi boyunca Amerikan hegemonyasının inanırlılığı Avrupalı müttefikler arasında hissedilir şekilde azaldı. Realpolitik hesapların belirginleştiği ve jeopolitik güç rekabetlerinin hızlandığı bir dünyada Avrupa Birliği'nin bir normatif güç ve liberal barış projesi olarak varlığını sürdürmesi güç-

* Antalya Bilim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: tarik.oguzlu@antalya.edu.tr

leşti. Avrupa Birliği'nin 2003 yılında benimsediği ilk güvenlik strateji belgesiyle 2016 yılında kabul ettiği güncellenmiş güvenlik belgesi arasındaki fark dikkat çekiciydi. İlkine sirayet eden aşırı iyimser ve özgüvenli hava ikincisinde yerini aşırı ihtiyatlı ve ürkek bir ruh haline bırakmıştı. Kendi değerlerini etrafına yayma ve dünyayı Avrupalı değerler ışığında dönüştürme yönündeki iyimserlik yerini Avrupa Birliği bütünleşme sürecinin temelinde yer alan değerleri koruma dürtüsüne bırakmıştı. Trump'un başkan seçilmesiyle Avrupa'nın kötümserliği daha da arttı.

Son dört yıl süresince Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupalı müttefikleri ortak değerler, tehdit algıları ve stratejik öncelikler üzerinde birleşmeyi pek başaramadılar. Trump yönetimi Avrupa içindeki bütünleşme karşıtı hareketlerle aşırı sağ popülist akımları destekledi. Bunun yanında İngiltere'nin birlikten çıkma yönündeki çabalarını cesaretlendirdi. Avrupa

Birliği'ni ideal bir ortak yerine rakip ve düşman olarak algılayan Trump yönetimi AB'nin içeriden zayıflaması noktasında Rusya ve Çin'den geri durmadı. Bu durum Avrupa Birliği içinde AB'nin kendi güvenlik ve savunma yeteneklerini geliştirmesi ve büyük güçlere karşı onların anladığı dilden konuşması gerektiğini söyleyenlere daha fazla zemin açtı. Diğer taraftan Amerika'nın tutumu Avrupalı müttefikler arasında transatlantik ilişkilere bakış noktasındaki farklılıkları daha fazla görünür hale getirdi. Neticede AB'nin NATO'dan ve ABD'den bağımsız otonom bir güvenlik kimliğine sahip olması gerektiğini düşünen ülkeler karşısında bundan son derece ürken ve kendi güvenlikleri için Amerika ve NATO'nun varlığını hayati gören AB ülkeleri de vardı.

Üyeler arası farklılıklara rağmen Avrupalı müttefiklerin ipleri ellerine alma yönündeki çabaları son dört yılda hızlandı. Amerika'nın boşalttığı

alandan en fazla istifade eden ülkeler liberal uluslararası dünya düzeninin temel değerlerine kuşkuyla bakan ülkeler oldu. Trump yönetimiyle birlikte Amerika da illiberal bir dünya gücüne evrilmeye başladı.

Avrupalı müttefiklerin endişe etmelerini gerektirecek yeterince gelişme yaşandı son dört yıldır. Dolayısıyla, Amerika'nın Avrupa güvenliğine ve refahına olan bağlılığının artık garanti edilemeyeceği düşünülürken, Avrupalı müttefiklerin kendi aralarındaki uyum sürecini arttırmaktan ve AB'yi mümkün olan en kısa sürede özerk bir stratejik aktör haline getirmekten başka seçenekleri olmayacaktı. NATO'dan çıkmayı ciddi ciddi düşünen, Avrupalı müttefiklerine karşı ticaret savaşları başlatan ve ülkesinin Avrupa topraklarındaki askerlerini hatırı sayılır oranda azaltmayı savunan Trump yönetimi son dört yıldır adeta Avrupalıların kâbusu oldu. An itibarıyla, ABD ile Çin ve Rusya arasında küresel ölçekte oynanmakta olan halat çekme oyununda arada kalmak istemeyen Avrupalı müttefikler kendi başarılarının çaresine kendilerine bakması gerektiğine artık daha fazla inanıyorlar.

Bu arka plandan bakıldığında, Biden'ın Washington'da iktidara gelmesi rahatlatıcı bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak, transatlantik ittifakın Amerika'nın iyi huylu liberal hegemonyası altındaki ihtisamlı günlerine geri döneceğini ileri sürmek gerçekçi olmayacaktır.

Biden, transatlantik ilişkilerin güçlü bir savunucusu ve ABD'nin yurtdı-

şındaki çıkarlarını elde etmesi için dünyanın dört bir yanındaki müttefikleriyle işbirliği yapması gerektiğine inanan bir başkan. Aynı zamanda çok-terafı küresel yönetim ve liberal demokrasiye inanıyor. Biden'ın demokratik ülkelerden oluşan bir kurumsal işbirliğini savunduğu ve bu bağlamda bir zirve toplantısı düzenlemek istediğini biliyoruz. Otoriter ve illiberal demokrat güçler karşısında zemin kaybeden liberal demokrasinin kendini toparlaması bu tarz girişimler sayesinde mümkün olabilir.

Biden'ın popülist ve aşırı milliyetçi Trump'a karşı kazandığı zafer, hakikat-sonrası çağda siyasetin rasyonel, çok-kültürlü ve liberal zeminlerde yürütülebileceğini gösterdi. Ayrıca Biden, ABD Kongresi'nde senatör ve Obama yönetiminde başkan yardımcısı olarak sürdürdüğü kariyerinde NATO'ya verdiği desteği ve AB uyum sürecine olan bağlılığını birçok kez kanıtlamış biri. Bütün bunların yanında Biden Amerika'nın liberal uluslararası düzenin lider ülkesi olması gerektiğine ve bu bağlamda Çin ve Rusya'ya karşı yürütülen mücadelede geleneksel müttefiklerin kazanılması gerektiğine inanan bir başkan.

Ancak, Biden'ın geçmiş sicili ve dış politika vizyonu, Avrupalı müttefikleri kayıtsızlığa sürüklememeli. Dış politika deneyimine ve artan büyük güçler arası rekabet ilişkilerine rağmen Biden, Amerikan toplumunun karşı karşıya olduğu büyük zorluklar göz önüne alındığında büyük olasılıkla bir iç politika başkanı olacak.

Biden, bir taraftan COVID-19'u ye-

nip Amerikan ekonomisini yeniden diriltmek isterken diğler taraftan da ülkesindeki aşırı kutuplaşmayı sona erdirmek istiyor. Kendi dış politika vizyonu ile selefinki arasındaki kayda değer farklılıklara rağmen, Biden, bitmeyen savaşları sona erdirmek ve Amerika'nın omuzlarındaki sorumlulukları başkalarıyla paylaşmak noktasında dış politika çizgisini devam ettirecek.

ABD'nin ulus inşası ve demokrasiyi yayma noktasındaki isteksizliği muhtemelen onun döneminde de devam edecek. Trump gibi Biden da Avrupa ve Asya'daki müttefiklerinden, Rusya ve Çin'den kaynaklanan zorluklara direnme noktasında askeri imkânlarını daha fazla arttırmalarını bekleyecek. ABD'nin sunacağı liderlik karşısında onların da daha fazla sorumluluk almalarını isteyecek.

Güvenilir stratejik yeteneklere ve jeopolitik zekâyâ sahip güçlü bir Avrupa, Amerikan çıkarlarına daha fazla hizmet eder. Biden, Avrupalı müttefiklerini gerek NATO gerekse AB

içinde savunmaya daha fazla harcamaları için zorlamaya devam edecek. Amerika'nın Avrupa'nın güvenliğine olan taahhüdü karşısında Avrupalı müttefiklerinden Çin'e karşı Amerika'nın arkasında saf tutmalarını bekleyecek.

Biden, Avrupalı müttefiklerden daha fazla stratejik sorumluluk üstlenmelerini isteyecek. ABD'nin Hint-Pasifik bölgesine odaklanabilmesi ve oradaki stratejik varlığını güçlendirebilmesi için bu şart.

Biden'in başkanlığı, Avrupalı müttefiklere hem stratejik bir fırsat hem de ciddi bir risk sunuyor. Ya önceki zamanlara nazaran daha fazla stratejik düşünüp bu alandaki kapasitelerini ya da Biden'in gelişiyle rehavete kapılıp gevşeyecekler. İlkinde Amerika'nın Avrupa'nın güvenliğine olan bağlılığı ve Avrupalı müttefiklerini ciddiye alma ihtimali artarken, ikincisinde Avrupa'nın stratejik savrulma riski büyüyecek. Seçim Avrupalıların.

Yeni Gerçekliklerin Gölgesinde Transatlantik İlişkilerinde Yeni Dönem

Doç. Dr. Aylin Ünver Noi*

ABD ve AB arasındaki Transatlantik müttefikliğinin kökleri 12 Mart 1947 tarihinde ABD Başkanı Harry Truman'ın Kongre'de dile getirdiği iç ve dış baskılara karşı özgür ve demokrasi yanlısı milletlere siyasi, askeri ve ekonomik yardım ve desteği amaçlayan Truman Doktrininin uygulamaya konması ve 5 Haziran 1947 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı George C. Marshall'ın önerisi olan Marshall Planı olarak bilinen Avrupa kalkınma planı ile atılmıştı. Marshall Planı ABD'nin Avrupa'ya insani ve ekonomik yardımlarını gerçekleştirmesini sağlarken aynı zamanda Avrupa'daki ülkelerin ortaklık içinde beraber yaşamalarını sağlayarak kıtada barışa, Avrupa entegrasyonuna ve Transatlantik ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunmuş ve serbest ekonomi, kooperatif güvenlik, demokratik dayanışma ve çoktarafli kurumlar üzerine kurulu liberal uluslararası düzeninin ve onun kurumlarının (OEEC-OECD, GATT, Dünya Bankası, IMF, NATO) kurulmasına neden olmuştur. ABD'nin Avrupa'da güçlü

ortaklara ihtiyacı var anlayışı üzerine kurulu bu anlayış 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Komünizmin çöküşü ile değişmemiş ve ABD dış politikasını şekillendirmeye devam etmiştir. (Ikenberry, 2017:3) Ancak Donald Trump'ın ABD başkanı seçilmesi sonrası uygulamaya koyduğu politikalarla Transatlantik ilişkileri ve onun kurduğu liberal dünya düzeninin sona erdiği yönünde uluslararası sistemdeki yeni gerçeklik tartışmaları gündeme geldi. ABD'nin Paris İklim Değişikliği Anlaşması'ndan çıkmasından Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TTP) çekilmesine, Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nı (TTIP) rafa kaldırmasından İran nükleer anlaşması (JCPOA) ve Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması'ndan (INF) çekilmesine, NATO'da yük paylaşımı konusu ve Kuzey Akımı 2 Projesi ile ilgili Almanya'ya yaptığı baskıya ve Brexit'e ve AB entegrasyonunun dağılmasına verdiği desteğe pek çok konu bu açıklamaların yapılmasına katkıda bulunmuştur.

*Haliç Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim üyesi

ABD ve AB arasında gerginliklerin yaşandığı bu dönem Transatlantik ilişkileri açısından aslında bir ilk değil. Bugün gündeme gelen birçok konunun daha önceki Amerikan başkanları tarafından da gündeme getirildiğini, ABD ile AB arasında gerginliğe neden olduğunu söylemek mümkündür. Eski Amerikan başkanlarından Ronald Reagan Sibirya Boru Hattı ya da Yamal Boru Hattı projesi olarak bilinen Sovyetler Birliği ve Batı Avrupa arasındaki doğal gaz projesine karşı bir tutum sergilemiş, Almanya'ya kömür vermeyi teklif etmiş ve bu ülkeyi Sovyetler'le anlaşma yaparsa ABD teknolojisini ihraç eden yabancı şirketlere yaptırımlar uygulamakla tehdit etmiştir. George W. Bush da 2001'de ABD'nin ekonomik olarak olumsuz etkileneceğini söyleyerek ülkesini küresel ısınma ve iklim değişikliğine neden olan karbondioksit emisyonları veya sera gazı salınımlarını azaltmayı hedefleyen Kyoto Protokolü'nden çektiğini açıklamıştır. Donald Trump'ın P5+1 grubunun 2015'te imzaladığı

İran nükleer anlaşması'ndan tek taraflı çekilmesi ve Tahran yönetimine uyguladığı yaptırımların AB tarafından da uygulanmasını istemesi Bill Clinton döneminde bu konuda uygulanan ve ABD ve AB arasında gerilime neden olan politikalar ile benzerlik göstermektedir. NATO'daki yük paylaşımı konusu da Barack Obama tarafından gündeme getirilmiş hatta 2014 tarihine kadar üye devletlerin savunma harcamalarının GSYH'deki paylarını %2'ye çıkaracakları taahhütleri alınmıştı. Bunlara 1956 Süveyş krizi, Vietnam Savaşı, Irak Savaşı gibi farklı dönemlere damgasını vurmuş AB ile ABD arasında yaşanan anlaşmazlık örnekleri de ekleyebiliriz. Ancak bu anlaşmazlıklar bir şekilde çözülerek ilişkiler devam ettirilmiş ve liberal dünya düzeni de onun kurumları da sürdürülebilmiştir. Her ne kadar anlaşmazlıklar olsa da önceki başkanlar AB ile müttefikliğin önemli olduğunu düşünmüştür. Trump yönetimi ile değişen bu anlayış "Amerika ilk" dış politikasına dönüşmüştü. Bu anlayışın ABD'yi izole ettiği ve

hasımlarına karşı daha korunmasız yaptığını düşünen Biden yönetimi 20 Ocak itibari ile ABD dış politikasına yön verecek.

ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde Trump'ın "Amerikalılar beni ABD'yi tekrar büyük yapmam için seçti" cümlesi ile yer alan anlayışın Joe Biden'ın Başkanlık kampanyasında kullandığı "Build back better" yani "daha iyi inşa et" anlayışı ile yer değiştireceği sinyalleri Başkanlık seçildikten sonra yapmış olduğu atamalar ve görevlendirmelerle kendini göstermektedir. Çoktarafılığın savunucusu ve uluslararası kurumlara onların güçlendirilmesine önem veren Anthony Blinken'ın Dışişleri Bakanı olarak atanması, İklim Değişikliği ile mücadele konusunda

yetkin bir isim olan ve ABD'de bu konuda ciddi işlere imza atmış John Kerry'nin görevlendirilmesinde ABD'nin çoktarafılık ve işbirliklerinden çıkararak ve liberal dünya düzeni ve onun kurumlarının geleceğinin sorgulanmasına neden olan bir dönemin Trump yönetimi ile geride kaldığı Biden ile ABD'nin çoktarafılığa bir dönüş yaptığını bu atamalardan ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kurumlara ve İklim Değişikliği anlaşmasına döneceğini açıklamasından (Noi, 2020) ve 5+1 ve İran arasında yapılan Kapsamlı Nükleer Antlaşmaya ABD'nin döneceğinin sinyallerinin verilmesinden anlayabiliriz.

Müttefiklerini bağımlı devlet (client state) olarak değil ortakları (partner) olarak gören daha önceki ABD yöne-

timleri müttefikleri arasında uzlaşma sağlamanın Amerika'nın çıkarına olduğu düşüncesindeydi. Bu anlayışa göre uzlaşma içerisindeki güçlü müttefikleri ile ABD'nin daha güçlü olacağı inancı vardı. Trump döneminde terk edilen bu anlayışa Biden yönetimi ile dönüleceği sinyalleri verilmeye başladı. NATO'nun orta ve doğu Avrupa üye devletlerini ve Ukrayna gibi ortaklarının güvenliğinin Rusya tarafından tehdit edildiği algısı ve bu bölgedeki müttefiklerini ve ortaklarını Rusya'ya karşı destekleyeceği sinyali ABD Başkanı Joe Biden'ın Belarus'un muhalefet lideri Svetlana Tikhanovskaya'yı 20 Ocak 2020 tarihindeki göreve başlama seramonisine davet etmesi ile daha netleşmiştir. (Blank, 2020) Bu da bize yeni ABD yönetimi ile Rusya'nın eski Sovyet bölgesinde yeniden hegemonya kurma planları karşısında hem daha güçlü bir Transatlantik ittifakı ve NATO göreceğimizi hem de ABD dış politika yapımında da demokrasi ve insan hakları ihlalleri konusunun ciddi bir şekilde ele alınacağını göstermektedir.

ABD Başkanı Joe Biden'ın geçtiğimiz günlerde Çin'in megaticaret anlaşması - Bölgesel Kapsayıcı Ekonomik Ortaklık - RCEP'yi anons etmesi ile ABD'nin ticarete kuralları yazmada öncü rol oynayabileceğini hem kendisinin hem de demokrasi gibi ortak değerlere ve büyük ticari kapasiteye sahip olan diğer demokrasilerle yapabileceği işbirliğine vurgu yaparak dile getirdi. (Bacchus, 2020) Biden'ın bu açıklaması aklımıza bu soruyu getiriyor: AB ve ABD arasında mü-

zakereleri uzunca yıllar süren ve belli bir noktaya gelen mega serbest ticaret anlaşması Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı - TTIP dünya ticaretinin kural koyucu anlaşması olarak lanse edilen bu anlaşma acaba Biden yönetimi ile tekrar canlandırılacak mı? AB-ABD arasında serbest ticareti kurması ve dünya ticaretine yön vereceği düşünülen bu anlaşma Trump yönetimi ile rafa kaldırılmıştı. İşsizliği azaltma ve istihdam yaratarak ABD ekonomisini düzeltme vaatleri olan Biden yönetimi ABD'de zengin kesimden kesilen vergiyi artırarak Amerikan mal ve hizmetlerinin devlet tarafından satın alınmasını teşvik edecek fonlarla alt yapı, eğitim ve sağlık gibi sektörler öncelik vererek ekonomiyi canlandırma, yatırımı ABD'ye yapmayı ve istihdam yaratmayı planlıyor. Hem de tüm bunları 2050'ye kadar sıfır karbon salınımlı temiz enerjili ekonomiye geçiş planlaması içinde gerçekleştirerek. Ancak Biden yönetimi ekonomiyi iyileştirme planlarını Kovid-19 ile mücadele ve yeni altyapı yatırımlarını ön plana alarak ticareti ve onun gerekliliği olan uluslararası ticaret anlaşmaları yapmak için müzakereleri şimdilik geri planda bırakacak bir yaklaşımın sinyallerini kampanyadaki vaatlerinde zaten dile getirmişti. Trump döneminde ortaya çıkan bu yeni gerçeklik yani çoktarafli serbest ticaret anlaşmalarından çıkma ve serbest ticarete mesafeli durma ve Çin ile ticaret savaşlarına varacak bir korumacı politika izleme yaklaşımından çıkma süreci ABD'deki içe dönük süreç at-

latıldıktan sonra aşamalı gerçekleştirilecek gibi görünüyor.

Aslında AB'nin Asya'ya kıyasla ABD için ikinci plana atılma süreci Obama döneminde başlamış Trump yönetimi ile devam etmişti. Transatlantik müttefikleri tarafından da hassasiyet ile izlenen bu sürecin şimdilik değişmeyeceğini ABD dış politikası yapımında önceliğin Çin ve Asya olacağını ancak bunun Transatlantik ilişkileri ve müttefikleri de kapsayarak onlarla ortak değerleri üzerinden şekillendirilen düzenin ön plana çıkarılarak ve hepsinin ötesinde AB ile ilişkileri tekrardan rayına sokarak gerçekleştirileceğini söyleyebiliriz. Ancak Biden yönetiminde Trump döneminde ortaya çıkan tüm bu yeni gerçekliklere rağmen eski düzenin gereklerini bu yeni gerçekliğe adapte etme sürecine şahitlik edebiliriz.

Bu yeni dönemde salgın hastalıklardan dijitalleşmenin ekonomilere olumsuz etkisine iklim değişikliğinden daha pek çok zorlukla mücadelede verecekleri cevap hem Transatlantik müttefikliğinin hem de Transatlantik müttefiklerinin kurduğu Liberal uluslararası dünya düzeninin zorluklarla mücadele edebilme ve adapte olabilme gücünü yani ne kadar resilient olduklarını test edecek. Trump yönetiminin transactional yaklaşımının yerini ise Biden yönetiminden beklenen değerler bazlı dönüşümü öngören bir yaklaşımın

değişen dünyada nasıl gerçekleştirileceğini ve müttefikleri ile güveni tekrar inşa etmeyi, mevcut uluslararası kurumları tekrar güçlendirmeyi ve iyileştirmeyi kısaca çoktarafılığa dönüşü ve kuralları baz alan dış politika anlayışını önceleyen bir Biden yönetimi ve onun yeni gerçeklikler gölgesinde Transatlantik ilişkilerdeki yeni dönemine tanık olacağız.

Sözü Geçen Çalışmalar

Bacchus, J. (24 Kasım 2020), America cannot afford a timeout on trade, The Hill,

<https://thehill.com/opinion/international/527101-america-cannot-afford-a-timeout-on-trade>

Blank, S. (30 Kasım 2020), Biden's First Decision, The Hill,

<https://thehill.com/opinion/international/528029-bidens-first-decision>

Ikenberry, John G. (Mayıs/Haziran 2017) The Plot against American Foreign Policy: Can the Liberal Order Survive? Foreign Affairs, Cilt. 96, No.3., s. 3

Noi, A.Ü. (5 Aralık 2020), Biden Victory, Vaccine and an Anniversary: Good Karma for the Mediterranean?, The Hill,<https://thehill.com/opinion/international/528903-biden-victory-vaccine-and-an-anniversary-good-karma-for-the>

Brexit Sonrası Transatlantik İlişkilerde Olası Tahminler

Sezin İba Gürsoy*

Neriman Hocaoğlu Bahadır**

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB) dünya çapında ekonomik, güvenlik, kültürel ve tarihsel bağlar açısından oldukça bağlantılı iki aktördür. Atlantik'in iki yakasındaki bu aktörler bir dayanışma örneği sergileyerek serbest piyasa ekonomisi çerçevesini temel alarak liberal değerlerin korunması görevini de yürütmektedirler. Transatlantik ittifak, dünya çapında güçlü bir iş birliği sütunu olarak bilinmesine karşın son yıllarda yaşanan çeşitli krizler-2008 Küresel Mali Kriz, Irak Savaşı, Mülteci Krizi, Brexit ve Korona virüs gibi- ittifak içinde bir aşınma ve yıpranmaya neden olmuştur. Smith (2018) ABD-AB ilişkilerinde son dönem yaşanan bu krizlerin oluşturduğu ortak tehditlerin ilişkilerdeki ana eksenini belirlediğini iddia etmektedir. Amerikan-Avrupa ilişkisine zarar veren önemli unsurlardan biri de paylaşılan değerlere ve liberal demokra-

siye olan inancın azalmasıdır. Bunun arkasında 2008 ekonomik krizinin etkilerini görmek mümkündür. 2008 krizi, yalnızca ABD ve Avrupa'nın ekonomik üstünlüğünü ve dünya ekonomisini şekillendirme imtiyazının meşruiyetini sorgulatmakla kalmamış, Batı ittifakının ideolojik, siyasal hegemonyasının da tartışılmasını kolaylaştırmıştır (Özel, 2018). Liberal düzenin yara alması, Brexit referandumu ve ardından Trump'ın ABD başkanlığına seçilmesi küresel belirsizliklerin daha fazla hissedilmesine neden olmuştur.

Tüm bu gelişmeler ışığında burada ele alınan ana soru Brexit'in geleneksel Transatlantik iş birliği üzerinde ne gibi etkileri olabileceğidir. Yakın zamandaki çalışmalara bakıldığında literatürde daha çok Brexit'in AB-NATO ilişkileri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışma ise sadece NATO şemsiyesi altında değil de daha çok ABD-AB özelinde bir analiz yapma-

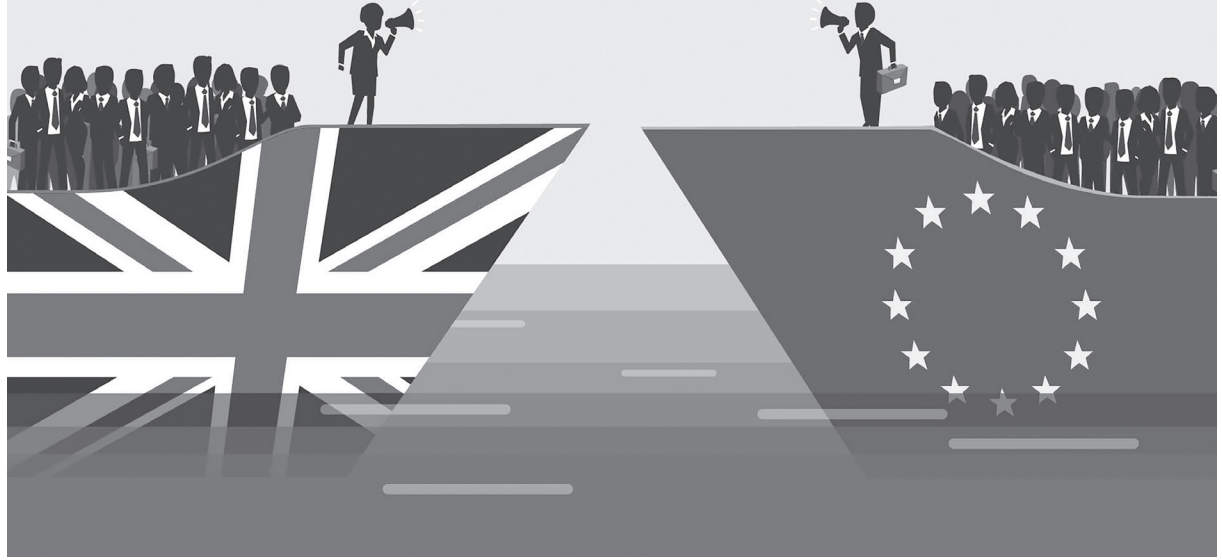
yı hedeflemektedir. Bu bağlamda öncelikle İngiltere'nin AB'den nasıl ayrılacağı üzerinde durulacaktır. Sonrasında ise İngiltere'nin taraflar arasındaki konumunu göz önünde bulundurarak Transatlantik ilişkilerle ilgili çeşitli çıkarımlar yapılacaktır.

Brexit Öncesi ABD-AB İlişkilerine Kısa Bir Bakış

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana, Amerika'nın AB'ye yönelik politikası devamlılık sergilemiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri Birleşik Krallık ile ABD arasında tarihi ve kültürel yakınlıklardan doğan bir "özel ilişki" nin varlığıdır. ABD, Avrupa'yı çoğu zaman ortak değerler kümesi ve stratejik çıkarlar için önemli bir ortak olarak görmüş, Birleşik Krallık ise kıta Avrupası ile ABD arasında bir köprü görevi görmüştür. Daha henüz dünya savaş bitmemişken ABD, "örtüşen değerleri, yakınlaşan çıkarları ve ortak hedefleri" doğrultusunda İngiltere'nin de dahil olduğu bir grup Batı Avrupa devletiyle "Atlantik" düzeni inşa etmiştir (Rees, 2017). Soğuk Savaş esnasında ise ABD, Avrupa'yla ilişkilerini Sovyetler Birliği'nden (SB) algılanan tehdit karşısında güvenlik temelinde şekillendirmiştir. Hatta Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) bütünleşme sürecinde Amerika'nın desteği açıkça görülmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde, belki de ABD-Avrupa ilişkileri için en önemli zorluk, güvenlik iş birliğini geleneksel Doğu-Batı odağından daha küresel bir gündeme doğru ye-

niden yönlendirmek olmuştur (Rees, 2017). Bunun için taraflar arasındaki ilişkiler 1990'da kabul edilen Avrupa Topluluğu ve ABD İlişkileri Üzerine Transatlantik Deklarasyonla birlikte uzun vadeli bir dayanışmaya dönüşmüştür. Her ne kadar 1990'ların ortalarında Transatlantik ilişkilerde durgunlaşma ve kriz söylentileri çıksa da ilişkilerin dinamizmini sağlayan NATO şemsiyesi olmuştur.

2016 yılı Kasım ayında Trump yönetiminin ABD'de göreve gelmesiyle Transatlantik ortaklar arasında NATO'da yük paylaşımı sorunu gündeme gelmiştir. Bu sorun liberalizm, evrenselcilik, özgürlük ve demokrasi modelinin iki savunucusu olan ABD ve AB arasındaki gerilimleri arttırmıştır. Trump'ın popülist ve milliyetçi söylemleri ile Transatlantik stratejik ortaklığı, ilginç ve tartışmalı bir paradigmaya dönüştürmüştür. Bu da popülizm ve milliyetçiliğin ivme kazanmasına ve Batı liberal değerlerinin zayıflamasına neden olmuştur. Bir başka gelişme de Trump'ın, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasına destek vermesidir. Hatta Trump, Theresa May'ın Ocak 2017'de Beyaz Saray ziyareti sırasında Brexit'i "dünya için bir nimet" ve "güzel, güzel bir şey" olarak tanımlamıştır (The Telegraph, 2017). Özellikle, Trump'ın Obama'nın aksine ticaret alanında Birleşik Krallık'a ayrıcalıklı davranacağını ifade etmesi Brexit sürecinde oldukça etkili olmuştur (Özdemir, 2019).

Brexit ve AB ilişkileri

Brexit, kavramsal olarak ilk defa 1980'lerin ortalarında kullanılan ve Birleşik Krallık'ta şekillenen Avrupa şüpheciliğini (İzci Connelly, 2015) ve özellikle de AB şüphecilerinin¹ konumunu güçlendirecek bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Brexit referandumunun 23 Haziran 2016'da gerçekleşmesiyle AB içerisinde çeşitli tartışmalar başlamıştır. Ancak sürecin başlaması, referandumun yapılması ve sonrasında geçen dört yıl AB'nin çözülmesinin bu yönde beklentilerin aksine çok da kolay gerçekleşecek bir değişim olmadığını göstermiştir.

Kısaca değinmek gerekirse Brexit genel olarak AB içerisindeki şüpheciler arasında önemli konuma sahip olan Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinden ayrılması olarak nitelendirilebilir.

¹AB şüphecileri kısaca AB kurumlarına ve/ya politikalarına karşı olanlar olarak tanımlanabilir
Daha fazla bilgi için bkz. <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-a-euroscptic/>

AB'nin öncüsü olan AET, 1957'de kurulurken –ABD'nin Kennedy'den bu yana onları Avrupa entegrasyonuna katılımları için teşvik ettiği düşünülse de (Oliver, Williams, 2016)- Birleşik Krallık, bu Topluluk içerisinde olmayı tercih etmemiştir. Ancak kısa bir süre sonra kararını değiştirerek üyelik başvurusunda bulunmuş ve 1973'te üye olmuştur. Her ne kadar Tek Pazar'ın serbestleşmesi, AB genişlemeleri, dış konularda AB iş birliği, güvenlik ve savunma konularını kısmen Birleşik Krallık'ın çabaları olarak görülse de (Oliver ve Williams, 2016) Birleşik Krallık, Birlik içerisindeki politikalara karşı çoğu zaman şüpheci bir tavır sergilemiştir. Örneğin üye olduktan hemen sonra 1975'te üyeliği sorgulayan referandum denemesi (İzci Connelly, 2015), Thatcher ile alınan geri ödeme, Schengen Alanına girmemesi, Eurozone'da yer almaması, anlaşmalara konulan çekinceler ve diğer pek çok

çekince ile AB içerisinde 'şüpheli' olarak nitelendirilebilecek ülkeler arasında yerini almıştır. Tüm bu nedenler AB bütünleşmesini pek çok açıdan desteklemediğinin de kanıtı olmuştur. Bu şüpheli yaklaşımı nihayet 2016 referandumu ile resmi bir boyut kazanmıştır.

23 Haziran 2016'da gerçekleşen referandum ile Avrupa ve dünya için bir şok etkisi yaratarak ilk defa bir AB üyesinin Birlik'ten ayrılmak için olumlu oy kullandığı görülmüştür (Oven and Walter, 2017). Bu gelişme sonrasında Brexit'in AB'nin diğer şüpheli üyeleri arasında domino etkisi yaratacağı yönünde görüşler ortaya çıkmış ancak üyeler bu yönde adımlar atmamışlardır. Buna ilaveten Birleşik Krallık içerisinde tartışmalar ve referandumun yenilenmesine ilişkin çeşitli istekler de dile getirilmiştir. Ancak referandumla verilen karardan sonra 29 Mart 2017'de Lizbon Antlaşması 50. Maddesi gereğince ayrılığa ilişkin tebliğ mektubu AB Konsey Başkanı Tusk'a teslim edilmiştir (European Council). Uzun ve tartışmalı bir süreç sonrasında 1 Şubat 2020'de geri çekilme anlaşması yürürlüğe girmiştir (European Council). Bu aşamadan sonra en çok merak edilen konu ilişkilerin nasıl devam edeceği olmuştur.

Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması ile AB ve Birleşik Krallık'ı nelerin beklediği konusunda çeşitli yorumlar bulunmaktadır. Birleşik Krallık'ın artık AB karar alma mekanizmasına dahil olmadığı düşünüldüğünde ilerleyen süreçte AB-Birleşik Kral-

lık ilişkilerinin nasıl olacağı aslında anlaşma metninde belirli ölçüde yer almaktadır. Örneğin Geri Çekilme Anlaşmasında geçiş dönemine ilişkin konular da yer almaktadır ki bu dönem 2020'nin sonuna kadar geçerlidir (European Commission, 2020). Geçiş döneminin uzatılması için Birleşik Krallık'ın Haziran 2020 tarihine kadar başvurması beklenirken böylece bir başvuru gerçekleştirilmemiştir. Bu da ayrılığın 2020 sonrasında geçiş döneminde bir uzatmaya gitmeden kesinleşeceğinin bir göstergesidir. Ancak görüşmelerin hala devam ettiğini de belirtmek gerekir. Örneğin balıkçılık ve ticaret konusunda kesinleştirilmesi beklenen konular bulunmakta ve eğer yıl sonuna kadar bir anlaşmaya varılamazsa AB ve Birleşik Krallık arasında dolaşıma giren mallara vergi uygulanmaya başlanacaktır (BBC, 2020).

Ticaret anlaşması gibi ekstra görüşmeler gerektiren bazı konular olsa da Geri Çekilme Anlaşması ile pek çok konu kararlaştırılmıştır. Anlaşma içerisinde kesinleşen konular arasında ortak hükümler, vatandaşların hakları, düzen içerisinde bir geri çekilmenin yapılabilmesine ilişkin konular, geçiş dönemi, finansal konular, anlaşmanın etkili bir şekilde uygulanması ve üç protokol yer almaktadır. Bu protokoller İrlanda, Kıbrıs ve Cebelitarık ile ilgilidir ve her biri anlaşmaya dahil edilmiştir (European Commission, 2020). Özellikle Kuzey İrlanda ile İrlanda arasındaki sınırın niteliğine ilişkin hazırlanan protokol görüşmelerde en çok tartışılan ko-

nulardan biri olmuştur. Anlaşma oldukça kapsamlı şekilde hazırlanmış olmasına rağmen yukarıda da belirtildiği üzere ticaret anlaşması gibi hala mutabakata varılması gereken alanlar mevcuttur. Bu da AB'nin ne kadar iç içe geçmiş, sarmal bir yapısı olduğunu göstermektedir. AB politikaları, bunların işleyişleri, halkları ve halkların hakları kolayca ayrıştırılacak bir yapıda değildir. Söz konusu ilişkiler adım adım geliştirilmiş ve iç içe geçmiştir. Birleşik Krallık her ne kadar AB politikalarının bazılarının dışında kalmayı tercih etmiş olsa da AB'nin ilk genişlemesinin üyesidir ve eleştirilse de bütünleşmiş bir birlikten ayrılmaya çalışmaktadır. Üstelik bu ayrılığın maddi olarak bir yükümlülüğü de bulunmaktadır. Çünkü AB Komisyon Sözcüsü Mina Andreeva'nın da belirttiği üzere üye ülkeler "...üyelik döneminde ortaya koyduk-

ları taahhütleri yerine getirmek zorunda"dır (Hürriyet, 2019).

Brexit, AB açısından iki şekilde değerlendirilebilir. Birincisi Brexit'in AB'nin çözülmesine yol açacağı görüşü ki bu görüşe göre AB şüphesiz diğer ülkeler de Brexit'ten hareketle AB'den ayrılmak isteyeceklerdir. Bu düşünce temelinde referandum öncesinde basında Hollanda, İsveç ve Danimarka'nın ne yapacağını sorgulayan haberler yer almış (Henley, 2016) ve hala daha Polexit, Hunexit şeklinde haberler yer almaya da devam etmektedir (Gera, 2020). Ancak hiçbir üye ülke henüz bu yönde bir irade beyan etmemiştir. İkinci görüş ise Birleşik Krallık'ın Birlik'ten ayrılması dolayısıyla AB'nin ulus-üstü yapısının güçleneceğidir (De Ville, Siles-Brügge, 2019). Çünkü daha önce de belirtildiği üzere Birleşik Krallık AB politikaları konusunda çekince-

lerini belirterek bunların anlaşmalara dahil edilmesini sağlayan bir üyeydi. Dolayısıyla muhalefetin daha az olduğu bir birliğin bütünleşmeye daha fazla ağırlık verebileceği düşünülebilir.

Brexit'in Ardından Transatlantik İlişkilerde Olası Tahminler

Brexit, Transatlantik ilişkilerin geleceğini açısından farklı boyutlar içermektedir. Etkilenecek konuların başında Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) olarak bilinen AB'nin bağımsız dış güvenlik ve savunma politikaları gelmektedir. Konuyla ilgili görüşlerden ilki Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılmasının, OGSP'yi zayıflatacağı ve AB'nin küresel konumunu olumsuz yönde etkileyeceğidir. Diğer bir görüş ise AB'nin savunma alanında entegrasyon çabalarına geleneksel olarak çe-

kimser yaklaşan Birleşik Krallık'ın vetosunun ortadan kalkmasıyla AB'nin "savunma birliği" olma yolunda emin adımlarla ilerleyebileceğidir (İKV, 2017). Benzer şekilde Barichella (2016), Brexit'in OGSP'yi güçlendirmek için birçok yeni olasılığın önünü açacağını düşünmektedir. Bu bağlamda gözler AB antlaşmalarında yer alan ancak siyasi irade veya AB'ye duyulan güven eksikliği nedeniyle potansiyeli henüz açığa çıkarılmayan araçlara çevrilmiştir. Bu araçlardan en bilineni Lizbon Antlaşması'nın getirdiği yenilikler arasın sayılan PESCO²'dur.

Yukarıda bahsedildiği üzere ABD ve İngiltere arasındaki güçlü bağlar devam ederken, Brexit Amerika'yı

² PESCO (Daimi Yapısal İşbirliği) Avrupa Birliği'nin güvenlik ve savunma politikasının bir parçasıdır. Bu konudaki düzenlemeler, ABA'nın 42(6) ve 46'nci Maddelerinde ve Antlaşmaya Ek 10 No.lu Protokol'de ortaya koyulmaktadır.

ister istemez Birlik içindeki diğer müttefiklerle bağlarını güçlendirmeye doğru itmiştir. Esasen ABD son yıllarda İngiltere'nin dışındaki AB ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Örneğin farklı birçok konudaki tartışmalarına rağmen, ABD ile Almanya arasında açık bir yakınlaşma başlamıştır. Bu bağlamda Atlantik genelinde değişen dinamiklere bir yanıt olarak, Obama yönetimi Almanya'yı Birlik içinde kilit aktör olarak tanıyarak ilişkilerini buna göre şekillendirmiştir. Özellikle Transatlantik ekonomik ve ticari meselelerde ve hatta mülteci krizi gibi uluslararası sorunları tartışmak için Obama önce Merkel'e yönelmiştir. Sonuç olarak, Brexit oylamasına kadar, Almanya ve İngiltere, Washington'un gözünde, farklı nedenlerle de olsa, Transatlantik ilişkilerde ayrıcalıklı ortaklar olarak, Fransa'nın önü-

ne geçmişlerdir (Barichelle, 2016). Ne var ki Brexit kıtadaki güç dengesinde potansiyel bir değişikliği temsil etmektedir. Mesela Brexit ardından Birliğin ODGP'nin gelişiminde İngiltere ile birlikte başrolü üstlenen Fransa, AB içindeki tek büyük askeri güç (Rees, 2017), BM Güvenlik Konseyi'nde kalıcı sandalyeye sahip bir nükleer güç ve dünyanın dört bir yanındaki kriz noktalarına müdahale edebilecek deneyimdeki ordusuyla ABD'nin Birlik içindeki askeri müttefiki pozisyona geçebilir (Oliver, Williams, 2016). Bunun yanı sıra Brexit kararının ardından Almanya'nın da "gönülsüz hegemon" yorumlarıyla Birleşik Krallık'ın yerini doldurabileceği dair beklentiler oluşmuştur. (İKV, 2017).

Kolonyal bir imparatorluk geçmişi, İngilizcenin evrensel bir dil olması ve farklı askeri kabiliyetleri nede-

niyle Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasının Birliğin önemli bir gücünü kaybedeceğini düşündürmektedir (İKV, 2017). Birleşik Krallık'ın Transatlantik ortaklar arasındaki köprü rolünün Brexit sonrasında azalacağı beklenmektedir. Böylelikle ABD-AB ilişkilerinin daha farklı ülkelerle özellikle de Almanya ile sürdürüleceği düşünülmektedir (Oliver, Williams, 2016). Bu yargıyı doğrular nitelikteki gelişme Şansölye Merkel'in yönetiminde Almanya'nın Birlik içinde ekonomik güç ve kilit karar verici olarak yeniden ortaya çıkarak, ABD-AB ilişkilerinde ekonomik ve ticari konularda liderliği üstlenmeye başlamasıdır. İKV'nin raporu Almanya'nın askeri açıdan daha aktif hale gelmesini, müttefikleriyle daha yakın iş birliğine gitmesini ve savunma harcamalarını artırma taahhüdünde bulunmasını Almanya'nın liderlik yönündeki adımları olarak yorumlamaktadır (İKV, 2017) Özdemir Almanya'nın Avrupa'da liderliğe soyunmasının diğer ülkeler tarafından "politik dikte" olarak algılandığının alını çizmektedir. (Özdemir, 2019).

Sonuç

Brexit ile birlikte AB tarihinde ilk defa bütünleşmede geriye doğru bir adım atılmıştır. AB bütünleşmesinde şüpheçiler olarak nitelendirilebilecek ülkeler- ki Birleşik Krallık da bunlardan biriydi- AB politikaları ve kurumları konusunda çekincelerini dile getirmeyi ve uygulamanın dışında kalmayı tercih etmişlerdir. 2016 yılında gerçekleşen referandum ile Bir-

leşik Krallık şüpheçiliğini bir adım ileriye taşıyarak Birlikten ayrılmaya karar vermiştir. Uzun görüşmeler ve tartışmalar sonrasında 1 Şubat 2020 itibariyle ayrılık gerçekleşmiş ve 2020'nin sonu itibariyle de geçiş dönemi tamamlanmış olacaktır. Yapılan Geri Çekilme Anlaşması ile pek çok konuda karara varılırken hala tartışılmakta olan konular da mevcuttur. Bu da doğası gereği iç içe geçmiş, sarmal bir yapıya sahip olan AB'den ayrılmanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Bu ayrılıkla birlikte AB içerisinde bir çözülmenin yaşanacağına ilişkin görüşler de AB'nin ulus-üstü yapısının daha güçlü olacağına dair görüşler de henüz gerçekleşmemiştir. Zamanla bu görüşlerin hangi yöne evrileceği görülecektir. Ancak Birlik, şüpheci de olsa önde gelen güçlü bir üyesini kaybetmiştir. Küresel siyaset açısından değerlendirildiğinde ise ABD gözünden Brexit artık AB masasında en yakın, en etkili Avrupalı müttefikine sahip olmadığı anlamına gelmektedir. Bu yönüyle müttefikler arasında yeni bir dinamizm gelişerek ABD'nin AB üye devletleriyle ilişkilerini güçlendirme şansı oluşabilir. (Oliver, Williams, 2016). Transatlantik ilişkilerin zaten bir revizyona ihtiyacı olduğu düşünüldüğünde önümüzdeki yıllarda transatlantik ilişkilerde yeni ittifaklar beklenmelidir. Bu doğrultuda ABD, Transatlantik ilişkiler için muhatap olarak Fransız-Alman eksenini alarak İngiltere ile kurduğu "özel ilişki" benzerinde bir ilişkiyi zamanla geliştirebilir. ABD ile Birleşik Krallık

arasındaki tarihi bağ devam ederken Brexit, AB ülkelerine de ABD ve NATO ile daha güçlü bir iş birliği fırsatı sunmaktadır. Bu doğrultuda Birleşik Krallık olmaksızın ABD-AB ilişkilerinin ortak fikirler, ortak çıkarlar, kurumsal bağlar ve bireysel liderler çerçevesinde güçlü kalabileceğine dair bir inanç vardır. Bunun için belki de yapılması gereken yaklaşık bir senedir dünyayı etkisi altına alan Korona virüs gibi küresel zorlukları birlikte aşmalarına yönelik bir iş birliği üretmelerinden geçmektedir.

Sözü Geçen Çalışmalar

BBC (7 Aralık 2020). Brexit: UK-EU trade talks continue as 'sticking points' remain, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-55204371>.

Barichella, A. (2016). "Transatlantic Relations after Brexit", Foundation Robert Schuman, European Issues, No: 409. Erişim Adresi: <https://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-409-en.pdf>.

European Commission. (2020). The revised EU-UK Withdrawal Agreement Explained), Erişim Adresi: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/slides_the_wa_explained.pdf.

European Council. Brexit. Erişim Adresi: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/> (Erişim Tarihi: 29.11.2020).

De Ville, F. and Siles-Brügge, G.

(2019). The Impact of Brexit on EU Policies, Politics and Governance, 7(3). Pp.1-6.

Dominiczak, P. Swinford S., Lawler D., (2017). "Donald Trump says 'Brexit is a blessing for the world' after meeting with Theresa May, as UK and US vow to deepen the special relationship," The Telegraph, 28 January 2017. Erişim Adresi: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/01/27/theresa-may-donald-trump-prove-opposites-can-attract-uk-us-leaders/>

Gera, V. (2020). "Poles voice fears of 'Polexit' as government defines EU over budget". Stars and Stripes. 9 Aralık 2020. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/10/brexit-domino-effect-europe-eu-referendum-uk>.

Henley, J. (2016). "Would Brexit trigger a domino effect in Europe?" The Guardian. 10 Haziran 2016. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/10/brexit-domino-effect-europe-eu-referendum-uk>.

Hürriyet (2019). "AB'den İngiltere'ye "ayrılık ücreti" uyarısı", 26 Ağustos 2019. Erişim adresi: [/www.hurriyet.com.tr/ekonomi/abden-ingiltere-ye-ayrilik-ureti-uyarisi-41312530](http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/abden-ingiltere-ye-ayrilik-ureti-uyarisi-41312530)

İzci Connelly, R. (2015). "Avrupa Şüpheliği ve Türkiye: Nasıl Bir Avrupa?", Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, 23(2): 59-78.

Oliver, T., Williams. M.J, (2016). "Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US-EU and US-UK Relationships." *International Affairs* 92 (3): 547–567.

Oven, E. and Walter, S. (2017). "Open Economy Politics and Brexit: insights, puzzles, and ways forward",- *Review of International Political Economy*. Vol.24, No.2, Erişim Adresi: <https://61eb244b5fbfa7f81c88060fa58de2f811c3b04f.vetisonline.com/doi/pdf/10.1080/09692290.2017.1307245?needAccess=true>.

Özdemir, Ç. (2019). "Trump Ve Avrupa Transatlantik Düzende Kırılma", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* , 18 (1) , 197-227.

Özel, S. (2018) "Trump ve Trum-pizm", *Cumhuriyet*, 05 Ağustos 2018.

Rees, W. (2017). "America, Brexit and the security of Europe". *British Journal of Politics and International Relations*, 19(3).

Şahin, Y. (2017). "Brexit ve Trump Çağında AB Güvenlik ve Savunma Politikaları", *İKV Değerlendirme Notu*, İstanbul.

UK IN A CHANGING EUROPE, What is a Eurosceptic?. Erişim adresi: <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-a-eurosceptic/>

Çin'in Yükselişinin Transatlantik İlişkilere Etkileri

Dr. Haşim TÜRKER*

Joe Biden'in bir sonraki Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başkanı olarak seçilmesinin ardından, son dört sene boyunca Trump'ın takip ettiği Amerikan dış politikasında önemli değişiklikler ortaya çıkacağı beklentisi oluştu. Öncelikle, Biden'in geleneksel müttefikleriyle Trump döneminde ortaya çıkan gerginlikleri bir tarafa bırakarak daha güçlü ittifak ilişkilerine yöneleceği konusunda bir fikir birliği mevcut. Dahası, bilhassa yükselen Çin ve artık çoğu analistin varlığını kabul ettiği Yeni Soğuk Savaş kapsamında, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde yeni ittifaklar oluşturma ve mevcut ittifaklarını güçlendirme arayışına girmesi bekleniyor.

Her ne kadar Biden'in Çin'e karşı daha akılcı ve uzun vadeli politikalar izleyeceği varsayılsa da zamanın ve dünyanın ruhunun etkisi altındaki tarihin genel akışında çok büyük değişiklikler ortaya çıkmasını beklemek doğru olmayacaktır. Zira, 2000'li yıllarla başlayan ve bilhassa 2008 küresel krizi sonrasında yadsınamaz biçimde ortaya çıkan bir olgu mev-

cut: Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan ABD liderliğindeki tek kutuplu dünya düzeni sona ermiştir. Ekonomik bir dev olarak Çin ile hem nükleer hem de konvansiyonel anlamda büyük bir askeri güç olan Rusya, ABD'nin tek başına normları ve kuralları belirlediği dünya düzenini revizyonist bir yaklaşımla değiştirmek istemektedirler. Dahası, bunun için gerekli kapasiteye de sahiptirler.

ABD ve Avrupa Birliği (AB)'nin, Rusya'nın 2009 yılında Gürcistan'a müdahalesi ve 2014 yılında Kırım'ı ilhaki karşısında tatminkâr ve caydırıcı bir tepki verememiş olmaları bunun en önemli örneklerini teşkil etmektedir. Rusya'nın bilahare 2015 yılından itibaren Suriye iç savaşına müdahalesi, Suriye'ye yerleşerek Doğu Akdeniz'de daimî olarak üslenmesi, yüzyıllardır devam eden sıcak denizlere inme hedefine ulaşması ve bilahare Libya'da da önemli bir zemin elde etmesi, Rusya'nın yeni jeopolitik satranç oyununda önemli kazanımları olarak ortaya çıkmıştır. Son olarak, Karabağ sorunundaki etkin rolüyle, kangren hâline gelmiş

olan bu sorunu Avrupalı ülkeler ve ABD'nin müdahil olmasına müsaade etmeden çözmesi ve Karabağ'a asker konuşlandırması, Rusya'nın tarihsel olarak kendi arka bahçesi olarak kabul ettiği Güney Kafkasya'daki nüfuzunu perçinlemesini sağlamıştır. Rusya'nın söz konusu revizyonist ve iddialı yaklaşımı, öncelikle Avrupa ülkelerini tedirgin etmiş ve yüzlerini ABD'ye çevirmelerine neden olmuştur. ABD'den beledikleri desteği göremeyen Avrupalı devletler, stratejik özerklik ve Avrupa'nın kendi askeri kapasitesini geliştirmesi konusunda daha istekli bir tavır içine girmişlerdir.

Diğer taraftan, Deng Xiaoping'in 1978 yılında başlattığı Reform ve Dışa Açılma Politikası ve "Gücünü sakla ve zamanını bekle" anlayışı ile başlayan Çin'in küresel ekonomiye eklenme süreci, 2001 yılında Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olma-

sıyla ivme kazanmıştır. Devam eden süreçte ekonomik bir mucizeye imza atan Çin, neredeyse her yıl %10'luk bir büyüme oranını yakalamış ve bugün nominal rakamlarla dünyanın ikinci en büyük ekonomisi haline gelmiştir. Satın alma gücü paritesine göre, Çin bugün dünyanın en büyük ekonomisidir ve nominal olarak da 2030 yılına kadar dünyanın en büyük ekonomisi olması beklenmektedir. Çin ekonomik olarak büyürken yoksullukla mücadelede de olağanüstü bir başarıya imza atmıştır. 1990'lı yılların başında nüfusunun yaklaşık %70'ine tekabül eden 750 milyonluk kısmının aşırı yoksulluk sınırı altında yaşadığı Çin, bugün bu sayıyı 10 milyonun altına düşürmeyi başarmıştır. Diğer taraftan Çin, askeri kapasitesini artırmış, 2017 yılında Cibuti'de ilk denizaşırı askeri üssünü açmış, iki uçak gemisine sahip olmuş ve savunma harcamaları kapsamında dünya-

da ABD'nin arkasından ikinci sıraya yerleşmiştir.

Xi Jinping'in 2013 yılında Çin devlet başkanı olması hem Çin hem Asya-Pasifik bölgesi hem de küresel anlamda önemli bir kilometre taşı niteliğindedir. 2018 yılında iki dönem seçilme kuralını kaldırarak ömür boyu devlet başkanlığı yapma şansını yakalayan Xi Jinping, Mao'dan sonra Çin'in en önemli lideri olarak kabul edilmektedir. Öyle ki "Xi Jinping Düşüncesi" kavramı Çin anayasasında da yer almış ve Xi'nin ölümü sonrasında da Çin'in politikaları üzerinde etkisini sürdürmesi mümkün hale gelmiştir.

Aynı dönemde, ABD'nin stratejik yeniden dengeleme kapsamında ilgisini Doğu Asya'ya yoğunlaştırması, Avrupalı devletlerin daha da tedirgin olmasına yol açmıştır. Obama döneminde başlayan bu eğilim özellikle Trump'ın başkanlığa gelmesi sonrasında hızlanmıştır. Trump'ın iktidara gelmesinin hemen ardından Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması müzakerelerini askıya alması ve NATO'yu modası geçmiş bir örgüt olarak tanımlaması, Transatlantik ilişkilerde ciddi bir kırılmaya neden olmuştur. Trump, iktidarı boyunca korumacı, içe kapanık ve popülist tavrını devam ettirmiştir. ABD, benzer biçimde ABD ile Asya-Pasifik bölgesindeki ülkeler arasında imzalanan Trans Pasifik Ortaklık Anlaşması'ndan da çekilmiştir. ABD dış politikasında Trump döneminde ortaya çıkan bu eğilim, Çin'de Xi Jinping'in iddialı bir dış politika benimsemesiyle bir araya gelince

ABD'nin geleneksel müttefiklerinde ciddi bir tedirginliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Xi liderliğindeki Çin, Trump'ın yukarıda ifade edilen dış politikasından da istifade ederek, ABD'nin gerek Asya-Pasifik bölgesinde gerekse Avrupa'daki ittifaklarını zayıflatmak için girişimlerde bulunmaktan çekinmemiştir. Bu kapsamda, 2012 yılında tamamı eski Doğu Bloku ülkelerinden oluşan orta ve doğu Avrupa devletleri ile 16+1 Mekanizması oluşturulmuş ve Yunanistan'ın 2019 yılında katılımıyla söz konusu oluşum 17+1 Mekanizması ismini almıştır. 2013 yılında başlatılan Kuşak ve Yol Girişimi ile İtalya gibi Batı Avrupa devletleri ile de ilişkilerini geliştirmek isteyen Çin, 2008 küresel krizini Çin sayesinde atlatan Almanya ile ticari ilişkilerini artırma yoluna gitmiştir.

Trump'ın iktidara gelmesi sonrasında "Önce Amerika" ve "Amerika'yı Tekrar Büyük Yapma" hedefleri ile içe kapalı ve popülist politikalar izleyen ABD yönetimi, Çin'e yönelik ciddi bir ticaret savaşı başlatmış ve müttefiklerini de bu savaşın içine çekmeye çalışmıştır. Gümrük tarifelerinin artırılması ve 5G altyapı anlaşmaları ile ön plana çıkan ticaret savaşlarından en fazla etkilenen bölgelerden biri de Avrupa olmuştur. Zira, ABD'nin tehditleri ve Çin ile ilişkilerini bozmama ikilemi içinde kalan Avrupalı ülkeler iki arada bir derede kalmışlardır. Bu bocalama içinde bir de İngiltere'nin birlikten ayrılma kararı almasıyla sarsılan Avrupa Birliği, Fransa ve Almanya'nın liderliğinde daha fazla özerklik ve kendi askeri kapasitesine

dayanan bir AB'yi hedeflemeye başlamıştır. Öyle ki Fransa Cumhurbaşkanı Macron, NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiğini ifade edecek kadar ileri gidebilmiştir. Ancak, bu konuda AB üyesi devletler arasında bir fikir birliğine ulaşmak söz konusu olmamıştır. Bilhassa Macaristan, Polonya ve Yunanistan'ın Çin ile yakın ilişkiler geliştirmesi, AB tarafından Çin'deki insan hakları ihlallerine yönelik bir kınama mesajının yayınlanmasını dahi engellemiştir. Tüm bu arka plana rağmen, 2019 yılında AB Komisyonu tarafından yayınlanan ve "AB-Çin Stratejik Görünümü" başlığını taşıyan bir belgede, Çin muğlak bir ifadeyle "sistemik rakip" olarak tanımlanabilmiştir.

Son bir yıl içinde bu eğilim değişmeye başlamış ve AB'nin ve üyesi

devletlerin Çin'e yönelik tavırlarında belirgin bir farklılık görülmeye başlamıştır. Öncelikle, Avrupalı devletler, ABD'nin de girişimleriyle Çin ile yaptıkları 5G altyapı anlaşmalarını yenilememeye ya da iptal etmeye ve Çin'e yönelik tavırlarını sertleştirmeye başlamışlardır. Biden'ın başkan seçilmesiyle birlikte, Almanya ve Fransa arasında AB'nin stratejik özerkliği konusunda fikir ayrılıkları oluşmaya başlamıştır. Biden'ın seçilmesiyle, ABD'nin Avrupa ile ittifakına tekrar önem vermeye başlayacağını öngören Alman liderler, ABD'den bağımsız bir Avrupa savunmasının mümkün olamayacağını ve Avrupa'nın özerkliği kavramının bir yanılısmadan ibaret olduğunu ifade etmeye başlamışlardır. Buna karşılık Fransa, tarihi olarak benimsediği mevcut po-

zasyonunu, yani Avrupa'nın özerkliği konusundaki ısrarını sürdürmüştür. İngiltere'nin AB'den ayrılması sonrasında AB içinde tek nükleer güç haline gelen ve konvansiyonel olarak da en büyük askeri yeteneğe sahip olan Fransa, AB içinde lider pozisyona gelmeyi hedeflemekte, AB içinde en büyük ekonomiye sahip olan Almanya ise Fransa'nın bu yaklaşımını ABD ile ittifakı güçlendirerek dengelemeye çalışmaktadır.

Bugün geldiğimiz nokta itibarıyla, 2021 Ocak ayında Biden'ın ABD başkanlığını devralmasıyla birlikte, Avrupa ve transatlantik ilişki için farklı bir dönemin başlayacağını söyleyebiliriz. ABD'nin daha yumuşak bir yaklaşım sergilemesi, ABD-Çin arasında rekabetin şiddetlenmesi ve Rusya'nın revizyonist ve iddialı yaklaşımlarının bir sonucu olarak, Avrupa Birliği içindeki fikir ayrılıklarının önümüzdeki dönemde azalacağını değerlendirmek hatalı olmayacaktır. Bu durum, AB'nin stratejik özerklik hedefinin arka planda kalmasına, NATO'nun daha ön plana çıkmasına ve NATO'nun sadece Avrupa savunmasında değil Çin ile ilişkilerde de daha fazla rol oynamasına neden olacaktır. ABD'nin Avrupa'nın önde gelen devletlerinin güvenini kazanması ve transatlantik ilişkilerde önümüzdeki dönemde bir bahar havasının yaşanması için, Biden yönetimi

altındaki ABD'nin, öncelikle Transatlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşması ve ABD'nin Almanya'daki askeri varlığını azaltması gibi konularda geri adım atması gerektiği aşikardır. Söylemlerin eylemlerle desteklenmesi durumunda transatlantik ilişkilerde yepyeni bir döneme adım attığımızı iddia etmek yanlış olmayacaktır. Bu yeni dönemde, Avrupa'nın önde gelen devletleri olarak İngiltere, Almanya ve Fransa'nın sadece Avrupa kıtasında değil Asya-Pasifik bölgesinde de ABD lehine varlık göstereceğinin işaretlerini daha bugünden görmek mümkündür. Zira, her üç devlet de önümüzdeki yıl Güney Çin Denizi'ne deniz kuvvetleri unsurları gönderme planlarını açıklamışlardır. Yeni Soğuk Savaş'ta, eskisinde olduğu gibi, ABD ile Avrupalı müttefiklerinin Çin ve Rusya'ya karşı transatlantik ilişkiyi güçlendirmekten başka pek bir çaresinin olmadığı açıkça görülmektedir. Bu yaklaşım, kaçınılmaz biçimde Rusya ve Çin arasındaki ilişkinin daha da yakınlaşması sonucunu doğurabilecektir. İki devlet arasında stratejik bir ittifakı zorlaştıran birçok faktör olsa da ABD'nin Avrupa kıtasında ve Asya-Pasifik bölgesindeki ittifaklarını güçlendirmesi ve genişletmesi halinde, Çin ve Rusya'nın birlikte hareket etmekten başka seçenekleri kalmayacaktır.

Avrupa Birliği'nin Kafkasya Politikası

Ali İzzet KEÇECİ*

Tarihten bugüne çok dilli ve çok kültürlü bir yapıya sahip olması sebebiyle sürekli isyan, işgal ve savaşlara sahne olan Kafkaslar bölgesi, bugün de aynı siyasi ve sosyal sıkıntıları yaşamakta ve dünya kamuoyunda sıkça gündeme gelmektedir. Ünlü Romalı düşünür ve yazar Gaius Plinius Secundus (M.S. 23-79) Romalı yetkililerin Kafkas halkları ile irtibat kurabilmeleri için 80 çevirmenle çalıştıklarını söylemiştir. (Çakmak, 2004 :140) Bu çok dilli ve kültürlü yapı üstüne bir de zorlu bir coğrafi yapı eklendiğinde, bölgeye hükmetmek isteyen devlet ve imparatorluklara ne denli zorluklar çıkardığı ve bu yönetmeye talip devlet ve imparatorluklara neye mal olduğunu anlamak zor olmamaktadır. Geçmişte Avrupalı devletlerin bu coğrafyaya çok da ilgili olmamaları ve sömürge ya da pazar için bu bölgeyi seçmemelerinde en temel sebeplerden biri de budur. Diğer taraftan, Rus Çarlığı ve Osmanlı Devleti gibi iki büyük gücün hakimiyet alanı olması ve yüzyıllarca ikisi arasında el değiştirmesi en nihayetinde Rusya elinde kalması ise yine Avrupalı devletlerin bu alandan uzak kalma sebeplerindendir. Gün-

müz Avrupa Birliği politikalarında bakıldığında da 1990'lı yıllara kadar AB'nin Kafkasya özelinde bir politikası olmadığı ve kayda değer bir (bazı insan hakkı ihlalleri konusu istisna) çalışma yapmadığı bilinmektedir. Sovyetlerin yıkılması ile birlikte bağımsızlığını kazanan Azerbaycan, Ermenistan ve özellikle Gürcistan ile AB'nin ve özelinde AB üyesi ülkelerin çeşitli ekonomik ve sosyal ilişkilerde bulunduğu bilinmektedir. AB'nin Sovyetlerin ani yıkılışı ve soğuk savaşın sona ermesi sonrası ilk etapta bir kafa karışıklığı yaşaması ve öncelik olarak doğu blokunda yer alan doğu Avrupa ülkelerini kendisine muhatap seçmesi sebebiyle de Kafkas ülkelerine olan ilgisi ve çalışmaları ileri tarihlerde olmuştur. İlk olarak Aralık 1995'te yapılan Madrid Zirvesi'nde Avrupa Birliği, Güney Kafkasya ve Orta Asya üzerinde önemli jeopolitik ve ekonomik çıkarları bulunduğunu ortaya koyan kararında aşağıdaki hususlara yer vermiştir:

- Söz konusu bölgenin önemli hammadde potansiyelinin, özellikle fosil enerjisi, uranyum ve nadir madenlerin bulunduğu.
- Avrupa, Asya ve Uzakdoğu arasın-

* EURO Politika Dergisi Baş Editörü, editor@europolitika.com & alizzetkececi@yahoo.com

- da önemli bir bağlantı oluşturduğu.
- 60 milyon tüketiciden oluşan bir pazar olduğu ve çok büyük bir kalkınma potansiyeline sahip bulunduğu.
 - İstikrarsız durumu dolayısıyla uluslararası organize suçlar için önemli bir kapı oluşturduğu.
 - Rusya, Çin, İran ve Türkiye gibi güçlerin ilgi odağı haline geldiği ve etki altında bırakılmak istendiği.
 - AB ile daha yoğun ilişkide bulunmak istediği.

Bölgesel iş birliği modelleri çerçevesinde Güney Kafkasya'nın çabalarının Avrupa Birliği tarafından desteklenmesi, 21. yüzyılda Avrupa entegrasyonunun yeni bir ivme kazanarak daha büyük alana yayılacağı

görüşünü desteklemektedir. (Rövsen, 2015 :105)

AB'nin Kafkasya politikasında ilk etapta böyle bir niyet beyanında bulunması takdir toplasa da sonrasında gerek kendi içerisinde yaşadığı bütünleşme süreçleri gerekse anıldığı gibi öncelikle doğu Avrupa ülkelerini kendisine muhatap seçmesi bu iyi niyet beyanını sadece yazılı ortama sınırlı kılmıştır. AB'nin Kafkaslar politikasında önemli ilerlemeyi ise 1999'da yürürlüğe giren "Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması" oluşturmaktadır. Anlaşmanın esası ekonomik ve teknik konulardır. Anlaşmanın temel mali aracı da TACIS (Technical Assistance to Commonwealth of Independen-

dent States) yani “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Yönelik Teknik Yardım Programı”dır. (TUIÇ, 2017) AB’nin yine TRACECA (Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia) Projesi ve INOGATE (Interstate Oil and Gas Transport to Europe) Projesi de başta tarihi İpekyolu güzergahında ticaret hacmini canlandırmak ve Hazar ötesi ülkelerle de yakın bağ kurmak adına yapılan çalışmalardır. Özellikle, Avrupa ülkelerinin enerji ihtiyaçlarının tamamına yakınının ithal edildiği düşünüldüğünde, daha ucuz gaz ve petrol ithal etmek isteyen AB ülkelerinin bu güçlü pazar ile ilişkiler kurmak istemesi doğaldır. Bu projeler kapsamında yapılan yardımlar ve hibelerin istenilen ölçüde netice yaratmadığı ve gerek AB’nin çok sıcak yaklaşım sergileyememesi gerekse bölgede hedeflenen demokratik siyasi yapı ve serbest pazar ekonomisinin canlandırılmaması sebebiyle yarım kalmıştır.

AB’nin kuzey Kafkasya ile bir bağ kurmaya çalışmaması ve bazı insan hakkı ihlalleri ve iki kez yaşanan Çeçen savaşı dışında bir görüş bildirmemesinde şüphesiz en temel sebep, kuzey Kafkasya özerk cumhuriyetlerinin Rusya hakimiyetinde olması ve bağımsız birer devlet olmamasıdır. Bu sebeple, AB’nin Kafkasya politikasında temel ülkelerin başında Sovyetler sonrası bağımsızlığını kazanan ve batılı birer demokrasi ve serbest pazar ekonomisine geçmesi arzulanan güney Kafkasya ülkeleri bulunmaktadır. Bu sebeple öncelikle, Gürcistan’da meydana gelen yöne-

tim değişikliği (2003-2004) sonrası bu ülke ile ikili ticari ve sosyal ilişkilerini geliştirmiştir. Gürcistan’ın özellikle Kafkas enerji nakil hatlarında önemli bir liman ve kara yolu ağına sahip olması da bu ülkenin AB açısından önemini artırmaktadır. Azerbaycan ve Ermenistan konusunda da anıldığı üzere Sovyet yönetimi sonrası batılı devletler liginde yer almaları için bazı yatırım ve hibe fonları devreye girsede, istenilen ölçüde başarı sağlanamamıştır.

Avrupa Birliğinin Karadeniz kıyı şeridinde yer alan ve soğuk savaş döneminde doğu blokunda konumlanan Romanya ve Bulgaristan’ı doğrudan AB üyesi yapması ile topraklarını ve etki alanını Karadeniz’in ötesine ulaştırmayı amaçladığı anlaşılmakta ve Kafkasya politikasını da bu doğrultuda oluşturmaktadır. Enerji ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya ve diğer doğu ülkelerinden sağlayan AB ülkeleri için yoğun enerji kaynağına sahip Kafkas ülkeleri büyük önem taşımaktadır. Kafkasya politikasını belirleyen en temel unsurlardan bir diğeri de AB’nin orta Asya ülkeleri ile diyalogunun Kafkasya politikasından geçtiğidir. Yani AB Kafkasya ülkelerinde özelinde Azerbaycan ile olumlu bir diyalog kurması ve ortak politikalar geliştirmesi, Azerbaycan üzerinden başta Kazakistan ve diğer orta Asya ülkeleri olmak üzere tüm bölgeye ulaşması anlamına gelecektir. Hali hazırda AB’nin bu ülkeler ile bir diyalogu, ilişkileri ve ticaret hacmi vardır ancak istenilen ölçüde değildir.

Kafkas ülkelerinin tarihsel süreçte

büyük güçlerin egemenliğinde kalması ve bağımsızlığını kazanmalarının üzerinden henüz 30 yıl gibi bir zaman geçmesi sebebiyle AB'nin bu bölgede yapabileceği çokça yatırım ve uygulama bulunmaktadır. Ancak burada en önemli sorunlardan birisi, Kafkas ülkelerinin birbirleri ile yaşadığı siyasi ve sosyal sorunlardır. Diğer bir deyişle, birlikte ortak hareket eden bir Kafkas birliği mantığı olmadığı için AB organlarının ve ülkelerinin politikaları da bu Kafkas ülkelerine göre değişmektedir. Özellikle Azerbaycan ve Ermenistan arasında bağımsızlık sonrası başlayan Karabağ meselesi bu iki ülkeyi uzun yıllar fiili olarak savaş halinde tuttuğu gibi, AB'nin bu iki ülkeye aynı

anda yaklaşmasına da engel olmuştur. Gürcistan'ın 2008 yılında Rusya ile yaşadığı Güney Osetya savaşı da yine bu bölgenin uzun yıllar istikrarsızlaşmasına ve kriz halinin devamına sebep olmuştur. Avrupa Birliği'nin bu bölgede siyasi bir aktör ve yön tayin edici olarak yer almak istemesi çoğu kez bu sebeplerden dolayı mümkün olmamıştır. Sürekli savaş ve siyasi çatışmanın bulunduğu bölgede ne AB istediği ölçüde politikalarını gerçekleştirmiş nede AB ye tam entegrasyon sağlamak isteyen Kafkas ülkeleri bu konuda başarılı olmuştur. Diğer önemli bir sebepte şüphesiz ABD'nin özellikle Rus-Gürcü savaşı sonrası Karadeniz'e çıkmış olmasıdır ki bu durum ilerleyen zaman zarfın-

da bir nebze AB aleyhine gelişmeler neden olmuş ve AB'nin bir bütün olarak Kafkaslarda var olmasına engel olmuştur. Ancak en önemli engelin eski Sovyet zihniyeti ile halen Kafkasya üzerinde etkisini hissettiren Rusya olduğunu belirtmek daha önemlidir.

Rusya-Gürcistan ilişkilerinin tamamen kopması sebebiyle batı liginde yer almak için yoğun uğraş veren Gürcistan'ın, bu noktada diğer ülkelere göre daha başarılı olduğu söylenebilir, nitekim AB ile vize kolaylığı sağlanması ve turizm ve ticaret hacminin artması Gürcistan lehine olmuştur. Karabağ meselesi başta olmak üzere, siyasi ve tarihsel sorunlar nedeniyle çatışma halinde olan Azerbaycan ve Ermenistan ise 2020 yılının Kasım ayında yaşanan II. Karabağ savaşı ile yeni bir sayfa açmanın eşindedir. Öyle ki; Azerbaycan lehine sonuçlanan savaş, bölgede Azerbaycan ve Türkiye'nin etkisini artırmış ve Karabağ işgalinin sonlanmasına yol açmıştır. En azından bundan sonraki süreçte, Karabağ'da siyasi sorun ve çatışma yaşanmayacağı görüşü belirginleşmektedir. Bu süreç şayet AB'nin bir aktör olarak sahada bulunduğu ve siyasi çözüme katkı sunduğu bir ortamda gerçekleşse idi şüphesiz barış sonrası Azerbaycan ve Ermenistan'da da AB etkisi ve gölgesi hissedilirdi ancak AB'nin pek çok konuda ve sorunda olduğu gibi bu konuda da yazılı ve sözlü uyarı ve kınamalar dışında doğrudan bir bütün olarak etkisi görülmemiştir. Fransa'nın Ermenistan ile olan siya-

si bağı ve ilişkileri sebebiyle bir tek Fransa'nın sesi ve etkisi görülse de Ermenistan'ın kaybeden taraf olması Fransa'nın Kafkas etkisini kısa süreli tutmuş ve yaşanan savaş neticesinde masada yer almasına engel olmuştur. Avrupa Birliği'nin ateşkes sonrası yaptığı açıklama ile, tarafların barışa adım atmasından memnun olduğunu bildirmesi dışında bir gelişmede şu ana kadar yaşanmamıştır.

Avrupa Birliği'nin bundan sonraki süreçte, Kafkasya'ya bakışı ve bu noktada üreteceği politikaları da Karabağ savaşı sonrası şekillenecek bölge şartlarına göre belirlenecektir. Ermenistan ve Azerbaycan arasında doğrudan bir barış antlaşması ve akabinde sınırlarının açılması tabii olarak Türkiye – Ermenistan ilişkilerini de etkileyecek ve benzeri bir sonuçla karşımıza çıkacaktır. AB'nin bu noktada, enerji transferi ve ticaret hacminin artırılması açısından eli güçlenecek ve bölgede etkisi artacaktır. Bu etki artışı sadece ticari ve sosyal değil aynı zamanda siyasi denge değişikliği ve en başından beri hedeflenen demokratik yönetimler modeline de vesile olacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki bu noktada kararlı ve etkin bir AB politikası şart olup, ateşkes kararından itibaren sadece kutlama ya da kınama kararlarını geçip, ortaya her tarafın kabulünü sağlayacak bir yol haritası koyulması gerekmektedir. AB'nin küçük bir kararsızlığı ya da pasif yaklaşımı Kafkaslarda bir süre daha Rus hakimiyetine sebep olacağı gibi, bölge ülkelerinde AB'ye olan güven ve yaklaşımında

tersine dönmesine sebep olacağı açıktır. Kafkasların, özelinde güney Kafkasya'nın sadece bir enerji kaynağı ya da nakil hattı olmadığı bilinmeli ve tüm dünyaya AB ile bölge ilişkileri verilen bu önem üzerinden gösterilmelidir. Kafkaslar AB için orta Asya ve uzak doğuya bir geçiş kapısı olmakla kalmayıp, kuruluş felsefesine göre şekillendirebileceği ve bu yönde bölge ülkelerinin açık beklenti ve talepleri doğrultusunda başarı sağlayabileceği bir bölgedir. Kıta Avrupa'sına olan uzaklığı bir engel değil aksine AB'nin köklü geçmişinden gelen bir yansıma ve uzun geleceğine dair bir güvencedir.

Sözü Geçen Çalışmalar

Çakmak, H. (2004). AB'nin Kafkasya Politikası. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 139-146.

Rövşen, Ş. (2015). *Yeni Küresel Sistemde Avrupa Birliği ve Güney Kafkasya*. Ankara: EKOAVRASYA.

TUİÇ. (2017, OCAK 19). *AB'nin Kafkasya Politikası ve Bölge Üzerindeki Etkileri*. TUİÇ AKADEMİ: <https://www.tuicakademi.org/abnin-kafkasya-politikasi-bolge-uzerindeki-etkileri/> adresinden alındı.

Trump ve Biden'ın Transatlantik Düzlemde Dış Politika Stratejileri

Sinem ERAY*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yenedünya düzeninde siyaset ve ekonomi iki kutuplu bir sistem dâhilinde inşa edilmiştir. Bir tarafta Doğu Bloğu adı verilen SSCB'nin başını çektiği sosyalist/komünist rejimler, diğer tarafta ise, Batı Bloğu adı verilen ABD'nin liderliğinde demokratik ve kapitalist devletlerin oluşturduğu kutup yeni uluslararası sistemi düzenlemiştir. Bu yeni sistem ile beraber de ABD ile Avrupa devletleri arasında gelişen ilişkiler, "Transatlantik" olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Meydana çıkan iki süper güç savaşın izlerini yok etmek ve ülkeleri etki alanlarına almak için siyasi ve ekonomik yönlerden destek olmaya başlamışlardır (Nolan,2012). Transatlantik ilişkilerde krizlerin çözümü Soğuk Savaş sonrası dönemde karşılıklı ekonomik bağımlılığa dayalı hale gelmiştir (Risse, 2016).

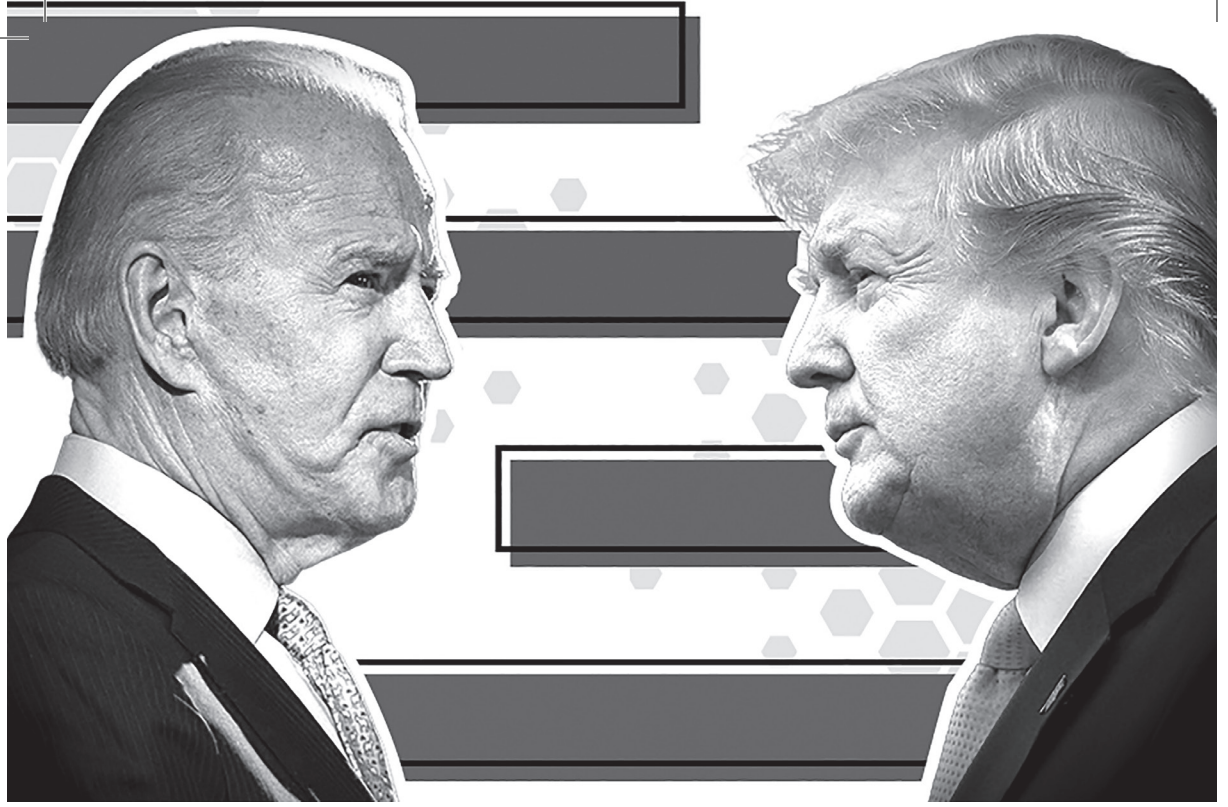
Son dönemde değişen uluslararası dengeler ile beraber Transatlantik ilişkiler dönüşmeye başlamış ve ittifakın önemine inanmayan liderlerin iktidara gelmesi ile de ilişkiler daha kırılğan hale gelmiştir. 2016 yılında ABD Başkanı olan Donald Trump

Transatlantik ilişkilere yeni bir açılım getirmiş, başta NATO olmak üzere önemli konularda ciddi görüş ayrılıkları meydana gelmiş ve ortaya çıkan tehdit algısı ile beraberde ittifak ilişkileri zayıflamaya başlamıştır.

Trump'ın AB ile ABD arasındaki karşılıklı ticaret hacmini arttırmayı amaçlayan TTIP antlaşmasını Amerikan ticari çıkarlarına zarar vereceği gerekçesiyle iptal etmesi, taraflar arasındaki güvene zarar vermiş ve pek çok Avrupalı ve Amerikalının transatlantik ilişkilerin geleceği ile ilgili kaygılarını arttırmıştır (Bindi, 2019).

Kasım 2020'de Başkan seçilen fakat görevi henüz devralmayan Biden ise uluslararası kurumlarda yeniden bir düzenleme, uluslararası ekonomiyi yeniden düzenleyerek dış politika stratejilerini şekillendireceğini vaat etmiştir. Trump'ın aksine NATO'nun askeri olarak güçlenmesini ve İttifakın ortak tehditlerle karşı kapasitesinin artırılacağına dair yaptırımların olacağını vaat etmektedir. Kamuya göre Biden ile beraber ABD'nin küresel sistemle ilgili politikaları uluslararası düzlemde bir rahatlama meydana getirecektir.

* Doktora Tez Dönemi Öğrencisi, Bahçeşehir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yazı İşleri Koordinatörü, sinem.eray@gs.bau.edu.tr,

1. Transatlantik İlişkilerin Genel Perspektifi

Dünyanın en büyük iki ekonomisi olan ABD ve AB uluslararası ekonomik sistemin birbirine en bağımlı ticari bloğudur. Bu bağımlılık Soğuk Savaş döneminde Batı Avrupa ülkelerine verilen Marshall yardımları karşılığında Avrupa devletlerinin ABD'nin liderliğini kabul etmeleri ile meydana gelmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa savaş şokunu atlattıktan sonra Dünya'nın Yalta Konferansında iki bloğa ayrıldığı haberleri ile karşılaşmıştır. Siyasi sonuçları bağlamında Yalta konferansında SSCB'ye dünyanın üçte birini, ABD'ye ise geriye kalan kısmını kontrol etme hakkı verilmiştir (Wallerstein, 2002). İkinci dünya savaşının yıkıcılığının ardından tekrarının yaşanmaması adına güvenlik topluluğunun meydana getirilmesine yönelik görüşler orta-

ya çıkmıştır. Güvenlik topluluğunun amacı devletlerarası bağ® oluşturmaktır. Bu bağ oluşturarak değerler Sovyetlerin komünizm tehlikesine karşı Amerika ve Avrupa'yı bir araya getirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batıda kurulan kurumlar ABD'nin yardımı ile oluşmuştur. Bu kurumların görevleri Batı rejimlerinin yani demokrasinin yayılmasını ve güçlenmesini sağlamak ve Avrupa kıtasını İkinci dünya Savaşına götüren yıkıcı rejimlerin tekrar ortaya çıkmasını engellemek olmuştur. ABD tarafından da bu kurumların oluşmasının başlıca nedenleri ise; Sovyetlere karşı oluşacak olan blokta en güçlü müttefik olarak Avrupa'yı görmesi ve ekonomik olarak düzleşmeye çıkabilmek için Avrupa'ya ihtiyaç duyması idi. Avrupa kalkınır ise hem siyasi olarak bağımsızlığını koruyabilecek hem de ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde

durabilecekti. Bununla ABD ekonomisine olumlu yansımaları olacaktı. Avrupa düşman bir devletin denetimi altına girmemesi gereken bir arz ve emek kaynağı, bir sanayi merkeziydi (Kissinger, 2016).

2. Trump Başkanlığında ABD Dış Politikası

Trump Başkan olmadan önce ABD'nin dünya düzleminde izlediği politikaların Amerika'nın çıkarlarını uymadığı düşüncesini seslendirmiş ve Başkan olduktan sonra da var olan geleneksel ittifaklara şüpheli bakmış, serbest ticaretin mevcut şartlarının ve yapılan anlaşmaların ABD'ye zarar verdiğini savunmuştur.

Başkan olduğu gün itibari ile Trump'ın dış politika tarzı kendine has ve Amerikan tarihinde rastlanmamış bir üslupla devam etmiştir. 4 yıllık Başkanlığı süresince genel olarak Avrupa ile gergin süreçler yaşanmıştır. Ticari ilişkiler bu gergin süreçlerin başında gelmektedir. Özellikle NATO harcamaları konusunda Avrupa Devletlerini ABD kadar harcama yapma konusunda eleştirmiş, Birleşmiş Milletler, AB ve çok taraflı ticaret düzenini sorgulaması da endişeyle karşılanmıştır.

AB ülkeleri ile yapılan ticari faaliyetlerin zarar verici olduğunu çok kez dile getirmiştir. Karşılıklı güvenin zedelendiği bu süreçte Transatlantik ilişkilerin nasıl şekilleneceği hep merak edilen konu olmuştur.

Yaşanan en önemli krizlerin başında ise Obama tarafından yapılan İran nükleer anlaşmasının Trump tarafından "tarihin en kötü anlaşması" ola-

rak görülmesi ve askıya alınmasıdır. Bu anlaşma, ABD ve Avrupa ülkelerinin ortak girişimiyle yapılmış ve İran'ın nükleer silahlar geliştirmemesi için bir duvar görevi görmüştür¹.

Trump ise bu anlaşmanın İran'ın nükleer silah üretmesini engellemeyeceğini savunmuş ve UAEK'nun, İran'daki üslerde denetim yapması gerektiğini savunmuştur. Almanya, Fransa ve İngiltere ise bu anlaşmanın güvenliği sağladığını söyleyerek, Trump'a karşı bir duruş benimsemişlerdir. İlişkilerdeki bir diğer önemli kriz ise Trump'ın İsrail'in başkenti olarak Kudüs'ü tanıması olmuştur. Avrupa bu kararı büyük bir hata olarak görmüş ve Ortadoğu'ya barış getirmeyeceğini söylemişlerdir (Bitkofer, 2017).

Trump'ın NATO söylemleri, Avrupa'da SSCB'nin dağılmasından sonra da gündeme gelen kendi içinde bir güvenlik ittifakı kurma düşüncesini ön plana çıkarmıştır. Özellikle, Avrupanın en güçlü devletleri olan Almanya ve Fransa liderliğinde askeri bir ittifakın oluşturulması düşünülerek NATO'ya alternatif olabilecek AB merkez ordusu tartışmaları yapılmıştır. Uluslararası düzende uzun dönemdir hâkim olan Transatlantik güvenlik paradigması değişmeye başlamıştır.

¹ <https://www.nytimes.com/2018/02/26/us/politics/trump-europe-iran-deal.html>, Erişim Tarihi: Kasım 22, 2020,

3. Yeni Başkan Biden ve Dış Politika Vaatleri

Sekiz yıllık Başkan yardımcılığının yanında 36 yıl senatörlük yapan Biden 11 Eylül sonrasında dış politika da aktif bir tutum izlemiştir. Liberal küresel düzenin mevcut hali ile korunması gerektiğine inanan Biden, bu düzende kurulan ittifaklardaki mevcut sistemlerin güçlendirilmesi gerektiğine inanmış, Başkanlığı döneminde dış politika vizyonunu ABD'nin dünya sahnesindeki saygın ve güçlü liderliğini geri getirmek olarak ortaya koymuştur².

Biden yönetiminin en üzerine düştüğü dış politika konularının başında Transatlantik ilişkiler gelmektedir. Geleneksel Amerikan dış politikasını takip edeceğini, AB ve NATO ile güven artırıcı adımların atılacağını söylemektedir. Biden Paris Anlaşması'na önem vereceğini, İran nükleer anlaşmasının revize edileceğini, koronavirüsle mücadelede diğer ülkelerle iş birliği yapacağını ve müttefiklerle ilişkilere yeniden öncelik vereceğini söylemiştir.

Biden, Trump döneminin AB ve Avrupa ülkeleriyle yaşanan krizleri düzeltmek için ABD-Transatlantik birlikteliğini yeniden canlandırma ya amaçladıklarını söyleyerek, daha fazla Avrupa entegrasyonunu destekleyeceğini belirtmiştir. Biden savunma, enerji güvenliği, teknoloji, ticaret ve yatırım konularında Avrupa ile birlikte çalışmayı ve ortak

standartlar belirlemeyi planlamaktadır³.

Sonuç

Amerikan dış politika tarzının çok yözlü olması, ABD'yi uluslararası sorunlara karşı mücadele de liderlik yapan bir güç haline getirmiştir. Trump'ın 4 yıllık Başkanlık döneminde Transatlantik İlişkilerde krizler meydana gelmiş ve kırılmalar oluşmuştur. Bu kırılmalar siyasi, ekonomik ve güvenlik boyutlarında gözlemlenmiştir.

Özellikle ticari konularda oluşan çatlaklar ile dünya ticaretinde önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Güvenlik konusunda büyük bir kargaşa yaratarak NATO'yu etkileyecek söylemlerde bulunmuştur. Trump'ın politikaları ABD'nin güçlenmesine değil yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla Ortadoğu başta olmak üzere bölgesel güçler nüfuzlarını giderek genişletmeye başlamış ve Avrasya'da Çin öncülüğünde yeni bir güç merkezinin yükselmesi de bu durumun en belirgin örneği olarak öne çıkmıştır. Biden son seçimlerde Başkanlığı seçimini kazanması ile Obama politikalarına geri dönüşün Transatlantik ilişkilerdeki gerginliği azaltacağı ve Uluslararası arenadaki siyasi, ekonomik ve güvenlik söylemleri olumlu etkileyeceği ve gerginliği bitireceği beklentileri ile yeni yönetim anlayışı başlayacaktır. Biden yönetiminin vaatlerini karşılayıp karşılamayacağı ise önümüzde 4 yılın siyasi literatürünü meşgul edecek bir konu olacaktır.

² <https://www.lowyinstitute.org/publications/point-no-return-2020-election-and-crisis-american-foreign-policy> ". Erişim Tarihi: Kasım 22, 2020

³ <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform/> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020).

Sözü Geçen Çalışmalar

2020 Democratic Party Platform", Joe Biden, s. 75, <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020).

Bindi, F. (2019). *Europe and America: The End of the Transatlantic Relationship?* Washington: Brookings Institution Press.

Kissinger, H., (2016). *Dünya Düzeni*, (Çev: Sinem Sultan Gül), İstanbul: Boyner Yay.

Lowy Institute, *The Point Of No Return: The 2020 Election And The Crisis Of American Foreign Policy* <https://www.lowyinstitute.org/publications/point-no-return-2020-election-and-crisis-american-foreign-policy> ”.

Nolan, M. (2012). *The Transatlantic Century: Europe and America, 1890 – 2010*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bütikofer R.,(2017) “One Year of Trump: Looking at the Transatlantic Relationship”, *Reconnecting Europe* .

Risse, T. (2016). “The Transatlantic Security Community: Erosion from Within?”, R. Alcaro, J. Peterson ve E. Greco (der.), *The West and the Global Power Shift Transatlantic Relations and Global Governance*. Londra: Palgrave.

The New York Times, *Rewrite Iran Deal? Europeans Offer a Different Solution: A New Chapter* <https://www.nytimes.com/2018/02/26/us/politics/trump-europe-iran-deal.html>

Wallerstein, I.,(2002). *Kartal Çakıldı, Foreign Policy* (Türkiye Baskısı).

Yasalar daha fazla “Brexit ihlaline” maruz kalacak mı?

Faisal Islam*

Birleşik Krallık Maliye Bakanlığı'nın, Avrupa Birliği'nden (AB) Geri Çekilme Anlaşması'nın (Withdrawal Agreement) Kuzey İrlanda Protokolü başta olmak üzere uluslararası hukuku ihlâl edebilecek maddelere yer verdiği iddia edilen Vergi Tasarısı'nı önümüzdeki hafta Avam Kamarası'na sunacağı iddia edildi.

Anlaşmanın Başbakan Boris Johnson tarafından üzerinde geçtiğimiz yıl uzlaşılan bu kısmı, İrlanda adasında sınır kontrollerine ihtiyaç duyulmadan Brexit'in gerçekleşebilmesi için hazırlanmıştı. Anlaşmaya göre adada gerçekleşmesi gereken birçok gümrük kontrolü ve resmi düzenlemeler, bunun yerine Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda arasında gerçekleşecekti. Yeni yasa teklifi, Birleşik Krallık'ın AB ortak Pazar ve gümrük birliği dışındaki yeni konumu için gerekli gümrük ve katma değer vergilerini içerecek. Özellikle, bir anlaşmaya varılamazsa, AB ve Birleşik Krallık arasındaki mevcut anlaşmanın çeşitli unsurlarını geçersiz kılacak.

Vergi Tasarısı, İç Pazar Tasarısı'nın yarattığı tartışmayı andırır şekilde, Geri Çekilme Anlaşması'nın çeşitli kısımlarını etkisiz kılma gücü sağlayacak “aksi takdir” maddeleri içerecek. Buradaki sorun ise, Birleşik

Krallık-AB Ortak Komitesi'nin Büyük Britanya'dan Kuzey İrlanda'ya taşınacak malların hangilerininin Kuzey İrlanda üzerinden AB'ye “ihraç edilme riski” olduğu konusunda anlaşamaması olacak.

Birleşik Krallık ve AB, İrlanda Denizi'nde Birleşik Krallık içi olmak üzere bir miktar gümrük kontrolleri olacağı konusunda anlaşmıştı, ancak bu kontroller sadece İrlanda Cumhuriyeti'ne gerçekten ihraç edilecek ürünler için düzenlendi. Önceden böyle bir şeyi ayarlamak mümkün olmadığı için, iki taraf hangi ürünlerin en çok “ihraç edilme riskine sahip” olduğunu belirlemeye çalışıyor. Anlaşma olmaması durumunda gümrük vergileri ve ticaret vergileri uygulanacak; hükümet ise bu durumun hangi ürünler için geçerli olacağına tek taraflı olarak karar vermek istiyor.

Sanayi kaynaklarına, Büyük Britanya-Kuzey İrlanda ticareti için geçerli olacak yeni gümrük beyannamelerinin gerekliliklerinin tek taraflı olarak 6 aylık “gevşetilmesi” hakkında bir yönlendirme beklentileri söylendi. Böylesi “deniz sınırı” beyannameleri, İrlanda'da kara sınırlarına ihtiyaç olmaksızın Büyük Britanya'yı İrlanda Cumhuriyeti'yle ticarete çekmek için tasarlandı.

Perakendeciler, geçtiğimiz haftalarda yeni protokolü yürürlüğe koymak için gerekli gümrük ve düzenleyici sistemlerin hazırlığı hakkındaki endişelerini dile getirmişlerdi; Sainsbury's ve Marks and Spencer da Kuzey İrlanda süper marketlerine ürün yelpazelerinin tamamını sunamayabileceklerini ifade etmişlerdi. Kuzey İrlanda'da bulunan bazı nakliyeciler ise süper marketlerin Ocak ayı için yaptığı rezervasyonlarda azalmalar yaşandığını belirtti. Bazı kesimler, gerçekleştirdikleri özel toplantılarda Birleşik Krallık ve AB hukuku ve Geri Çekilme Anlaşması altındaki yasal yükümlülükleri hakkında duydukları endişeleri hükümete belirtti ve Birleşik Krallık Başsavcısı'nın yasal tavsiyelerine danışmak istediklerini söyledi.

Geri Çekilme Anlaşması'nın çeşitli kısımlarını İç Pazarlar Teklifi'nin ilgili kısımları ile değiştirme kararı, uluslararası tepkiye sebep olmuştu. Şimdi yaşanan sorun ise potansiyel olarak daha büyük tartışma yaratabilecek bir konu olan Büyük Britanya'dan Kuzey İrlanda'ya doğru ürün ticareti hakkında.

ABD Başkanı seçilen Joe Biden, seçimlerden önce Başbakan Johnson'a "Geri Çekilme Anlaşması'nın Kuzey İrlanda protokolünü ihlal edecek yasal olarak tartışmalı ve adil olmayan tüm çabaların terk edilmesi" çağrısında bulunan bir mektubu Amerikan Kongresi üyelerine sunmuştu. Başbakanlık ise, bu yasa teklifi gibi adımların, anlaşmanın Birleşik Krallık'ın geri kalanı için Kuzey İrlanda'dan ve Kuzey İrlanda'ya "sınırsız erişim" hakkındaki kısımlarını ga-

ranti altına aldığı düşüncesinde.

Geçtiğimiz ay Maliye Bakanı'na bakanlığın uluslararası hukuku ihlal edecek bir yasa teklifi üzerinde çalışıp çalışmadığını sorduğumda, "Kuzey İrlanda için önceliğimiz, Hayırlı Cuma Anlaşması'nın korunması ve Birleşik Krallık içinde ticaretin serbest dolaşımının sağlandığından emin olmaktır. Yürürlüğe koyduğumuz önlemler, partnerlerimizin iyi niyet veya iş birliği içinde olmaması durumunda bunu yapmalarını sağlamak için bir güvenlik ağı görevi görüyor; ancak bu önlemler orada bir güvenlik ağı ve sigorta olarak var ve bunların gerekli olmayacaklarını umuyoruz." dedi.

Bazı mevzuatlar anlaşma olsun ya da olmasın gerekli olacaktır, şu anki plan ise bu mevzuatların resmi bir Finans Tasarısı olmayacağı şeklinde. Ancak bu mevzuatların "para tasarısı" olarak Lordlar Kamarası yasama sürecini devre dışı bırakması bekleniyor. Önümüzdeki hafta bir Brexit anlaşmasının oluşturulması için umutlar hala yüksek; böylesi bir durumda bu konu tartışmaya açık hale gelecek. Atılan adımlar, sürdürülen ticaret görüşmelerinde bir etki yaratma çabasından ziyade çok sıkı bir yasama takvimiyle ilgili, ancak zaman artık gerçekten tükeniyor.

Çeviren: Oğuzhan SABUNCU,
EUROPolitika Dergisi Editör Yardımcısı

Orijinal Makale: Will there be a further Brexit breach of the law?

Makale linki: <https://www.bbc.com/news/business-55144313>

Yeni Dönem Transatlantik İlişkilerinde Bir Eşgüdüm Unsuru Olarak “Ortadoğu Politikaları” Ve “Suriye Krizi”

Mehmet BABACAN*

GİRİŞ

ABD ile Avrupa arasındaki siyasal, ekonomik ve askeri veçheleri bulunan Atlantik-ötesi ilişkiler, özellikle İkinci Dünya savaşı sonrasında beliren Sovyet komünizmi tehdidine karşı yapılan işbirliğine dayanmaktadır. ABD'nin geleneksel izolasyonizm politikasını terke rastlayan savaş sonrası düzende Atlantik ötesinden sağlanan fonlarla yıpranan ekonomilerin ayağa kaldırılarak Avrupa'nın yeniden inşası bu süreçte önemli rol oynamıştır. Ortak tehdit ve düşmana karşı işbirliği esasına dayanan Avrupa-ABD ilişkileri her dönem güçlü ve istikrarlı ilişkiler ağı görüntüsü vermemiş, ittifak dâhilinde zaman zaman ciddi görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde İngiliz, Fransız ve İsrail askerlerinin ortak icra ettiği 1952-Süveyş Kanal Harekâtına Amerikan muhalefeti, 1960'larda Fran-

sa'nın artan ABD etkisi gerekçesiyle NATO askerî kanadından ayrılması bunlara bir örnektir. Ya da Bosna'da vuku bulan savaşa müdahale yöntemleri gibi birçok sınamalara maruz kalan Atlantik-ötesi ilişkilerde esas kırılma 2003-Irak Savaşında ve Başkan Bush döneminin diğer dış politika uygulamalarında yaşanmıştır. (Asmus, 2003) Trans-Atlantik ilişkilerin alt-üst edilmesi anlamına gelen bu süreçteki görüş farklılıkları Obama dönemiyle kapatılmaya çalışılsa da bu kez 2016 yılından itibaren Başkan Donald Trump'un küresel siyasete de damgasını vuran söylem ve çıkışları ilişkilerde adeta deprem etkisi yaratmıştır. Kimi çevrelerce kopma noktasına geldiği iddia edilen Trans-Atlantik ilişkiler için şafaktaki Joe Biden dönemi karamsar bir çerçeve içinde çizilen Batı ittifakının (ABD+AB) ortakları arasında da yeni bir

uyum adına umutların tazelenmesi-
ne yol açmıştır. (Oğuzlu, 2020)

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ORTA DOĞU'YA YÖNELİK YAKLAŞIMI VE BU KONUDA YENİ ABD YÖNETİMİNDEN BEKLENTİSİ

Ortadoğu coğrafyası tarihsel olarak dünya jeopolitiğinde önemli bir yere sahip olmuş ve zengin hidrokarbon yatakları nedeniyle de Sanayi devriminden bu yana Batı nezdinde vazgeçilmez bir jeoekonomik değer taşımıştır. AB açısından Ortadoğu tüm bunların yanında dinsel ve kültürel değerlerin kodlandığı, yeniden üretildiği kadim insanlık mirasının ve evrensel değerlerin mekânı ve kaynağıdır. Ortadoğu'nun hâlihazır-
daki durumu ise hem Birlik ve hem de ABD gibi müttefikleri için çeşitli güvenlik tehditleri ortaya çıkaran tedirgin edici ve istikrarsız bir görünüm arz etmektedir. Özellikle "Arap baharı (Arab Spring)" dalgası adı verilen devrim hareketleri sonucu Libya, Mısır, Yemen, Suriye ve Irak gibi ülkelerde yaşanan çatışma ve iç savaş ortamı, dahası IŞİD gibi radikal örgütlerin doğup güçlenmesi AB'nin bölgeye yönelik endişelerini daha da artırmaktadır. (Shadi Hamid and Daniel Byman, 2015)

Bunun çeşitli sebepleri vardır. Normatif bir güç ve aktör olarak AB, bölgedeki demokrasi eksikliğinin ve istikrarsız siyasal sistemlerin yol açtığını düşündüğü güvenlik tehditlerinin kıtaya yönelmiş olmasından ötürü rahatsızdır. Özellikle 2011'den sonra bölgede yoğunlaşan halk ha-

reketleri nedeniyle devrim ve karşı-devrimlerin artması, Yemen, Suriye ve Libya'da iç savaşın uzayarak yıllara yayılması Avrupa kıtasına yönelik mülteci akınını hızlandırmış ve çeşitli Avrupa ülkelerinde sık sık terör eylemleri yaşanmaya başlamıştır. Ayrıca Birlik üyesi ülkelerden bölgedeki çatışma bölgelerine giden yabancı savaşçı sayısındaki artış, radikal ve cihadist örgütlere katılmalarla pozitif korelasyon göstermektedir. Yine bölgede demokrasi adına gerçekleşen halk hareketlerinin bu yönüyle desteklenmesine rağmen başarıya ulaşan halk devrimlerinin sayıca azlığı ve bölgede görülmeye başlanan yeni-otoriterlik (renewed authoritarianism) Avrupa'nın güney ve güney-doğu komşusu olduğu Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA: Middle East and North Africa) bölgelerinden kaynaklanan güvenlik kaygılarını artırmaktadır. (Hamid and Byman, 2015)

Birlik tüm bu tehditlerden korunmak ve güvelik endişelerini bertaraf etmek adına normatif politikalar izlemeye çalışmış, ABD tarafından uluslararası toplumdaki yalıtılmaya çalışılan İran'a karşı bir diyalog penceresinin sürekli açık kalması gerektiğinde ısrar etmiştir. Ne var ki Trump yönetimi başlangıçta da vurgulandığı gibi iç politikayı ve Amerikan ulusunun güvenliğini önceleyen bir yaklaşımla hareket etmiş, özellikle Suriye'de Rusya ile çok fazla karşı-karşıya gelmekten imtina ederek bölgedeki angajmanını yerel aktörler ve örgütlerle idame ettirmeye çalış-

mıştır. Hatta Trump yönetimi AB'nin de imzalanmasında rol oynadığı İran ile olan Nükleer Anlaşmadan çekildiğini açıklayarak AB'yi bölgeye yönelik politikalarında zor duruma düşürmüştür. AB özellikle İran'la diyalogun kurulması ve korunması hususunda yeni başkan ve ekibinden olumlu adımlar beklemektedir. (European Council on Foreign Relations, 2020)

AB, yeni dönemde Avrupa ile olan Atlantik-ötesi ilişkilere ve işbirliğine önem vereceğine inandığı Biden hükümetinden Ortadoğu'ya yönelik Avrupa Komşuluk Politikasını (European Neighbourhood Policy: ENP) desteklemesini beklemektedir. Bu perspektif bilindiği üzere Birliğin 2004 yılında kabul ettiği 2011 ve 2015 yıllarında geliştirdiği diyaloga dayanan bir perspektiftir ve sürdürülebilirlik esasına dayalıdır. (Yannis Stivachtis, 2018) Arap Baharı devrim-

lerinden bu yana siyasal istikrarsızlık anaforuna sürüklenmiş bölgede özellikle radikal ve cihadist örgütlerin ve terörist eylemlerin tasfiye edilmesinde ABD ile güçlü bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Birlik açısından kıtaya yönelik göçmen akınında birincil derecede rol oynayan Libya, Suriye gibi çatışma bölgelerinin mülteci üreten güncel kaotik yapısı politik ve diplomatik çözümleri elzem olan kriz alanlarının başında gelmektedir. (Hamid and Byman, 2015)

Bununla birlikte Birlik üyesi ülkeler Suriye Krizinin kıtaya yönelttiği mülteci sorunu dolayısıyla mevcut Şam yönetimi ile diplomatik ilişkilerin normalleştirilmesi geliştirilmesi gerektiğine inanmıştır. Özellikle İtalya, Malta, Macaristan ve Polonya gibi ülkeler artık çok ciddi bir tehdit olarak gördükleri mülteci problemine çözüm bulmak için Esad rejimi ile iyi ilişkiler kurma gerekliliğini belirt-

mişlerdir. Rejim değişikliğini fazla önemsemeyen Avrupalı ülkeler Suriye'deki kaotik durumun son bulması ve mülteci akınının durması için diplomatik ve politik ilişkilerin normalleştirmesinde karar kılmışlardır. Bu kapsamda Çekya, Beyaz Rusya gibi Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri Pandemi nedeniyle Şam yönetimine insani destek gönderirken Kanada'nın yanında Fransa'dan hareket eden turist kabileleri de Şam yönetiminin kontrolü altında bulunan ve görece güvenli tarih alanları ziyaret etmektedirler. (Hamza Haşıl, 2020)

Her ne kadar ABD yönetimi tarafından 17 Haziran 2020'de uygulamaya konulan "Sezar Suriye Sivil Koruma Yasası" mevcut Şam rejimi ile ilişkileri normalleştirmenin önünde bir engelse de Birlik içerisinde Biden yönetiminin Suriye Krizine yeni bir perspektif açması beklenmektedir. (Haşıl, 2020)

JOE BIDEN DÖNEMİ OLASI ORTADOğU'YA YÖNELİK AMERİKAN DIŞ POLİTİKASI VE AVRUPA BİRLİğİ İLE İŞBİRLİğİ ALANLARI

ABD siyasal sistemi açısından Başkanın dış politikadaki yetki ve görevlerinin önem ve belirleyiciliği tartışmasız bir gerçektir. Bu nedenle her seçilen başkanın nasıl bir dış politika izleyeceği ABD'nin özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemdeki "hegemon" rolü hesaba katılırsa uluslararası toplum için de ilgi ve merak konusu olmuştur. ABD'nin kuruluş yıllarından bugüne baktığımızda her başkanın

görev yaptığı dönemle özdeşleşmiş belli ilkelerin hâkim olduğu, Başkanın adıyla anılan dış politika doktrinlerinin ifade bulduğu bilinmektedir. (Keskin, 2005: 527) Başkan Bush sonrası ABD siyasal sisteminin yönetimine talip olan Barack Obama dönemine ve Obama Doktrinine bazı açılardan benzetebileceğimiz Joe Biden döneminin olası dış politika gündemi de güncel uluslararası siyaset konularının başında gelmektedir. Dünyayı kutuplaştıran söylemleri ve farklı coğrafyalarda giriştiği operasyonlarla tepkiler almış olan Bush yönetiminin akabinde Obama dönemi dünyaya yumuşak güç mesajının verildiği ve bir önceki dönem dış politika söylem ve uygulamalarının yarattığı olumsuz mirasın ve tüm dünyada yükselen anti-Amerikancı algının silinmeye çalışıldığı bir dönem olmuştur. Nitekim seçilmiş Başkan Joe Biden ve dış politika ekibinin de benzer biçimde Trump döneminin ve Trumpizmin negatif imaj ve izlerinin silinmeye çalışılarak Amerikan yumuşak gücünün ya da akıllı gücünün öne çıkarılmaya çalışılacağı bir dönem olacaktır. (AA, 2020)

Biden dönemi dış politikasının özellikle Ortadoğu bölgesine yönelik olası yaklaşımının bölgede uzun zamandan beri süregelen ve çözüm bekleyen sorunlar, krizler ve çatışmalar gölgesinde şekilleneceğini ise kesinlikle söyleyebiliriz. Ayrıca bölgedeki kronik çatışma ve krizlerin yanında İbrahim Anlaşmaları (Abraham Accords) ya da İran'la kesilen diyalog gibi bizzat Trump döneminden mi-

ras kalmış bölgesel sorunlar da Biden döneminin dış politika gündemini meşgul edecektir. Yine son günlerde yapılan Irak ve Afganistan'dan asker çekileceğine dair açıklamanın bölgesel güvenliğe ve kalıcı bir barışın inşasına nasıl etki edeceği, İbrahim Anlaşmalarının oluşturduğu yeni denklemler bağlamında İsrail-Filistin ilişkilerinin geleceği, ABD'nin İran'la olan anlaşmaya yeniden katılıp katılmayacağı da Biden döneminin Ortadoğu politikasına şekil verecek yeni soru ya da sorunlar olacaktır. (FPRI, 2020)

Özellikle Joe Biden'in başkanlığa seçilmesiyle birlikte AB açısından Trans-Atlantik ilişkilerde yeni bir dönemin açıldığından bahsedebileceğimiz gibi, ABD açısından AB'nin liberal uluslararası düzeni sürdürmede sürekli kendisine bağımlı bir ortak görüntüsü vermekten öte egemen/bağımsız ve güçlü bir partner olarak yanında yer almasını isteyeceğini de belirtebiliriz. AB ve üye devletler ise sağlık politikası, ticaret, iklim değişikliği ve demokrasinin savunulması gibi kesişen küresel amaçlar çerçevesinde daha güçlü bir transatlantik bağ görmek istemekte ve bütün bu alanlarda ABD'nin güçlü desteğini arzu etmektedir. Nitekim Trump dönemi bu açıdan çeşitli hayâl kırıklıkları yaratan ve işbirliğinin zedelendiği bir dönem olmuştur. Ancak Trump yönetimi açısından bakıldığında ise aslında Transatlantik ilişkilerde gösterilen tavır onun egemen bir aktör gibi hareket etme kapasitesini artırmak ve kendisine olan bağımlılığın

azaltmak için izlenen stratejilerden ibarettir. (ECFR, 2020) Dış politikaya ilişkin olarak ise, örneğin Ortadoğu politikaları ve İran'a yaptırım çağrıları bağlamında, özellikle Almanya, Fransa gibi birlik üyesi ülkeler tarafından Trump döneminin birtakım dış politika uygulamaları Kıtadan tepkiyle karşılanmıştır. (Bloomberg, 2020)

Önümüzdeki Biden döneminde Ortadoğu'ya yönelik dış politika adımları, çatışma bölgelerine angajman ve diplomatik girişimler ABD-AB ortaklığının güçlenmesi için yeni fırsat ve açılımları da beraberinde getirecektir. AB, Ortadoğu'yu ABD ile olan küresel ortaklığının bir bileşeni olarak düşünüp Çin, Rusya gibi küresel aktörlerin bölgedeki varlığı ve gittikçe artan etkilerini analiz ederek hareket ettiği müddetçe bölgedeki görünürlüğünü artırabilir. Bu hususta Biden döneminin Ortadoğu'daki Amerikan varlığını ve rolünü azaltma niyeti bilindiği için AB'nin ortaya çıkacak bu güç boşluğunu (power holes) doldurmada istekli olduğunu göstermesi de önem taşımaktadır. AB, Libya'daki parçalanmış durum ve istikrarsız siyasal-toplumsal yapı çerçevesinde ya da Yemen'de devam eden hükümet sorunu ve insanî kriz çerçevesinde ABD'yi daha fazla etkili olmaya ve askerî angajman ile anılan ülkelerdeki iç savaşı bitirmeye teşvik edebilir. (ECFR, 2020)

Bunun yanında Suriye Krizi'nin nasıl çözümleneceği Batı ittifakının iki ortağı açısından ortak bir problemi teşkil etmesinin yanında keza böl-

gedeki Rusya, İran ve Türkiye askerî varlığı Suriye denklemiindeki birçok kıstası da bünyesinde taşımaktadır. AB, özellikle kıtaya yönelen mülteci problemi açısından Suriye Krizini önemsemekte ve krizin kalıcı çözümü konusunda ABD'nin etkin girişimlerine acil ihtiyaç duymaktadır. Biden'in Başkan Yardımcısı olarak görev yaptığı Obama döneminde Suriye Krizi'ne ilişkin olarak kimyasal silahların kullanılması kırmızı çizgiler olarak belirlenmiş ve ülkede çeşitli bölgesel ve küresel aktörlerin dâhil olmasıyla yürütülen vekâlet ve yıpratma savaşları karşısında ABD'nin tutumu sorgulandığında "stratejik sabır" kavramından söz edilmişti. Ancak Dera' da kimyasal silahların kullanılması kapsamında kırmızı çizgilerin aşılması ve hatta Rusya, İran gibi bölgesel ve küresel aktörlerin bölgede her geçen gün siyasi ve askerî aktivizmelerini artırmalarına karşılık bir ABD müdahalesinin gerçekleşmemesi de sonu olmayan stratejik sabır kavramının sorgulanmasına ve eleştirilmesine neden olmuştur. (Arı, 2017: 160)

Çeşitli bakımlardan Obama döneminin benzeri olacağı varsayılan Biden dönemi dış politikasının Suriye Krizi özelinde, bu yönüyle nasıl bir yaklaşım benimseyeceği merak konusu iken, AB'nin Esad yönetimiyle ilişkileri normalleştirme ve diplomasiyi önceleyerek bölgedeki bu 10 yıllık krizi çözümlenme önerisine nasıl yaklaşacağı ise önümüzdeki aylarda belli olacaktır. Ülke nüfusunun %60'ının mülteci durumuna düştüğü ve 11,1

milyon Suriyelinin insani yardıma ihtiyaç duyduğu ülkedeki kaos ve iç savaş ortamı ürettiği istikrarsızlık ve göç olgusu ile AB'nin Ortadoğu'daki en önemli kaygı merkezlerinden biridir. (Domazeti, 2020) Bu kapsamda yukarıda da belirttiğimiz gibi birtakım AB üyesi ülkeler Şam yönetimi ile ilişkileri normalleştirme girişimlerine başlamıştır.

Son olarak, İran'la olan ilişkiler yeni dönemde ABD-AB işbirliğinin kendisini hissettireceği bir alan olacaktır. Buradan yola çıkarak Biden yönetiminin Ortadoğu'ya yönelik dış politikasının iki temel direk (pillar) üzerine yaslanacağını söyleyebiliriz. Bunlar; i) Bölgedeki süregiden "bitmeyen savaşları" bitirmek ve ii) İran politikasının rotasını değiştirmek olacaktır. Bitmeyen savaşlar (ongoing wars) tabirinin bölgedeki hâlihazırda devam eden Libya, Suriye ve Yemen Krizleri olarak öne çıktığını belirtebiliriz İran ile olan ilişkiler ise ülkeyle diyalogun sürdürülmesi ve Nükleer Anlaşmaya yeniden dönüş bağlamında şekillenecektir. Keza AB bu konuda istikrarlı bir politika takip ederek İran'la olan diyalog kanallarının açık kalması gerektiğini ifade etmiş ve Trump yönetiminin tek taraflı olarak çekildiği Nükleer Anlaşmanın yeniden yürürlüğe girmesi gereğini savunmuştur. ABD-AB işbirliği kısaca iki başlık altında toplanan bu alanlara ilişkin dış politikada belirginleşecektir. (ECFR, 2020)

SONUÇ

Kasım-2020'deki Başkanlık seçimlerinden galibiyetle çıkarak önümüzdeki günlerde ABD başkanlık koltuğuna oturması beklenen Joe Biden'in her alanda nasıl bir yönetim paradigması izleyeceği merak konusu iken kuşkusuz bunlardan en öne çıkan dış politika alanı olmuştur. Dış politika ekibini oluşturmaya başlayan ve bu alandaki en yetkili isim olarak Antony Blinken ile çalışmayı tercih eden Biden'in Trump Yönetiminin aksine Ortadoğu'da İran'la diyalog kanallarını açarak tek yanlı feshedilen Nükleer Anlaşmaya dönebileceğinin sinyallerini vermiştir. (BBC, 2020) Bunun yanında Ortadoğu'da yeni güç merkezlerini ortaya çıkan ve bölgede neredeyse yüz-yıllık bir sorun olan İsrail-Filistin çatışmasına yeni bir yön veren Yüzyılın Anlaşması ve İbrahim Anlaşmaları gölgesinde bu kadim coğrafyayı yeniden şekillendiren uygulamalar bağlamında İsrail'le olan ilişkiler oldukça belirleyici olacaktır. (Dagher, 2020) Son olarak AB ile birlikte ortak hareket edilmesi muhtemel çatışma bölgelerinde izlenen politik ve diplomatik yaklaşımların ise Transatlantik ilişkilerin güçlenmesine ve eşgüdümüne katkı sağlayacağını ifade edebiliriz. Bu kapsamda Libya, Yemen ve Suriye Krizleri öne çıkarken özellikle Suriye'de AB'nin Esad rejimi ile ilişkileri normalleştirme adımları karşısında ABD'nin nasıl tepkiler vereceği henüz net değildir. Ortadoğu'da diplomasiyi önceleyen yaklaşımlarla iç savaşların önlenmesi ve Arap baharı

dalgasının sarsıntılarında henüz kurtulamamış bölgede demokrasi ve liberal evrensel değerler temelinde siyasal yönetimlerin ve istikrarın sağlanması hususunda küresel AB-ABD işbirliğine ve eşgüdümüne her zamankinden daha fazla ihtiyaç olduğu ise açıktır.

Sözü Geçen Çalışmalar

Arı, Tayyar. (2017). Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Irak, İran, ABD, Petrol, Filistin Sorunu ve Arap Baharı, Cilt II, Bursa: Alfa Akademi Yayıncılık.

Asmus, Ronald D. (2003). Rebuilding the Atlantic Alliance. Foreign Affairs, 01.10.2003 Erişim: <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2003-09-01/rebuilding-atlantic-alliance>

Dagher, Munqith. (2020). Biden's Middle East Policy in his Own Words: Understanding the New Administration's Priorities, The Washington Institute (TWI). <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/bidens-middle-east-policy-iraq-new-administration>

Domazeti, Riad. (2020). Suriye'de İnsani Durum, İNSAMER Araştırma No: 130, Aralık. https://insamer.com/tr/suriyede-insani-durum_3526.html

Hamid, Shadi and Daniel Byman. (2015). European Action in Middle East Conflicts, Policy Brief, Clingendael Institute, 01.03.2015 Erişim:

<https://www.jstor.org/stable/res-rep05297>

Haşıl, Hamza (2020). Suriye'nin Normalleşme Süreci İşliyor mu? ORSAM Analiz, Cilt: 11, Sayı: 96 ss.66-69.

Keskin, Funda (2005). ABD Başkanlarının Ünlü Doktrinleri, Türk Dış Politikası, ed. Baskın Oran, Cilt 1, 11. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Oğuzlu, Tarkan. (2020). Is Biden 'the European guy' in the White House? 03.12.2020 Erişim: <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/is-biden-the-european-guy-in-the-white-house>

Stivachtis, Yannis. (2018) The EU and the Middle East: The European Neighbourhood Policy. E-International Relations Erişim: <https://www.e-ir.info/2018/11/26/the-eu-and-the-middle-east-the-european-neighbourhood-policy/>

"US Policy in the Middle East", Foreign Policy Research Institute, Briefing, December/2020 Erişim: https://www.fpri.org/event/2020/u-s-policyinthemiddleeast/?utm_source=FPRI+E-Mails&utm_campaign=a9ebf30742EMAIL_CAMPAIGN_2017_22_12_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_e8d0f13be2-a9ebf30742-179198079

"A new transatlantic bargain: An ac-

tion plan for transformation, not restoration" European Council on Foreign Relations (ECFR), Policy Brief, 26.11.2020 Erişim: <https://ecfr.eu/publication/a-new-transatlantic-bargain-an-action-plan-for-transformation-not-restoration/>

"France, U.K., Germany Reject U.S. Call to Return Iran Sanctions", Bloomberg, 20.09.2020 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-20/france-u-k-germany-reject-u-s-call-to-return-iran-sanctions>

"What Biden's new foreign policy team tells us", BBC News, 24.11.2020 <https://www.bbc.com/news/election-us-2020-55048975>

"Trump's Parting Gift to Biden: A More Stable Middle East" by Ray Takeyh, Foreign Policy, 16.11.2020 <https://foreignpolicy.com/2020/11/16/trump-biden-iran-israel-uae-middle-east/>

"How a Biden win could transform US policy in the Middle East and North Africa", European Council on Foreign Relations (ECFR), 3.11.2020. <https://ecfr.eu/article/how-a-biden-win-could-transform-us-policy-in-the-middle-east/>

"Order from Chaos: The fraught politics facing Biden's foreign policy" by Thomas Wright, Brookings, 22.11.2020 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/23/the-fraught-politics-facing-bidens-foreign-policy/>

“Five Key Questions on Biden’s Middle East Policy”, Chatham House, 18.11.2020 <https://www.chatham-house.org/2020/11/five-key-questions-bidens-middle-east-policy>

“The Trump administration’s potential last-minute Middle East policy moves”, Special Briefing, The Middle East Institute (MEI), 03.12.2020 <https://www.mei.edu/blog/spe->

[cial-briefing-trump-administrations-potential-last-minute-middle-east-policy-moves](https://www.mei.edu/blog/special-briefing-trump-administrations-potential-last-minute-middle-east-policy-moves)

“Trump başkanlık seçimlerini kaybetti, peki ya Trumpizm?” Anadolu Ajansı (AA), 13.11.2020 <https://www.aa.com.tr/tr/abd-baskanlik-secimleri-2020/trump-baskanlik-secimlerini-kaybetti-pek-ya-trumpizm/2042394>

Brexit Sonrası Birleşik Krallık'ta Ticaretin Olası Etkileri

Dr. Kudret ÇELTEKLİGİL*

Birleşik Krallık'ın geleceğinin Avrupa Birliği (AB) dışında nasıl görüneceği oldukça belirsiz ve bu da 'Brexit'i bilinmeyene doğru bir sıçrama yapmaktadır. Bu analiz, en olası seçeneklerin avantajlarını ve dezavantajlarını gözden geçirmektedir. Brexit'ten sonra AB, dünyanın en büyük pazarı ve İngiltere'nin en büyük ticaret ortağı olmaya devam edecektir. İngiltere'de yaşayan üç milyon AB vatandaşı ve AB'de yaşayan iki milyon Birleşik Krallık vatandaşı ne olacağı önemli bir soru? Avrupa entegrasyonunun ekonomik faydaları vardır, ancak bu faydaları elde etmenin bir miktar egemenlikten vazgeçmenin siyasi bedeli 'de vardır. AB içinde veya dışında bu değiş tokuş kaçınılmazdır. Seçeneklerden biri, 'Norveç yapmak' ve Avrupa Ekonomik Alanı'na katılmaktır. Bu, Brexit'in ticaret maliyetlerini en aza indirecek, ancak AB bütçesine şu anda İngiltere'nin yaptığı gibi yaklaşık% 83 oranında ödeme yapılması anlamına gelmektedir. Ayrıca, mevcut AB düzenlemelerini de (kurallara karar verildiğinde masada bir koltuk

olmadan) sürdürmeyi gerektirecektir. Diğer bir seçenek de 'İsviçre yapmak' ve AB ile ikili anlaşmaları müzakere etmek. İsviçre hala temsilsiz bir düzenleme ile karşı karşıyadır ve mallarda tek pazarın bir parçası olmak için İngiltere'nin yaklaşık %40'ını ödemektedir. Ancak İsviçre'nin, İngiltere'nin büyük bir ihracatçı olduğu bir alan olan hizmetlerde serbest ticaret konusunda AB ile bir anlaşması yoktur.

Bir başka seçenek de Dünya Ticaret Örgütü üyesi olarak tek başına gitmektir. Bu, Birleşik Krallık tarifeleri tamamen kaldıracak olsa bile, Birleşik Krallık'a daha az ticaret karşılığında daha fazla egemenlik ve gelirden daha büyük bir düşüş sağlayacaktır. Brexit, İngiltere'nin AB üyesi olmayan ülkelerle kendi ticaret anlaşmalarını müzakere etmesine izin verecek. Ancak küçük bir ülke olarak İngiltere, AB'den daha az pazarlık gücüne sahip olacaktır. Kanada'nın ABD ile ticaret anlaşmaları, bu pazarlık gücünü kaybetmenin Birleşik Krallık için maliyetli olabileceğini göstermektedir. AB'den ayrılmanın esası hakkında

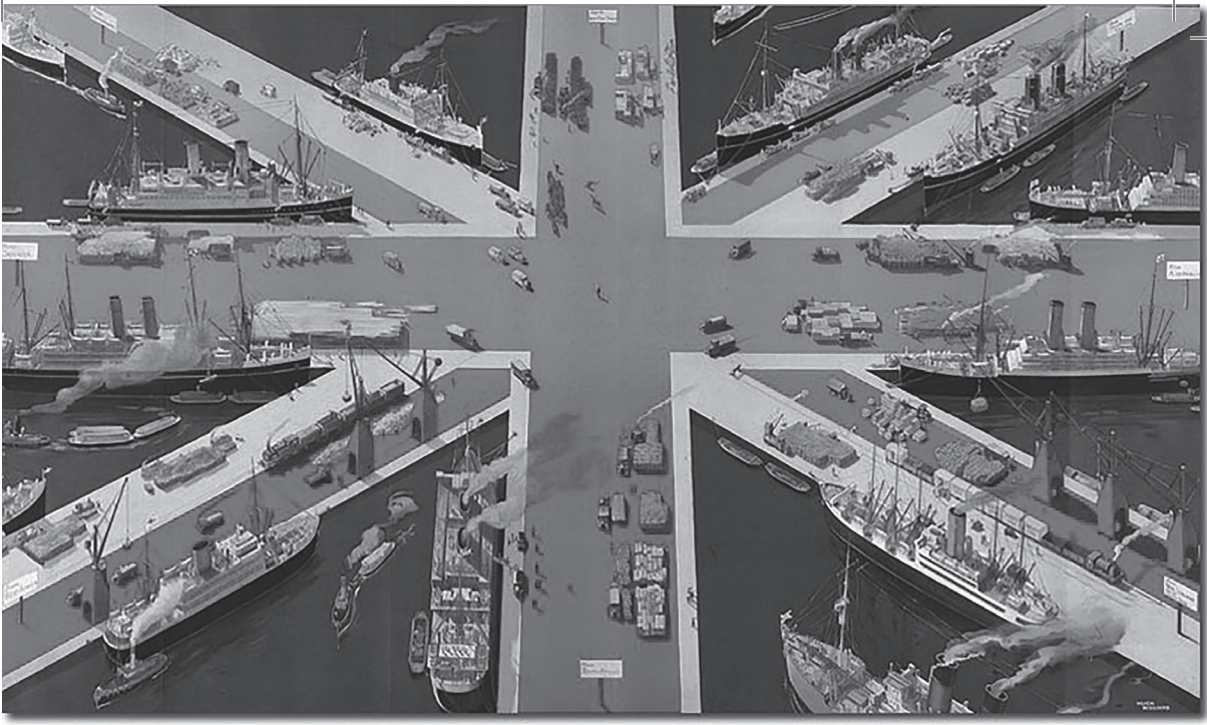
bilinçli bir karar vermek için, seçmenlerin İngiltere hükümetinin Brexit'ten sonra ne yapacağı hakkında daha fazla bilgi sahibi olması gerekiyor. Bu, Brexit'in Birleşik Krallık için ekonomik maliyetlerini ve faydalarını analiz eden bir brifing serisinin ilkidir.

AB'de kalma oylaması, statükoyu korumak için verilen bir oylamadır. Hükümetin AB ile müzakere ettiği yeni anlaşma, İngiltere'nin Avrupa ile mevcut ekonomik ve siyasi ilişkilerini büyük ölçüde değiştirmeden bırakıyor. Ancak ayrılmak için yapılan bir oylamanın ardından ne olacağı daha belirsiz. AB'den ayrılmak, Birleşik Krallık'ın Avrupa'nın geri kalanıyla uğraşmaktan kendini alamayacağı anlamına gelmez. Eski Başbakan David Cameron'un 2013 Bloomberg konuşmasında Muhafazakâr Parti'yi referandum düzenlemeye bağladığını belirttiği gibi, "AB'den ayrılırsak, elbette Avrupa'yı terk edemeyiz. Uzun yıllar en büyük pazarımız ve sonsuza kadar coğrafi komşuluk olarak kalacak". Yine de ne hükümet ne de AB'den ayrılma kampanyası Brexit'ten sonra gelecekler için net ve somut öneriler ortaya koymadı. Aslında hükümet, Brexit ile başa çıkmak için beklenmedik durum planları yapmayı açıkça reddetti.

Brexit'in olası sonrasına ışık tutmak için bu rapor, Birleşik Krallık için AB dışında bazı seçenekleri özetlemekte ve her bir alternatifin maliyetlerini ve faydalarını tartışmaktadır. AB'den ayrılmak için resmi prosedürler, 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile getirildi. AB'den ayrılmak isteyen bir ülke, niyetini AB'ye bildirmelidir

ve bu bildirim, ülke ile geri kalanı arasında bir çekilme anlaşması müzakerelerini tetikleyecektir. Bu durumda Birleşik Krallık, geri çekilme anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte resmi olarak AB'den çıkacak ya da herhangi bir anlaşmaya varılmazsa, ülke bildirim tarihinden iki yıl sonra ayrılabilir. Tabii ki burada önemli olan, herhangi bir para çekme sözleşmesinin içeriğidir. 1962'de Cezayir ve 1985'te Grönland gibi Avrupa ülkelerinin birkaç eski kolonisi ve deniz aşırı toprakları, AB'nin selefi olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan (AET)'den ayrılmıştı.

Bu nedenle, geri çekilme sürecinin nasıl işleyeceğinin ayrıntılarını anlamak veya AB'nin çıkan ülkeye nasıl davranacağına ışık tutmak için kullanılabilir ilgili bir emsal bulunmamaktadır. Brexit durumunda, Londra hükümeti ve AB'nin beş ana alanda kararlar alması gerekecektir. Birincisi, Birleşik Krallık işletmelerine ve AB'de ikamet eden iki milyon Birleşik Krallık vatandaşı ve AB'deki şirketlere ve Birleşik Krallık'ta ikamet eden üç milyon AB vatandaşı ne olacak? Örneğin, AB'de yaşayan veya çalışan İngilizler şu anda sahip oldukları hakların aynısını koruyacak mı yoksa AB dışından gelen göçmenler gibi muamele görecektir mi? AB'den gelen göçmenlerin Birleşik Krallık'ta kalma hakkı var mı? Uluslararası hukukta, anlaşma hakları uygulandığında, bu hakların anlaşmadan çekilmeden etkilenmeyeceği varsayımı vardır. Bu, Birleşik Krallık'tan AB'nin geri kalanına veya ters yönde hareket etmek için Tek Pazar avantajını kullanan

bireylerin ve işletmelerin muhtemelen kalmasına izin verileceğini göstermektedir. Ancak bu sonuç kesin değildir ve kesinlikle herhangi bir geri çekme anlaşmasında ele alınan bir konu olacaktır. İkincisi, AB'den çekildikten sonra İngiltere hukuku nasıl değişecek?

Brexit lehine bir oylama, İngiltere'nin Avrupa ve dünyadaki yerinin iki yıllık yeniden müzakeresi için başlangıç silahını ateşleyecek. Birleşik Krallık, Avrupa'nın geri kalanıyla bağlarını kesmeyi tercih ederse, bu yeniden müzakere, ülkenin 1973'te AB'ye katılmasından bu yana inşa edilen Birleşik Krallık hayatının siyasi, ekonomik ve yasal temellerini temelden değiştirebilir. Yeniden müzakere sırasında İngiltere, ekonomik faydalar ve siyasi egemenlik arasında kaçınılmaz bir değiş tokuşla karşı karşıya kalacaktır. İngiltere, AB ile daha yakın ekonomik entegrasyondan yararlanmaktadır, ancak bu entegrasyonun bedeli, AB'nin bazı politika alanları üzerinde

kontrolüne izin vermektedir. AB'den ayrılmak, İngiltere'yi bu temel değiş tokuştan kurtarmayacaktır. Şu anda, Brexit'i neyin takip etmesi gerektiği konusunda hükümet veya halk arasında bir fikir birliği yoktur. Bu, AB üyeliğine alternatiflerin hepsinin kendi dezavantajlarına sahip olduğu ve İngiltere ekonomisine maliyet getireceği gerçeğini yansıtmaktadır. Brexit'in esası hakkında bilinçli bir karar vermek için, seçmenlerin Brexit'in ne anlama geleceğini öğrendikçe bilmeleri gerekiyor. Bugüne kadar ne Muhafazakâr hükümet ne de İşçi Partisi muhalefeti, ülkenin AB'den ayrılmaya oy vermesi halinde Birleşik Krallık'ın geleceği için öneriler yayınladı. Partilerin seçim öncesinde politika manifestoları ortaya koyması gibi, Brexit sonrası bir dünya için planlarını referandumdan önce yayınlamaları gerekmektedir. Bu raporda tartışılan alternatif senaryolar, Birleşik Krallık'ın dünyadaki geleceğine ilişkin çok farklı vizyonla-

rı içermektedir. 2008 mali krizinden bu yana, küresel ekonomi politüğün içinde belirgin bir yeniden yapılanma var. Bu konjonktürde, küresel liberal düzenin kurumlarını ve örgütsel ilkelereini tehdit eden yeni sistem karşıtı siyaset biçimleri de ortaya çıkmaktadır. Brexit, bu daha geniş küresel ye-

niden yapılanma sürecinde yerelleştirilmiş bir anı somutlaştırmaktadır. Brexit, Birleşik Krallık'ın AB'nin düzenlilik düzeninden etkili bir şekilde ayrılmasını içeriyor. Ancak bu süreç tüm araçları eşit şekilde etkilemez. Bazı aktörler Brexit'in yıkıcı etkilerinden faydalanabilir.

Transatlantik İlişkilerde Yeni Dönem: Liberal Uluslararası Düzenin Yeniden İnşası

Tuğçe Samsun*

2019 Münih Güvenlik Konferansı'na dünyanın batısızlaştığına, Batı'nın sahip olduğu "demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü" gibi değerleri kendi için de dahi yitirdiğine yönelik ortaya konulan "Batısızlık" kavramı damgasını vurmuştu. Transatlantik İlişkilerde anlaşmazlıklar her ne kadar Donald Trump döneminde başlamamış olsa da bu dönemde transatlantik ittifak açısından yaşanan olumsuz gelişmeler çatlağın derinleşmesine neden olmuş ABD'nin 1945 yılından beri öncüsü olduğu liberal uluslararası düzenin artık sonunun geldiğine yönelik söylemler çoğalmıştı. Joe Biden ise aynı konferansta yaptığı konuşmada Amerika'nın geri döneceğini ve güzel günlere dönüş yapacaklarının sözünü vermişti. Geçtiğimiz Kasım ayında yapılan ABD başkanlık seçimlerinin sonucunda Biden'in başkan seçilmesi bu nedenle Avrupa için "dostluk, ortaklık ve birlik" söylem-

lerinin bir kez daha önem kazanması, liberal uluslararası düzeni oluşturan uluslararası örgütlerin ve transatlantik ittifak ilişkisinin yeniden şekillendirilmesi için bir umut demektir. Transatlantik ittifakının dönüşümünü ele alacağımız bu yazıda öncelikle Trump döneminde transatlantik ittifak döneminde yaşanan gelişmeler incelenecek, Biden yönetiminin üstünde durduğu konular belirtilerek, önümüzdeki dönemde gündemine tanık olacağımız ABD ve AB ilişkilerinin odak noktalarına değinilecektir.

Trump Dönemi ve Transatlantik Çıkmazı

ABD ile Avrupa Birliği arasındaki anlaşmazlıkların geçmişi eski olsa bile bu anlaşmazlıklar genellikle Irak savaşı, savunma harcamaları gibi belirli konular etrafında gerçekleşmişti. Donald Trump döneminde ise anlaşmazlıkların temelinde belirli olaylar değil ittifakın varlığının yer alması,

Trump'ın izlediği "Önce Amerika" politikası, ilişkilerin asimetrik doğası da düşünüldüğünde hem transatlantik ittifak hem de Avrupa Güvenliği için zorlukların başlangıcı anlamına geliyordu. Bununla birlikte bu dönemde ABD'nin Dünya Sağlık Örgütü'nden çekilmesi, Obama döneminde gerçekleşen İran Nükleer Antlaşması'nı İran'ın nükleer silah üretmesini durdurmayacağını öne sürerek "tarihin en kötü antlaşması"

olarak yorumlaması ve İran'a yaptırım uygulama kararı, NATO üyesi AB ülkelerinin savunma harcamalarına yönelik yaptığı eleştiriler anlaşmazlıkların çeşitlenmesine neden olmuş ve bu durum AB tarafından endişe ile karşılanmıştı. ABD başkanı olduğu dönem süresinde Trump'ın dış politikada izlediği yıkıcı tutum ve tartışmaya açık olmayan yapısı ilişkilerde yaşanan sorunların çözülmesini engellemiş Eski Savunma

Bakanı James Mattis gibi yapıcı diyalog taraftarı danışmanların ayrılması ile AB için ABD ile çalışmak daha zor hale gelmişti. (Röttgen, 2019) Trump'ın bir yandan Rusya'yı eleştirmekteki isteksizliği diğer yandan ise Obama'nın Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline verdiği yanıt olan Avrupa Güvence Girişimi'ne (ERI) verdiği desteği sürdürmesi hatta arttırması ise retorik ve politik faaliyetlerin farklı olabileceği konusunda AB'yi bir derece rahatlatmış ve AB'nin güvenlik ve savunma konusunda ABD'ye bağımlı doğası göze alındığında üye devletler Trump'ı sert dille eleştirmekten kaçınmışlardı. (Shapiro & Pardijs, 2017)

Biden Dönemi ve Dış Politika Öncelikleri

Dünya, Başkanlık seçimlerinin sonucunu endişe ile beklerken ABD'nin 4 Kasım'da Paris İklim Anlaşması'ndan ayrılması Trump'ın çok taraflılığa ve normlara dayalı düzene sırt çevirmesindeki son girişimi olmuştu. (Lazard, 2020) Biden'ın seçimi kazanması ise bu açıdan AB liderlerinin rahat bir nefes almasını sağladı. Biden konuşmalarında ve makalelerinde başkanlığının birinci gününde iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik imzalanan Paris İklim Antlaşması'na ve Dünya Sağlık Örgütü'ne yeniden katılacağını dile getirmiş, Tahran'ın uyum sağladığı takdirde İran Nükleer Antlaşması'na geri dönebileceğini açıklamıştı. Demokratik kurumları güçlendirmek ve demokratik değerlerden uzaklaşan devletlerle yüz-

leşmek için dünya demokrasilerini bir araya getiren Demokrasi Zirvesi düzenlemeyi planladığını belirtmişti. Çin konusunda ise Biden ortak çıkarların kesiştiği noktalarda iş birliği yapmayı Çin'in tacizci davranışlarına ve insan haklarına yönelik ihlallerine karşı koymak için demokratik değerlerin paylaşıldığı ülkelerle birleşik bir cephe oluşturma çağrısında bulunmuştu. (Jr., 2020) Bunlara ek olarak, Trump'ın terk ettiği, BM İnsan Hakları Konseyi ve Küresel Göç Sözleşmesi gibi çeşitli uluslararası forum ve girişimlere yeniden dönüş yapılacağını belirtmişti. Asya ve Avrupa'daki ülkeleri Washington'un bir kez daha müttefik olarak görülebileceğine ikna etmek için dış politikada 40 yılı aşkın süredir kurduğu derin bağlardan yararlanacağını ifade etmişti. (Power, 2021)

Tüm bu söylemler ne kadar önemli olsa da Biden'ın sadece dış politikada verdiği sözler için seçilmediği bir gerçek. Obama başkanlık ofisini terk ettiğinden beri çok şey değişti. Dünya genelinde demokrasi düşüşe geçerken, aşırı sağa yönelim, otoriter rejim sayısı, yargı ve medya üzerindeki siyasi kontrol arttı. Bu nedenle, Trump yönetiminin çok taraflılık ve demokrasi açısından yarattığı hayal kırıklığı bir gecede ortadan kalkmayacak, ilişkilerin onarımı zaman alacaktır. Sonuçlara bakıldığında 70 milyondan fazla kişi Trump'ın ortaya koyduğu popülist söylemi isteyerek benimsedi ve bunun 4 yıl daha sürmesini istedi. Bu durum ABD'nin dünya lideri ola-

rak güvenilebilirliğini sarstı. Bu nedenle başkan olarak Biden'ın halkın desteğini genişletmek için önceliği iç politikada COVID-19 ile Obamacare sağlık sistemini genişleterek mücadele etmek, bozulan ekonominin canlanmasını sağlamak ve sivil hak ve özgürlükleri genişletmek olacaktır. İzlenecek olan bu politikaların elbette dış politikaya da yansımaları olacak, Çin, Rusya gibi otoriter rejimlerin karşısında ABD'nin savunduğu demokrasi, açık piyasa ekonomisi ve fırsat eşitliğinin önemi vurgulanacaktır.

Transatlantik İttifaktan Beklentiler

Transatlantik ittifak açısından bakıldığında ise iki taraf içinde öncelikli konunun pandemi ve iklim değişikliği ile mücadele etmede strateji koordinasyonunun sağlanması olması beklenilmektedir. Başkanlığının ilk döneminde AB ile beraber aşılardan adil dağıtılmasının yanı sıra pandeminin yarattığı küresel ekonomide yaşanan gerilemelere de uluslararası yanıtın verilmesinde beraber hareket etmeleri kilit önem taşımaktadır. NATO konusunda Avrupalı diplomatlar, Demokrat bir başkanın ABD'nin 5. Maddeye olan bağlılığını ifade ederek, AB ile güvenlik ve savunma iş birliğini daha fazla destekleyeceğini öngörmektedirler. Yakın transatlantik iş birliği, yalnızca İran'la son dönemlerde artan gerginliği azaltmak için değil, aynı zamanda nükleer ve füze programlarını ele alan yeni bir çerçevenin müzakereler-

rini hazırlamak ve yürütmek için de önemini korumaktadır.

Çin konusunda ise AB her ne kadar kendi yolunu izleyeceğini (My Way) belirttiği Sinatra doktrinini savunsa da bu yolun Biden yönetiminde ABD ile kesiştiği bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. 28 Eylül'de AB ve Çin arasında gerçekleşen zirvede Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, Pekin'in Çin pazarına erişim sağlama ve devlete ait şirketlere verilen sübvansiyonları azaltma taahhütlerini yerine getirmediğini ve böylelikle Avrupalı şirketleri rekabet açısından dezavantajlı bir konuma yerleştirdiğini açıkça belirterek Çin'e karşı AB'nin tutumunu sertleştirmişti. Böylece oluşan koşullar, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri arasında verimli bir diyalog için olgunlaştı. Liderler çok taraflılığın esas alındığı iş birliği sağlanabilecek iklim değişikliği, COVID-19 ile mücadele gibi konularda Çin ile beraber hareket edebilecekleri, Çin'in aşırı üretim sonucunda küresel fiyatları baskılaması ve yerel üretimi kısıtlaması, teknoloji ve endüstriyel sektörlerde fikri mülkiyet hırsızlığı gibi AB ve ABD için endişe kaynağı oluşturan konularda birlikte duruş sergileyebileceği bir ortam oluşmuştur. Ayrıca Biden yönetimi ile beraber demokrasinin teşviki, insan hakları ve Orta Doğu barış süreci gibi konularda AB ile ortak tutum içinde olması beklenmektedir.

Sonuç

John Ikenberry gibi akademisyenler her ne kadar liberal uluslararası dü-

zenin sonunun geldiğini belirtmeler de Biden'ın seçilmesiyle düzenin tekrar tesisi için şartların oluştuğu bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat tek başına Biden'ın başkan seçilmesi AB'nin kendi sorunlarını çözmesi ve transatlantik ittifakın dönüşümü için yeterli değildir. ABD'nin AB'yi eleştirdiği konulardan biri olan NATO savunma harcamalarına yönelik AB'ye yapılan eleştiriler ilk defa Trump tarafından değil Obama döneminde de üstü kapalı olsa da dile getirilmişti. Buna rağmen bu dönem içinde AB stratejik özerklik hedefini gerçekleştirmek ve NATO ile uyumlu hale getirmek için çok az şey yaptı. AB bu kayıtsızlığının sonucunda güvenlik tehditlerini birlik olarak ciddiye almadığı yönünde eleştirilere maruz kaldı. AB'nin içinde bulunduğu kayıtsızlık Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya ve Malta gibi ülkelerin birliğin temel değerlerinden biri olan hukukun üstünlüğü ilkesini ihlal etmelerine izin veren bir hal aldı. Bu nedenle AB'nin politik ve stratejik bir aktör olarak kendisini göstermesinin ve Birliğin değerlerini ihlal eden ülkelere karşı hafif tehditlere başvurmayı bırakmasının zamanı geldi. Trump'ın başkanlığı bir dönem sürse bile aynı vizyona sahip başka bir başkanın seçilmemesinin garantisi olmadığı için kendi kaderini belirleyebilecek gerekli imkanlara ve kabiliyetlere sahip AB hem kendi sınırlarını korumada hem de transatlantik ittifak açısından büyük öneme sahip olacaktır.

AB'nin stratejik bir aktör olarak yer

alması siyasi olarak entegre olmasıyla bağlantılıdır. Bu konuda atılacak adımlar ne kadar gecikirse AB'nin siyasi olarak parçalanma riski de o kadar artacaktır. Stratejik olarak özerk bir AB, her ne kadar kişisel verilerin korunması, enerji politikaları gibi alanlarda ABD ile sorun yaşayabilse de bu sorunların çözülmesinde uzlaşılabilir olduğundan, ABD için esas tehdit AB'nin özerkliği değil, ABD'ye olan bağımlılığıdır. Bu nedenle siyasi olarak entegre olmuş ve stratejik açıdan önemli bir AB belirlenen kurallara uymak yerine kural koyan bir blok olarak ABD'nin gözünde kendi sınırlarındaki krizlere çözüm üretmeyen bir aktör olma algısını kırarak ve güvensizlikten sorumlulukların eşit paylaşıldığı bir dayanışmaya imkân tanıyacaktır.

Sözü Geçen Çalışmalar

Jr., J. R. (2020, March/April). Why America Must Lead Again. Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/articles/usa/2020-01-23/why-america-must-lead-again>

Lazard, O. (2020, November 9). The World Is Tackling Climate Change, With or Without America. Carnegie Europe: <https://carnegieeurope.eu/2020/11/09/world-is-tackling-climate-change-with-or-without-america-pub-83160>

Power, S. (2021, June/February). The Can-Do Power. Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/arti>

cles/united-states/2020-11-20/samantha-power-can-do-power

Puglierin, J. (2020, September 28). Touching the elephant: European views of the transatlantic relationship. European Council on Foreign Affairs: https://ecfr.eu/article/commentary_touching_the_elephant_european_views_of_the_transatlantic_relati/

Röttgen, N. (2019, June 17). How to Save the Transatlantic Alliance :Waiting Out Trump Won't Be Enough. Foreign Affairs: <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2019-06-17/how-save-transatlantic-alliance>

Shapiro, J., & Pardijs, D. (2017, September 21). The transatlantic meaning of Donald Trump: a US-EU Power Audit. European Council on Foreign Relations: https://ecfr.eu/publication/the_transatlantic_meaning_of_donald_trump_a_us_eu_power_audit7229/

Taylor, P. (2020, August 12). The old transatlantic relationship ain't coming back. POLITICO: <https://www.politico.eu/article/the-old-transatlantic-us-eu-relationship-aint-coming-back-joe-biden-donald-trump/>

“Kohl’un Kızı” Angela Merkel

Döneminin Sonu: Avrupa İçin Sonun Başlangıcı Mı?

Ezgi ÖZDEMİR*

2005’ten bu yana Almanya başbakanı olan Angela Merkel, Almanya’nın ilk kadın başbakanı olmasının yanı sıra Batı Alman erkeklerinin yönettiği Hıristiyan Demokratların da ilk Doğu Alman kökenli Protestan lideri ve dünyada en çok tanınan lider olarak tarihe adını yazdırmıştır.

Almanya, Avrupa Birliği içerisinde ekonomik, askeri ve siyasal açıdan değerlendirildiğinde diğer üye ülkelere göre güçlü ve etkili bir konuma sahiptir. Dış politika ve güvenlik politikası konularında zor bir dönemden geçen Avrupa Birliği’nde geleneksel Fransa – Almanya ortaklığındaki kırılmalar, Brexit konusu ve dış politikanın krizlere yanıt verememesi, birliğin kuruluşundan beri önemli bir konumda olan Almanya’yı, birlik içinde, daha da etkin bir aktör olmaya itmiştir. Merkel yönetimindeki Almanya dış politikasını, Avrupa ve Transatlantik ortak, küreselleşmeyi yönetme üzerine temellendirmektedir. Birlik içerisinde gerek ekonomik gerekse siyasi duruşuyla elde ettiği güçlü konumu sayesinde Almanya

*EURO Politika Dergisi, Editör Yardımcısı

dış politikasını, Avrupa Birliği'nin ortak dış politikasına entegre edebilmiş hatta bu alanda politik manevraları da yönlendirebilmiştir.

2018 yılının Ekim ayında yaptığı açıklamada parti liderliğini ve siyaseti bırakacağını açıklayan Merkel, başbakanlık görevini 2021 yılına kadar sürdürmek istediğini ve başbakan olarak son dönemi olduğunu ifade etmesiyle birlikte dünyanın gözlerini bir kere daha Avrupa Birliği'nin kalbi Almanya'ya çevirdi. Dünya üzerinde, özellikle tercih edilen dış politika görünümünün birbirinden ayrı, izole düşünülmemeyeceği tarih kitaplarımızın öğrettiği yegâne bilgidir. İşte bu bilginin bir kanıtı olarak, üzerinde konuşmakta olduğumuz konu karşımıza çıkmaktadır. Angela Merkel'in yapmış olduğu bu açıklama daha yapıldığı gün tüm dünyayı etkileyeceği, uluslararası düzen içerisinde yepyeni bir soluk getireceği kendini göstermeye başlamış, özellikle 2021'de yapılacak olan Federal Almanya Seçimleri'ne yaklaştığımız şu dönemde daha dikkat gerektiren bir konu haline gelmiştir.

Avrupa Birliği nezdinde bu açıklamanın ne demek olduğunu anlayabilmek için, belli başlı konu ve olayları irdelemek önemlidir. Bunlardan ilki, Kasım ayında düzenlenen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık seçimidir. Bu seçimlerin etkisini Avrupa Birliği ve ABD ilişkilerinde belki de en önemli diyebileceğimiz Transatlantik ilişkiler üzerinde göreceğiz. Trump döneminde ABD yetkililerince izlenen izolasyon ve korumacılık

politikaları sebebiyle Transatlantik ilişkilerde yaşanan gerileme, 46. Başkan seçilen Joe Biden ile eski düzene döneceği öngörülüyor. Biden'ın seçildikten sonraki gün yaptığı "Yabancı liderlerle konuşurken onlara şunu söylüyorum: Amerika geri dönecek. Oyuna geri döneceğiz."¹ açıklamasıyla bu öngörünün eksik veya hatalı olmadığını teyit edebiliriz. Bunun yanı sıra Biden'ın zaferiyle beraber Brexit ve Avrupa'daki popülist liderlere verilen desteğin geri çekileceği, ticari gerilimin azaltılmaya çalışılacağı, Çin ve Rusya ile ilişkilerde ABD'nin Avrupa ile daha fazla iş birliği yapmak isteyeceği de öngörülen diğer durumlardır.

Avrupa Birliği ve özellikle Almanya için hayati derecede önemli sayılabilecek Transatlantik ilişkiler ile alakalı Merkel'in gösterdiği hassasiyeti gelecek isim de gösterecektir.

Merkel Dönemi ve Merkel Sonrası Dönem

Burada tartışılması gereken en önemli konu ise Merkel dönemi ve Merkel sonrası dönem de Almanya'nın siyasi durumudur. Merkel, tıpkı selefi Helmut Kohl gibi Avrupa Birliği'ni dış politikasının merkezinde tutan bir siyaset izlemişti. Böylelikle Almanya içerisinde liderlik pozisyonlarını da pekiştirmişlerdir. Bu durumu gözlemleyen her politikacı da bu yolda ilerleyecektir. Yapılacak olan Federal Seçimden yine bu çizgide bir isim

¹ Bkz. <https://www.cbsnews.com/live-updates/biden-america-back-foreign-leaders/> (erişim tarihi: 17.11.2020)

çıkması muhtemeldir. Merkel'in yerine kim gelecek sorusu aynı zamanda peşinden diğer temel soruları da getirmektedir. Bu sorulardan birincisi, AB karşıtı söylemleri ve yabancı düşmanlığıyla tanınan Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) her geçen gün ülke içinde popülaritesini arttırmaktadır. AfD karşısında Merkel'in yetersiz kaldığı bir yerde, halefi nasıl bir çözüm bulacak? Ya da Bulabilecek midir? Diğer soru ise mülteciler konusunda gerek Hristiyan Sosyal Birliği Partisi'ndeki (CDU) üyeleri gerekse kendi partisindeki muhafazakarları ikna etmekte yetersiz kalan Merkel yerine geçecek isim bunu başarabilecek midir? İhtimaller arasında sayılabilecek diğer aktör ise Yeşiller'dir. AfD kadar ülke içinde yükselişe geçen, mülteciler ve göçmenler konusunda ılıman tavır sergi-

leyen Yeşiller'de ilerleyen dönemlerde Alman siyaset sahnesinde sesini duyuracak gibi görünmektedir. Merkel'in mülteci ve göçmenlere yönelik tutumu Birlik içinde bir bölünmeye sebep olmuştur. Polonya, İtalya ve Macaristan gibi mülteci karşıtı politikaları benimseyen ülkeler için Merkel'in gidişi sevindirici bir haberdir. Merkel'den sonra koltuğa oturacak ismin mültecilere karşı tavrının AB için de çok önemli olacaktır. Almanya'nın mültecilere karşı sert bir politika izlemesi AB'yi de sert politikalara yöneltecektir. Merkel'in halefinin kim olacağı sorusu yalnızca Almanya içinde değil, uluslararası arenada da Almanya'nın görünümünü ve Avrupa Birliği içindeki etkisi için bir muğlaklık anlamına gelmektedir. Özellikle dünyayı etkisi altına alan pandemi sebebiyle içinde

bulduğumuz istikrarsızlık halini düşündüğümüzde bu muğlaklık daha ciddi bir konu haline gelmektedir. Merkel dönemine baktığımızda Almanya'nın Avrupa Birliği içerisinde en istikrarlı ülke oluşu birçok konuda sözünü dinletebilen bir ses olmasına olanak tanıyordu. Peki Merkel bu istikrarı nasıl yakaladı? Yunanistan'ın ekonomik krizi ve Euro bölgesinde yaşanan krizin aşılmasında, mülteci politikalarında ve çevre konularındaki tavizsiz tavrıyla yeri geldiğinde toplumun çoğunluğunu karşısına alabildiğini gösterdi. Bu tavizsiz tavırlarının yanı sıra nükleer enerji taraftarı bir politikacı olmasına rağmen Japonya'da yaşanan felaket sonrasında nükleer güvenlik konusunda yazılan yeni raporları inceleyerek ülkedeki tüm nükleer enerji santrallerinin belli bir süre içinde kapatılacağını açıkladı. Böylelikle her ne kadar kararlı ve ideolojisine bağlı bir lider olsa da gerektiğinde farklı fikirlere de açık olduğunu kanıtlamış oldu. İşte izlemiş olduğu bu liderlik yolu, kendisinin iktidarı elinde tutmasını kolaylaştırdığı gibi Almanya'yı da istikrarlı ve güçlü bir pozisyona taşıdı.

Bir diğer önemli soru ise Merkel sonrasında Çin politikalarının nasıl olacağıdır. Diğer AB liderleri ile kıyaslandığında Merkel'in Çin'e karşı tavrı her zaman daha ılımlı olmuştur. Merkel gerek partisi içinden gerekse AB'ye üye pek çok ülkeden bu tavrından dolayı eleştiri almaktaydı. Merkel'in yerine gelecek ismin Merkel'e göre Çin'e karşı daha sert adımlar

atacağı öngörülebilir. Bu öngörüğü üç nedene dayandırmak mümkündür: 1) Merkel'in yerine gelecek isim parti içerisinde gücünü pekiştirmek isteyecektir. 2) AB liderleri arasında Almanya güçlü duruşunu ve karar mekanizmasında aktif aktör olmayı sürdürmek isteyecektir. 3) Merkel'in halefi Çin'i "en büyük düşman" olarak gören ve Transatlantik ilişkileri geliştirmenin anahtar ismi olan Joe Biden'ı karşısına almak istemeyecektir.

Tüm bu anlatılanların ışığında Alman siyasal sisteminin istikrarsızlaşmasının AB'ye etkisinin olumsuz olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Ağustos ve Ekim aylarında yapılması planlanan Federal Almanya Seçimleriyle nihai cevaba ulaşacağız. Fakat yukarıda çizdiğimiz çerçeveye göre verilen tarihlere kadar yaşanacak muğlaklık Avrupa Birliği'nin kan kaybetmesine sebep olacak gibi görünmektedir.

Sözü Geçen Çalışmalar

Anna Sauerbrey (2020), "How Germany Fell Back in Love With Angela Merkel", The New York Times, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.nytimes.com/2020/07/07/opinion/coronavirus-merkel-germany.html>.

Biscop, S., (2020). The Future of Transatlantic Alliance. Strategic Studies Quartely. 14(3), 81-94.

Boztürk, H., (2019). Avrupa Birliği'nin Gelecek İnşasına Almanya'nın Rolü

ve Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi. (Google Scholar veri tabanından erişildi).

Büyükbay, C., (2017). Almanya'nın AB İçerisindeki Liderlik Rolü: Uluslararası Krizler Bağlamında Dış Politikada Süreklilik ve Değişim. Ege Stratejik Araştırmalar Merkezi, 8(1), 19-38.

Cem Dalaman (2020), "Almanya ABD Seçimlerini Yakın Takibe Aldı", Amerika'nın Sesi, Erişim Tarihi:16.11.2020, Erişim Adresi, 25. <https://www.amerikaninsesi.com/a/biden-in-zaferi-avrupa-yi-rahatlatir-mi/5657939.html>.

Charles Capel (2018), "Five moments that made Angela Merkel", The National, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.thenationalnews.com/world/europe/five-moments-that-made-angela-merkel-1.785653>.

Christine Keilholz (2019), "What the departure of Angela Merkel could mean for Europe", Open Canada, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://opencanada.org/what-departure-angela-merkel-could-mean-europe/>.

Constanze Stelzenmüller (2018), "The German center's collapse brings Merkel era to a close", Brookings, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/10/29/>

[the-german-centers-collapse-brings-merkel-era-to-a-close/](https://www.the-german-centers-collapse-brings-merkel-era-to-a-close/).

Heribert Dieter (2019), "After Merkel: Germany's Role in International Affairs", Australian Institute of International Affairs, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/after-merkel-germanys-role-international-affairs/>.

J.D. Bindenagel (2015), "Germany's International Responsibility to Lead", The Globalist, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.theglobalist.com/germanys-international-responsibility-to-lead/>.

Jörn Fleck (2020), "How a Biden presidency could change US relations with the rest of the world", Atlantic Council, Erişim Tarihi:16.11.2020, Erişim Adresi, 25. <https://www.amerikaninsesi.com/a/biden-in-zaferi-avrupa-yi-rahatlatir-mi/5657939.html>.

Kappel. R., (2014). Global Shifts and Germany's New Foreign Policy Agenda. Strategic Analysis. 38(3), 341-352.

Kate Connolly (2015), "Ten reasons Angela Merkel is the world's most powerful woman", The Guardian, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.theguardian.com/world/2015/jan/07/ten-reasons-angela-merkel-germany-chancellor-world-most-powerful-woman>.

Noah Barkin (2020), "Why post-Merkel Germany will change its tune on China", Politico, Erişim Tarihi: 16.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.politico.eu/article/why-post-merkel-germany-will-change-its-tune-on-china/>.

Paterson, W. E., (2011). The reluctant hegemon: Germany Moves Centre Stage In The European Union. Journal of Common Market Studies.

49(Annual Review), 57-76.

Tim Ole Wolters (2017), " German Foreign Policy After the Merkel Era: Challenges and Solutions", Crossfire KM, Erişim Tarihi: 15.11.2020, Erişim Adresi, <https://www.crossfirekm.org/articles/german-foreign-policy-after-the-merkel-era-challenges-and-solutions>.

Transatlantik İlişkiler

Nisa MAMMADOVA*

ABD'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri, Avrupa politikasına ve modern uluslararası ilişkilere büyük etkisi olan sorunlardan biridir. Avrupa Birliği'nin uluslararası konumu, üyelerinin ekonomik gelişimi ve güvenliği, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile ilişkilere önemli şekilde bağlıdır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan yeni uluslararası düzen siyasi, ekonomik ve kültürel olarak iki kutuplu bir sistem çerçevesinde inşa edilmişti. Bu çerçevede Doğu Bloku, SSCB tarafından kontrol edilen sosyalist rejimlerin, Batı Bloku ise ABD'nin liderliğinde bir araya gelen demokratik ve kapitalist devletlerin oluşturduğu ittifak sistemleri olarak ortaya çıktılar. Bundan sonra ABD ile Avrupa devletleri arasında gelişen ilişkiler literatürde genel bir ifadeyle "transatlantik (Atlantik Ötesi) ilişkiler" olarak tanımlanmaktadır. ABD'nin geleneksel izolasyonist politikasına dayanan Monroe Doktrini'ni terk ederek, Birinci Dünya Savaşı'na katılması transatlantik birlikteliğin ilk siyasi örneği olmuştu. Keza, iki savaş arası dönemde yeniden kendi içine odaklanan ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tekrar Avrupa'ya yakınlaşacak (Fulbrook 2001; Lundestad 2003) ve

ABD ile özellikle Batı Avrupa ülkeleri siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda büyük ölçüde entegre bir transatlantik blok oluşturacaklardır.

ABD tarafında ise, Marshall Planı ile ekonomik kalkınmayı hızlandırabilmek için Avrupa Kalkınma Bankası kurularak Batı Avrupa ekonomilerinin yeniden yapılanmasına destek olunurken, Truman Doktrini ile de Batı Bloğu içinde yer alan demokrasilerin askerî açıdan korunması hedeflendi (Lowe 1997; Lundestad 2003). Aynı zamanda, bu dönemde kurulan NATO ile de 'sosyalist yayılmacı tehdide karşı' ortak savunma birlikteliği geliştirilecekti. Bu çerçevede ABD açısından SSCB'nin Avrupa'da olası yayılmasının önüne geçebilmek için transatlantik ilişkiler ne kadar önemliyse, Batı Avrupa devletleri için de Sovyet yayılmasına karşı ABD liderliğindeki NATO ittifakı kapsamındaki ilişkiler o derece önemliydi. (Sokullu 2019;)

Transatlantik ilişkiler, genel olarak, Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarından itibaren bu siyasi ve ekonomik yakınlaşma/bloklaşma anlayışı doğrultusunda çabalayan ABD ve Kanada ile Avrupalı müttefikleri arasında yumuşak ve sert güvenlik alanlarını

kapsayacak şekilde geliştirilmiş ortak 'biz duygusu' temelindeki ilişkileri tanımlar. İlişkilerin genel çerçevesi, sürece dahil olan ülkeler ve ülke grupları düşünüldüğünde coğrafi bir alandan ziyade siyasi ve ekonomik bir alanı işaret eder ve aslında en geniş şekliyle Soğuk Savaş döneminden çok daha önceki dönemleri kapsayan Avrupa ve Amerika kıtaları arasında yüzyıllara dayanan kolonyal ve merkantilist birliklikleri de kapsar (Dukes 1985; Hanhimaaki, Schoenborn ve Zanchetta 2012). Bu anlamda transatlantik ilişkiler sadece ittifak ilişkileri ya da Atlantik'in iki yakasındaki devletler arasındaki ikili ilişkileri içermekle kalmaz, aynı zamanda hızlı şekilde kurumsallaşan bir yapıya da işaret eder. Bu çerçevede ortaya çıkan gerek uluslararası örgütler (ör. North

Atlantic Treaty Organization, Transatlantic Free Trade Area, Transatlantic Economic Council) gerekse sivil toplum kuruluşları (ör. German Marshall Fund, Atlantic Council vb.) transatlantik ilişkilerin barışçıl şekilde tesis edilmesine katkı sağlarlar (Yost 2012). Ortak çıkarlar transatlantik ilişkilerin önemli belirleyicisidir. Taraflar arasında çıkarlar kurumlar ile korunmaya çalışılsa ve ikili ya da çok taraflı antlaşmalarla düzenlense de karşılıklı çıkarların çatışmasına da rastlanmaktadır. Örneğin, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 'ortak pazar' (common market) oluşturma hedefi Amerikan yönetimleri tarafından zaman zaman 'Avrupa Kalesi' ('fortress Europe') benzetmesi ile eleştirilmiş ve ikili ticari ilişkilerde 1970'lerin sonlarında gerilime neden olmuştur.

1990'larda Avrupa Birliği içerisindeki ortak Avrupa güvenlik kimliği arayışları ve NATO'dan bağımsız bir AB fikri ve tartışmaları da ABD ile AB arasındaki güvenlik ilişkilerinde anlaşmazlığa neden olmuştur. Fakat benzeri çıkar uzlaşmazlıkları transatlantik ilişkileri çatışmaya sürüklemiş ve taraflar birbirleriyle ticari, siyasi ya da güvenlik konularında işbirliğini sürdürmeye devam etmiştir. Transatlantik ilişkiler farklı analiz düzeylerinde ilerlemektedir: ABD-AB düzeyinde ilişkiler olduğu gibi, AB üyeleri ile de ikili ilişkiler (ör. ABD-Almanya, ABD-İngiltere vb.) sürdürülmektedir. AB üyesi olmayan ama Soğuk Savaş süresince aynı ittifak içerisinde yer almış ülkelerle tesis edilen ilişkiler (ör. Türkiye-ABD) de genel olarak bu bağlamda ele alınmalıdır. Bu bakımdan Soğuk Savaş dönemi ittifak yapısı transatlantik ilişkilerin belirleyicileri arasında değerlendirilmelidir. Buradan Soğuk Savaş sonrasında devam edecek şekilde bir transatlantik siyasi-ekonomik miras intikal ettiği söylenebilir. Her ne kadar ortak çıkarlar, kimlik ve kurumlar transatlantik ilişkilerin yapı taşları olsa da bu, tarafların tüm dış politika ya da ekonomik hareketlerini her zaman birbirleriyle uyum içinde yürüttüklerini söylemek doğru değil-

dir. Örneğin, konu sert güvenlik politikaları ve silahlı kuvvet kullanılan durumlara gelindiğinde işbirliği seviyesinin düştüğü söylenebilir. Örneğin, 2003 yılında ABD'nin tek taraflı olarak başlattığı Irak Savaşı transatlantik ilişkilerde önemli bir ayrılık ortaya çıkartmıştır.

Sözü Geçen Çalışmalar

Dukes, P. (1985). *A History of Europe 1648-1948: The Arrival, The Rise, The Fall*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Hanhimäki, J., B. Schoenborn ve B. Zanchetta (2012). *Transatlantic Relations since 1945: An Introduction*. Londra: Routledge.

Lowe, N. (1997). *Mastering Modern World History*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Lundestad, G. (2003). *United States and Western Europe: From Empire by Invitation to Transatlantic Drift*. Oxford: Oxford University Press.

Sokullu.E. (2019). "Transatlantik İlişkiler".

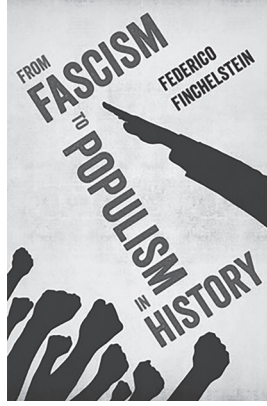
Yost, D. S. (2002). "Transatlantic Relations and Peace in Europe". *International Affairs*.

Faşizmden Popülizme (From Fascism to Populism in History)

Bekir Halhalli*

Federico Finchelstein, Çeviren: Ali Karatay, İletişim Yayınları, 2019, 320 Sayfa, ISBN-13: 9789750525926

Faşizm ve popülizm kavramlarına ve stratejilerine dair akademik ilgi son yılların güncel konuları içerisinde yer alıyor. Farklı akademik disiplinlerden araştırmacılar ve akademisyenler, faşizm ve popülizmin merkezi ve çevresinde incelenen çoğu tartışmaları, kendi bilimsel formasyonlarının bakış açıları çerçevesinde değerlendirmeye çalışmaktadır. New York City’de bulunan New School for Social Research’de çalışmalarını yürüten tarih profesörü Federico Finchelstein’in, ilk baskısı 2019 yılında Türkçe’ye çevrilen bu kitabında; “Faşizm nedir? Popülizm nedir? Faşizm ile po-

pülizm arasındaki ilişki ve etkileşimi, tarihsel ve kavramsal bağlamda nasıl okumalıyız?” gibi sorulara tarihsel örnek ve analizlerle cevap vermektedir. Bununla birlikte faşizm ve popülizm terimlerinin sıklıkla kullanılması, onları diktatörlük veya otoriter politik rejimlere bağlar.

Bu terimler, Avrupalı olmayan faşist hareketlerle ilgili olarak bu siyasi sistemlere hitap etme konusunda derin deneyime sahip olan Finchelstein için bir analiz nedeni oluşturmaktadır. Popülizm ve faşizm kavramlarının geleceğini anlamaya yönelik olan bu çalışma, geçmişini doğru öğrenip, anlamlandırarak; geleceğe

ilişkin analizler yapma iddiası taşıyor. Kitap, "Teşekkür" (s.9-12) ve "Önsöz" (s.13-25) kısımlarının ardından; "Giriş: Faşizmi ve Popülistliği Geçmişin Işığında Düşünmek" (s.27-58), "Birinci Bölüm: Tarihte Faşizm" (s.59-140), "İkinci Bölüm: Tarihte Popülistizm" (s.141-226), "Üçüncü Bölüm: Demokrasi ve Diktatörlük Arasında Popülistizm" (s.227-304) ve "Sonsöz: Yeni Bir Enerjiyle Dolmuş Popülistizm" (s.304-313) olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Ayrıca eserde, "Dizin" (s.314-320) de belirtilmiştir.

Birinci bölüm, faşizm teriminin tarihsel tanımıyla başlar ve kökeni Kuzey İtalya'ya kadar gider. Faşizmin kurucusu olan Benito Mussolini, bu hareket için 20. yüzyılın başlarına da atıfta bulunur. Yazar, Batı Avrupa uluslarında egemen liberal hükümetler üzerindeki etkisini sürdüren aydınlanmaya karşı ideolojik bir tepki olarak üretildiğini, ancak her şeyden önce Sovyet sosyalizminde yer alan aydınlanma radikalleşmesine karşı tezahür ettiğini vurgulamaktadır. Bu analiz perspektifinden, Batı Avrupa'da geliştirilen ve Adolf Hitler'in yükselişiyle sonuçlanan en radikal dönem ile Latin Amerika ve Asya'ya kadar uzanan Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki tüm sağcı hareketler tartışılmaktadır. Yazar bu hareketleri analiz ederken faşizmin hem Avrupalı hem de Avrupalı olmadığını vurgulamaktadır (s.59). Diğer bir deyişle, faşizmin küresel ve ulus-aşırı tarihi boyutlarını inceleyerek; hem ulusal seviyede formüle edilmiş biçimlerini hem de Atlantik'in iki yakasında ve ötesinde neden olduğu düşünsel değişim ve

dönüşümlerin altı çizilmektedir. Yazar bunu yaparken, Avrupa dışındaki faşizmi eylem kapasitesinden yoksun bir özne olarak görmeyi sert bir şekilde eleştirerek; meselede Avrupa-dışı bir yaklaşımın tercih edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (s.91).

Yazar, faşist hareketler için ortak olan özellikleri şöyle sıralamaktadır: Tanımlanmış bir teorik siyasi platformun olmaması, iktidar/gücün hızlı bir şekilde yükselmesi, devletin totaliter vizyonu, liderin karizması, sivil toplumun iptali için zorunlu kamu ve özel sektörlerin arasındaki farkların ortadan kalkması, bir iç düşman ihtiyacı ve iktidar birikimi için kalıcı bir arayış. Yazara göre dile getirilen tuhafıklar faşizmin ayırt edici özelliğini oluşturmaktadır. Söz konusu hareketler, içkin siyasi şiddet ifadesinde zirve noktasına ulaşmaktadır. Bu minvalde, sonraki bölümlerde görüleceği gibi bu bölümü değerli kılan ve faşizmde ayrıcalıklı bir yer tutan şiddetin popülistizmde olmamasıdır.

İkinci bölümün teması, herhangi bir kesin içerikten yoksun olduğu için popülistizm teriminin kavramsallaştırılması ve faşizmle karşılaştırılmasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden formüle edilen faşizmin, popülistizm haline gelmesidir (s.139-141). Yazar, devrimler ve faşist rejimler Avrupa'da ortaya çıkıp güç kazanmışken, popülist rejimlerin ilk olarak 1945'ten sonra Latin Amerika'da ortaya çıktığını ileri sürmüştür (s.141). Yine yazara göre kıdemli tarihçilerin düştüğü hata; Avrupa, ABD ve Latin Amerika'nın bugünden ziyade geçmişleriyle benzerlik taşıdığı iddiası-

dır. O halde, Finchelstein'in önerdiği tarihsel çerçevede; kıtalar (aynı zamanda ülkeler) ve rejimler arasındaki şartıcı sürekliliği yakalayabilmek için popülizmin farklı ve toplumsal bağlamlara göre yeniden formülasyonunun soykütüğüne bakmak gerekir. Modern popülizme post-faşizm¹ perspektifinden bakan Finchelstein, Peronizmin² faşizm olmadığını ama faşizmin onun kökeninde bulunduğunu ileri sürer (s.170). Yazara göre popülizmin teorileştirilmesi için faşizmle popülizm arasındaki tarihsel ilişkiye de bakmak gerekir. Örneğin, yakın döneme baktığımızda: ABD'de Donald Trump, Venezuela'da Hugo Chavez, Fransa'da Marine Le Pen ve Türkiye'de Recep Tayyip Erdoğan özellikle tarzları itibariyle hem pratik hem de teorik bakımdan Hitler ve Mussolini ile bağlantılıdır; ancak, aynı zamanda klasik faşizmden köklü bir kopuşu da temsil etmektedirler (s.171). Bu liderlerin faşist olmadıkları söylenebilir fakat siyasetleri faşist tarihsel bir arka plana sahiptir. Klasik faşizmden farklı olarak, mevcut sağcı popülist hareketlerin demokratik sistemlerin dışında güç kazanmaya çalışmadığı, ancak içlerinde derin bir hak kısıtlaması uyguladık-

¹ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da kurulan faşist partiler, "neo-faşist" veya post-faşist sıfatıyla anılmaktadır. Post-faşizm ise 2. Dünya Savaşı'ndan sonra çeşitli Avrupa siyasi partilerinde değiştirilmiş bir faşizm biçimini benimseyen bir etikettir.

² Peronizm (İspanyolca: Peronismo), Arjantin'de 1946-1955 arasında ve 1973-1974'te devlet başkanlığı görevinde bulunan General Juan Peron'un popülist ve milliyetçi politikalarına verilen isim. Bu politikayı savunanlara, "Peronist" denmektedir. Latin Amerika'da bir bütün olarak popülizmin ilk kez iktidara geldiği yerdir ve tarihsel bir öneme sahiptir.

ları belirtilmektedir. Yine, solun bir devlet kapitalizmi içinde daha fazla sosyal içermeyi istediği her iki popülist grupta da ekonomik-sosyal sorun olarak ortaya çıkar ve sağ bunu göçmen karşıtı yabancı düşmanlığı ve piyasa ekonomisi adı altında özel güçlü bir renk tonuyla yapar.

Bölümün sonlarına doğru yazar; "Popülizm özetini halk egemenliğine, liderliğe ve kapitalist bir toplumun ne şekilde örgütlenip yönetilmesi gerektiğine dair karma ve tutarsız fikirler kombinasyonu," olarak açıklamaktadır (s.200). Zira bu açıklama, kitabın en kritik yönünü göstermektedir. Bu anlamda yazar iki çelişkili söylem arasında hareket eder. Bunlardan biri popülizmde var olan belirsizliği kabul etmektedir. İkincisi ise popülizmin bir sonraki bölümde tartışılacağı gibi diktatörlük ile eşanlamı olmadığını teyit etmesine rağmen, diktatörlüğü modern popülizmin temellerinden biri olarak kabul etmektedir. Bunun dışında otoriter seçimli demokrasi biçimi olarak popülizm, yazar tarafından İkinci Dünya Savaşı sonrasında, faşizm ve popülizm deneyimlerini birbirinden ayırarak yeni bir tarihsel bağlamda ele alınmaktadır. Ancak burada Atlantik ve ötesindeki popülizmin sağ-sol konumları ve varsa sağdan sola ve tersi geçişlerine dair bir açıklama bulunmamaktadır.³ Üçüncü başlık olan; "Demokrasi ve Diktatörlük arasında Popülizm" de

³ Yazar klasik popülizme; Arjantin'de Peron'u, neoliberal popülizme Arjantin'de Carlos Menem'i, neoklasik sol popülizmde Arjantin'den Krichner'i ve Neoklasik sağ popülizmde ise Türkiye'de Recep Tayyip Erdoğan ile Macaristan'da Obran'ı örnek olarak göstermesine rağmen bunların konum ve geçişlerine değinmemiştir.

Finchelstein, popülizmi halk ege-menliği nosyonuna bağlamış ve bu nosyonu liderler ve halk arasında sınırlandırmıştır. Popülizmin diktatörlük ile eşanlamlı olmadığını teyit etmesine rağmen, diktatörlüğü modern popülizmin temellerinden biri olarak kabul ederek, diktatörlük ve demokrasi arasındaki popülizmin sürekli tarihsel analizinin gerekliliğini ifade eder. Demokrasi ile diktatörlük arasındaki var olan karmaşık ve değişken bağlantılarda gömüllü olduğuna değinen yazar, bu komplike teorilerin ancak tarihsel çerçevede inceleneceğini önermektedir (s.228). Popülizm ile diktatörlük arasındaki temel farkın ise ikisinin de siyasi şiddete dair birbirine zıt yaklaşımlarda yattığını ileri sürer. Ancak daha alakalı sayılabilecek şey toplumda temel bir araç olarak seçim başarısının önemi, yoğun

milliyetçilik ve geniş ideolojik spekt-rumda ortak olan özelliklerin karakterize edilmesidir. Bir diğer deyişle, demokrasi bağlamında günümüz güçlü popülist liderlerin faşist fikirleri, seçimli otoriterizm formuna dönüşmüş General Juan Peron'a benzemektedir. Örneğin; Fransa'da Le Pen, Türkiye'de Erdoğan, Venezuela'da Maduro ve ABD'de Trump gibi liderler. Yazarın ısrarla vurgulamak istediği, tarihsel olarak popülizm lidersiz başarılı olmaz; fakat bu otoriter demokrasiye dayalı liderlik, faşizmden doğmuş ve ondan farklılaşmıştır. Aynı zamanda bahsedilen siyasi liderler, popülist terimlerle yeniden formüle edilen neo-liberal bir geleneğin takipçileri olarak tanımlanmaktadır.

"İslami popülizm, diye bir şey söz konusu olabilir mi?" sorusuna yazar, İslami popülizmin yanlış bir kavram

olduğunu iddia etmektedir (s.293). Finchelstein, İslami popülizm kavramının sömürgeci bir geçmişe sahip Batı'nın basmakalıp ifadelerini güçlendireceğini varsaymaktadır. Müslüman coğrafyalarındaki halkın bütün olarak algılandığı *ümme*t anlayışının da evrenselden ziyade ulusal boyuta sahip olduğuna değinmiştir.

"Yeni Enerjiyle Dolmuş Popülizm" başlıklı sonsöz bölümünde ise yazar, daha önce tartıştığı popülizmin hem genetik hem de tarihsel olarak faşizm ile bağlantısını irdelemektedir. Dolayısıyla yazar, İkinci Dünya Savaşı sonrası popülizmin demokratik pratiği, hem liberal düzene verilmiş bir cevap hem de onun bir eleştirisi olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır (s.310).

Sonuç olarak, Finchelstein bu kitapta; tarihte ve teoride yaşanan farklılık-

ları, faşizm ve popülizm ekseninde ulusal ve ulus-aşırı bağlamlarını karşılaştırarak öne çıkarmaya çalışmıştır. Kitap siyaset teorisi ve tarihsel yaklaşımla onlarca yıldır tartışmalı bir konu haline gelen popülizmin kapsamı hakkında bir tartışmayı teşvik ederken, kavramları ve mevcut siyasi rejimlerle olan ilişkisini de anlamamızı sağlamaktadır. Bu 320 sayfalık kitap, güncel ve tarihsel popülizm tartışmalarının güzel bir örneğidir. Ayrıca zamanlaması son derece yerinde. Özellikle popülizm alanında dikkate değer bir eser olduğunu düşündüğüm bu çalışmanın ikinci baskısı yapılacaksa; sağ-sol popülizm formlarının ayırt edici özelliklerine ve varsa sağdan sola ve tersi geçişlerin eleştirileriyle, eserin daha kıymetli bir yere ulaşacağını da belirtmek isterim.

Global Geopolitical Shift: Balance of Power in the Arctic

Ferdi T. GÜÇYETMEZ*

Introduction

Considering today's conditions, the international arena seems to be anarchic. In order to ensure the anarchic structuring order, there are regional and international organizational structures. There is a new area of this anarchic structuring and balance of power issue: The Arctica. When we examine the relations of the states in the Arctic region or with interest in the region; Since there is no higher authority to decide on the issues in the region, it is observed that the relations of the states in the region are carried out in an anarchic system.

According to Waltz, the international system is anarchic and decentralized. In this anarchic system, the purpose of the states is to survive as in classical realism. The system's anarchic nature stems from the assumption that states see each other as a rival/enemy. Since states cannot rely on each other in the anarchic system, they must rely on the "tools" they have created to exist (Jensen, 2011: 155). Therefore, the struggle to create pow-

er in the new regional system created in the global system begins.

On the other hand, can it be said that there is a power gap in the region? This question is critical for the arctic, the new field of global conflict. As an answer to this question, we can say that Russia already has authority in the region. As we mentioned above, after the glaciers' melting, this power will increase more with new areas opened. At this point, since there is an element of power, it is necessary to balance power. States act similarly in the Arctic. As reflected in the strategy documents, Russia's biggest aim is to preserve its sovereignty in the region, in other words, to maintain its power. After Russia intervened in Ukraine, the USA, Canada, and the EU's economic and technological embargo disrupted Russian investments in the Arctic. It started the war in the balance of power. After this balance change, China started to support Russia's investments in the Arctic region economically, and all global powers in the regional area deter-

* Lecturer, Kent University, Faculty Of Humanities and Social Sciences, ferdigucyetmez26@gmail.com

mined their ranks. In the balance of power, states that provide balance may have different characteristics. Based on this assumption, a militarily weak but economically strong state is always seen as a potential rival/enemy (Mearsheimer, 2001: 143).

With the balance of power approach, it will be possible to examine countries' policies towards the region and their relations covering the region in three sections. First of all, as the "Arctic Five", actors from Russia, United States of America (USA), Canada, Norway and Denmark (Greenland and Faroe Islands) claiming rights over the region directly bordering the Arctic Ocean are inactive position. Also, the Arctic council member states are seeking rights over the region. When it comes to its resources, it is inevitable for the states bordering on the Arctic to claim rights in the region. Thus, the new balance order started to be established. "Waltz states that the anarchic nature of the international system pushes weak states to balance strong states rather than join the strong" (Waltz, 2000). In this balance, all states with the smallest border in the Arctic region will have a significant power effect.

Multipolarity is a structure in which there are more than two dominant powers in the international system. This structural system exists in the Arctic region. The multipolar system is divided into two as balanced multipolarity and unbalanced multipolarity. Balanced multipolarity, dominant states at the level of the international

system cannot dominate each other. The powers of the dominant states are close to each other. In this structure, security and power systems can be controlled easily. In the unbalanced multipolar structure, when one of the international system's dominant forces is stronger than the others, it seeks a hegemony. This situation makes war and instability inevitable. When we approach it from this point of view, although the arctic has been under construction for many years, it is impossible to talk about a balanced system yet. (Mearsheimer, 2001: 44)

Kenneth Waltz thinks that as the international system's conditions change, his international theories will change day by day, and such situations are normal (Waltz, 2000: 25). In the international system, it is essential which state holds power and how long it will maintain it. Balancing the power will be easier because the power formations in the Arctic region are still new. States with power cannot hold this power forever. This power is weakened by states, either by their own mistakes or by other states, or balanced by other states, as has happened many times before. Looking at history, the structuralists came up with various ideas about how the international system was shaped by power distribution.

Although the common working area and the balance of power have just begun to form in the region, the region's riparian countries have started to work for power struggle since the 20th century. In the 1930s, the

Arctic region began to attract military attention. The Soviet Union and the USA initiated the first attempts. In this direction, the Soviets rapidly industrialized within their domination areas in the Arctic to neutralize the dangers that could come from the capitalist outside world. Besides industrialization, settlements created in the region. Regional development was aimed with the fields of study. The first population to be settled in the area was Gulag prisoners and took an active part in the work carried out in the area with people of all professions.

On the other hand, Canada and the USA also carried out military work in the region. The Arctic region is the strategic region used against Germany during the Second World War. In this direction, most of the USA and Britain's aid to the Soviets was transported from the Arctic Ocean.

With the Second World War, the Arctic region's geostrategic importance witnessed the USA and the Soviets' power struggle. The USA has built military bases on Greenland and Iceland and established systems in the radar zone (Surenkov, 2012). Although the Soviets and the USA actively entered into a power struggle during the Cold War period, Soviet Russia's dominance in the region decreased due to the economic turmoil in the 1980s. These crises, which deepened further, led the Soviet leader Gorbachev to pursue a more peaceful and compromise policy to end the bloc in the region and the in-

ternational arena (Prohorov, 1970). In 1987, Gorbachev declared that the region could become a peace zone with his call for a peaceful solution to the region's problems within the framework of multilateral cooperation (Golodnov, 1988). With the end of the cold war, the two states' efficiency level in the Arctic region remained minimal and scientific studies were focused. In the 21st century, the glaciers melting with the effect of global warming and the substantial energy resources that emerged from the research have increased the interest in the region again.

There are several reasons for this increased interest recently. First, Arctic has geostrategic importance that allows us to keep the entire northern hemisphere of the Earth under control. Second, the area is rich in hydrocarbon and biological resources. Namely; Approximately 6% of the world's oil reserves (90 billion barrels) and 24.3% (47 trillion cubic meters) of natural gas resources are located in the Arctic Ocean (the US Geological Survey, 2008). Many scientific studies show that the Arctic region's glaciers will melt significantly and possibly disappear as early as the year 2050. Estimates show that a 12% to 40% reduction in glaciers occurs during the summer periods (Carman, 2009). In this case, it means that the Arctic sea passes, which can turn the Arctic Sea into a crucial global trade route, will open for certain periods of the year before 2050. The beginning of global problems is due

to the presence of the largest reserves in the Russian Arctic.

Figure 1: Marine ways in the Arctic

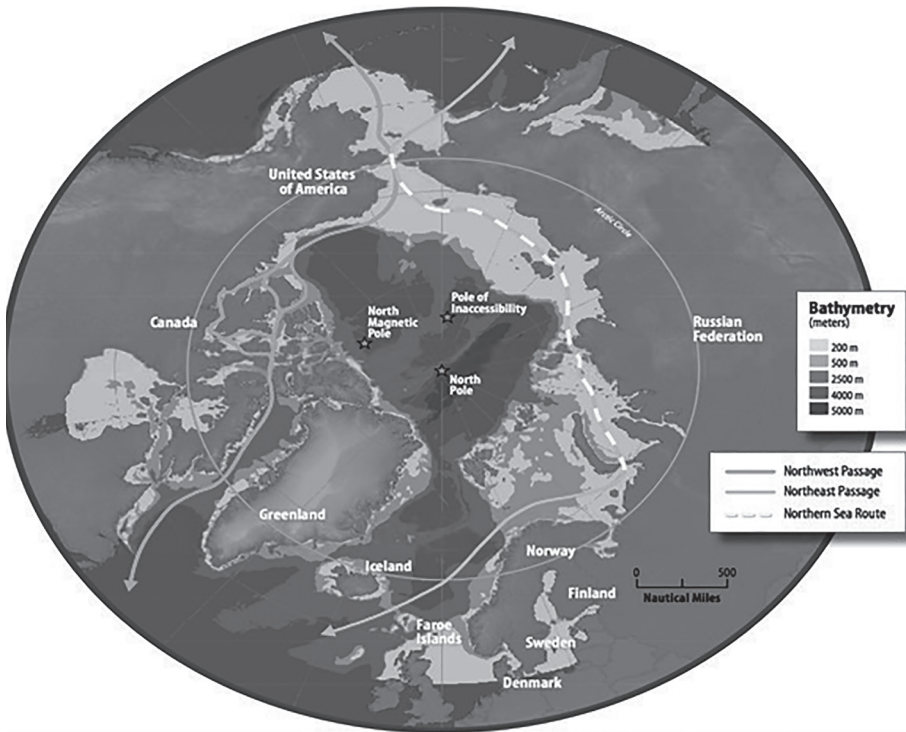
Resource: (<http://www.grida.no/resources/7150>).

Conflicts of Interest in the Arctic Region

During the Cold War, security concerns were at the centre of the national policies of states. For this reason, the Arctic started to position in the international balance of power in this period. The Arctic does not consist only of the Arctic Ocean. Today, when we look at the Arctic region,

we are talking about a multilateral order that includes Europe, Asia and America.

The last of the unshared regions of the world is the Arctic region at the north pole. The Arctic, whose status has not yet been regulated by international law, is today subject to the rules of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea. The Arctic region, whose status has not been determined by a special contract, is causing tensions due to this uncertainty. The Arctic region is the chessboard of the polar age. There is no single state sovereignty. There are petroleum companies, international organizations, and the Arctic Quintet, coast in the region. The states called the Arctic octet, which are members

of the Arctic Council, formed based on international law. The Arctic struggle, covered with glaciers and uncertain legal status, first started in the early 20th century. The regional order provided by the agreements between the Arctic states was tried to be strengthened through bilateral agreements. The region will be the scene of a power struggle both politically and militarily in the future.

The USA's aggressive policies started to spread over time in the Arctic region and other regions. For this reason, the states of the region are now changing their perspective on the USA and looking for a new saviour for themselves. In these saviours, Russia and China stand out as economically steadily progressing. When evaluated in structuralism, this structure of the international system is moving towards a bipolar structure. In this bipolar structure, regional states try to bring other states to become a great power. Accordingly, the USA and Russia's military presence of two superpowers is increasing in the region. Besides, in recent years, both states accuse each other of increasing their military presence in the region. Although the USA took Alaska in 1867 and gained a say in the region, it is not as a deterrent power as Russia. Although the Arctic region is not the most important Chinese foreign policy issue, its interest in the region has increased in recent years. It has developed diplomatic and economic activities in the region. As a non-regional actor, China is a country that has a

significant position in the balance of power. It continues its research activities alongside Russia in order to strengthen its presence and effects in the region. Thus, China has used its role in the balance in favour of Russia. China, like other non-regional actors, plays an active role in science diplomacy in the region. China's Arctic diplomacy strengthens Russia's position vis-a-vis America. China stands by Russia and supports the balance of power. However, it also pays special attention to the development of the Arctic maritime trade. Therefore, it tries to consolidate a legitimate Arctic position to develop bilateral relations with Arctic states. In this way, China takes steps in line with its interests while supporting Russia. Here, it would be more correct to approach China's policy with the Schweller balance of interest theory.

In response to China and Russia's moves (Şahin, 2016), the US made new moves in the Eastern Mediterranean to break Russia's energy dominance over Europe and prevent energy transportation from passing through the North Sea. Egypt, Israel, Greece wanted to take the Greek Cypriot Administration and Italy in the Eastern Mediterranean and sent the US navy to the region. In other words, the USA carried its efforts to increase its effectiveness in the Arctic region to the Mediterranean. The aim here is to bring Europe to a level that can meet its energy needs. It is also to minimize the European Union's dependence on China and Russia

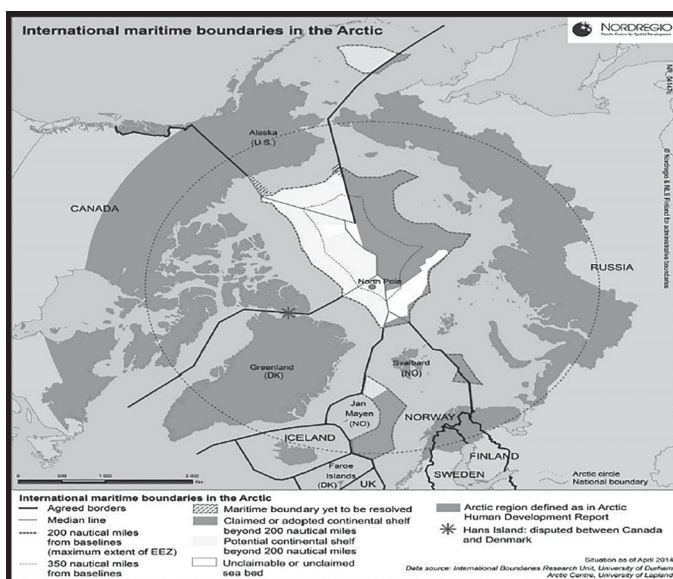
within the scope of energy. The USA aims to prevent China's trade route by moving the conflict zone to the Eastern Mediterranean and puts forward the "Eastern Mediterranean Road" project in response to China's "Silk Road" project. It should also be noted that there is a need for Turkey to increase its influence in the eastern Mediterranean in Russia. It may cause the Dardanelles and Istanbul Strait to lose their importance due to the new trade routes formed with the melting of glaciers in the Arctic region.

The US is working hard to aggravate its side in the balance of power. One of the reasons for the ongoing geopolitical competition between states in the North Pole is the struggle to access energy resources. The Arctic region has begun to become the source of new international tensions due to this struggle. The conflict area of

the USA and Denmark in the region is Greenland. To break Russia's influence in the region, the USA wants to unilaterally take Greenland to increase the land that has a coast to the Arctic. Discourses about taking Greenland from Denmark were met with reactions and objections at the level of state officials. In 2008, a report was prepared for the EU to become an observer member of the Arctic Council. Although there were statements about the conclusion of a treaty for the Arctic, inspired by the Antarctic Treaty, the regional states opposed and did not accept the agreement (The European Parliament, 2009). Greenland is a significant issue. This issue will be examined in more detail in the following sections.

Figure 2: International Sea Borders in the Arctic

Resource: (Nordregio, 2014)

As seen in the region, in the 21st century, the energy field has emerged under the glaciers in the region that is called inaccessible. Today, competition for the “accessible Arctic Region” has become inevitable. This has created the need for a new geo-strategic model and geopolitical discourse. The region, which has begun to be known by names such as “New Great Game”, “Great Pole Game”, “New Cold War” and “Great Arctic Chessboard”, will be at the centre of radical changes in the international system in the near future.

As a result, the balance of power theory is reconstructed in a more specific region than the global meaning. The hegemonic polarizations that we previously saw in many areas such as Africa, the Middle East and Latin America are emerging in a new conflict area. In the balance of power theory, the economic strength of the parties makes it superior. Here, Russia is significant in allies of America as well

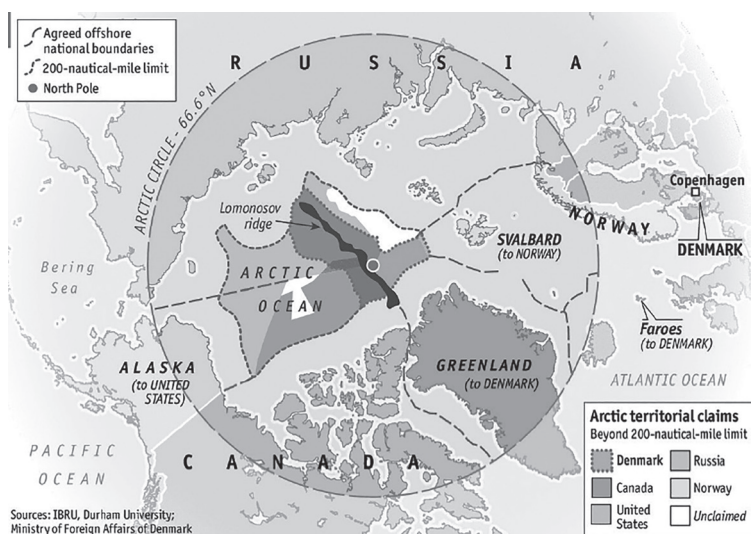
as the ally China factor. However, the Arctic Council is not trying to make a clear side like China. For example, it is unclear how America will maintain its hegemony in an openly opposed system instead of America in Greenland.

On the other hand, it is also essential that Russia’s power, which will gain more share from its energy fields by expanding its field after melting glaciers, increases worldwide. It is inherent in the balance of power to stand by the strong countries in the global context. Russia, which started to get stronger after the Cold War and made basic moves in the Mediterranean, especially in the Middle East, seems to be the dominant party in the Arctic region.

Figure 3: Border Claims in the Arctic

Resource: (<https://www.economist.com/international/2014/12/17/frozen-conflict>)

Russia’s Arctic Strategy

Sources: IBRU, Durham University; Ministry of Foreign Affairs of Denmark

The Arctic region is vital for Russia, unlike other Arctic states. More than half of the Arctic Ocean shores belong to Russia. At the same time, most of the energy resources in this region are located in Russia. The income obtained from Russia's energy resources in the region constitutes 30% of the country's GDP (gross domestic product).

The use of natural resources and trade route under melting glaciers with global warming will emerge as a new conflict area in the region in the following years. From a political point of view, eight countries called the "Arctic Eight" claiming in the Arctic Region. Five countries, including the USA, Russia, Canada, Norway and Denmark (Greenland), have direct borders with the Arctic. Although countries like Sweden, Finland and Iceland do not have di-

rect borders, they are members of the Arctic Council. Although it is an organization structuring to protect the status quo of the region's political, economic and strategic importance, it conducts both military and economic studies on the region, especially within the scope of riparian states' interests.

Figure 4: The Border Determined by the USSR in the Arctic

Resource: (Brigham, 2014)

Russia has a coast to the region and has strategic importance. As a force in the historical perspective, Russia, as a result of its physical location, is a dominant force in matters related to the north pole (Gunitskiy, 2008). Russia is aware of the power it has. According to Heininen; The policies

carried out by Russia in the Arctic region are considered as a pragmatic tool used in domestic politics to achieve the stability of the federation and its economy, which was the main goal of the beginning of the century, as well as a response to the new geopolitical situation in the post-Cold War region. Finally, policies towards the region can be seen as a process in which Russia will again become a great power in world politics and a global energy player (Heininen, 2012, s. 49). The fact that Russia, which owns a large part of the hydrocarbon energy reserves available in the region, is an important player due to these advantages, requires the parties to avoid non-Russian alternatives to solve the problems. Russia's interest in the Northern regions began in 1910 when it sent its navy to the reconnaissance region. In 1926, with a unilateral decision, the Soviet administration drew the new state borders with the Arctic Region. The Soviet Union started to claim the 5842 km² section between the north pole and the Bering Strait and the Kola peninsula. In these years, the region does not turn out to be an energy oasis. Considering the Cold War period, it can be described as reflecting the USA-USSR competition in the region. Thus, we can say that Russia's (Soviet) exploration efforts are efforts to dominate new places. For Russia, the Arctic region, where 65% of the ocean coast, is vital. Approximately 80% of the resources in the region are in the region belonging to Russia.

Russia became the first country to apply to the United Nations in 2001 to expand its continental shelf. In his application, he requested the exclusive economic zone to be expanded beyond 200 miles. The international arena condemned this claim, which targets almost half of the Arctic Ocean. Russia's demand includes the Lomonosov and Alpha-Mendeleev mountain ranges of 1,200,000 square kilometres, which extend along the Arctic and contain major oil and gas stocks (Jarashow, Runnels, & Svenson, 2006). If Russia realizes its exclusive economic zone, it will have approximately 48% of the region. While the international community continued to react to Russia's initiatives, in 2007 Russia researched the region to prove that the Lomonosov Ridge is a natural extension of the Siberian lands (Østerud & Hønneland, 2014). During the survey, a titanium-coated Russian flag was erected at a depth of 4200 meters in the region in July 2007. (Kefferpütz & Bochkarev, 2009). Outside of the political framework, Russia can maintain a military presence in the Arctic. Russia's military presence in the region poses a threat to the region and EU member states. Russia perceives the country's northern borders as the most vulnerable in terms of security. Therefore, it strives to keep its military units in the region ready for anything at any time. It assumes that it should keep its military presence ready against the USA, Canada, and Denmark, which are members of the North Atlantic

Alliance, especially in competition based on underground resources in the future. Accordingly, its main military purpose in the Arctic region is to establish a base.

Russia's efforts to dominate the region do not only make efforts to establish a military base. There are also initiatives in the region in the field of energy and to create trade routes. In this direction, there is not just a search for raw materials. Academic Lomonosov, which consists of two reactors, each with a capacity of 35 megawatts, has the capacity to meet the energy needs of a settlement of approximately 100 thousand people. In order to meet the electricity and energy needs of the people living in the region, it actively uses Academic Lomonosov, that is, floating electrical energy in the region. Academic Lomonosov, the first floating nuclear power plant globally, is expected to be the key infrastructure part of the "North Sea Line" project, the shipping route along the North Pole coast of Russia.

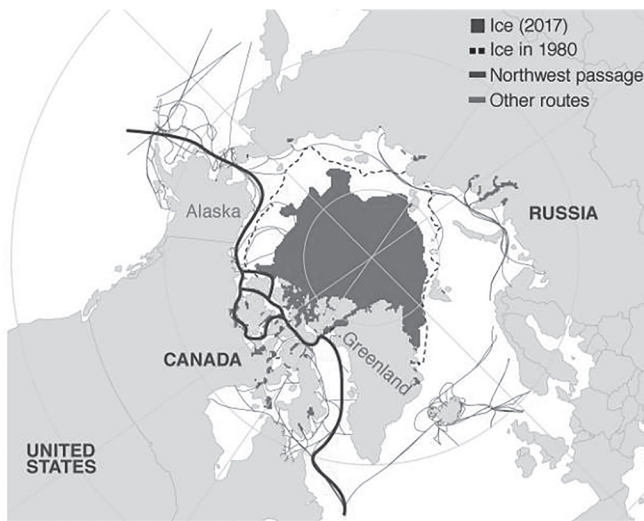
In the Russian Arctic region, ten months of the year create a new trade route using giant ice-breaking ships. When using the route, merchant ships must obtain permission from the Russian government's North Sea route administration. Thus, it is seen as Russia has given the dominance of the region. It is considered alarming for US security interests compared to Russia's existing 46 operational 50 icebreakers and 15 new icebreakers planned or under construction, as well as three icebreakers owned by China (Tann, 2018). In the region, it is necessary to talk about the US initiatives in this region, as in every conflict area, against Russia's attempts to penetrate.

Figure 5: Arctic North-western Gateway

Resource: <https://www.bbc.com/news/business-45527531>

America's Arctic Strategy

The Arctic region is the scene of the

states' struggle for new interests. Disputes and conflicts of interest between Russia and the USA continue during the Cold War period and in many regions today. The USA was riparian in the region, that is, the entrance to the Arctic region was provided by taking Alaska in 1987. However, the USA came to the region later than Russia. The Bush administration published the document that forms the basis of the Arctic region of the USA in 2009 under the name of National Security Presidential Directive 66.

According to Turner, natural resources in the Arctic region are also crucial to the US, but natural resources' economic return is not dominant in US politics, unlike Russia. Although Alaska offers some opportunities in terms of natural resources, NSPD-66 acknowledges that "the best-known Arctic oil and gas resources are outside the jurisdiction of the USA" (Turner, 2015, s. 20-21).

New Arctic strategy document published by the Ministry of Defence in 2019; It aims to quickly identify threats in the arctic region, respond to these threats quickly and effectively, and shape the security environment to reduce the likelihood of these threats in the future. The document states that, apart from the eight states with sovereign territories in the Arctic region, any other claims regarding the Arctic status will not be recognized (Ministry of Defense, 2019).

The USA has assumed the role of the World Gendarmerie in many parts of the world to achieve its goals of be-

coming a Hegemonic power (Kissinger, 1969). The USA is making many diplomatic and strategic moves to dominate the Arctic Region in the future. The USA reacted strongly to the symbolic flag that Russia has planted in the Lomonosov region. Russia is trying to prevent the USA's struggle to become a hegemon in the region.

Half of the Arctic region resources are under Russia's sovereignty. 1/5 of the Arctic region is under the sovereignty of the USA. These resources make Russia a world giant in Petroleum and Natural Gas imports (Melnikov, 2017). Russia has more surface area in the Arctic compared to the USA. This situation is of vital importance for the USA to have a say in the region. Interest in Greenland is increasing concerning this issue. With the news that US President Trump wanted to buy the island covered with glaciers, Greenland suddenly became the international agenda's top. The issue was not taken seriously at first and was considered one of Trump's unusual demands. However, the region is significant.

Thanks to Greenland, Denmark's claims that the Arctic Region are formed (Kingdom of Denmark, 2011). In May 2008, the Danish Parliament adopted Denmark's 2011-2020 Arctic Strategy document. Greenland's total ice volume is 680,000 cubic miles and is about 0.004 per cent of its glaciers each year. (Michael, 2007)

In 2007, Denmark sent a scout to the north pole to gather evidence that the Lomonosov mountains are an ex-

tension of Greenland. As a result of new research conducted by Canada in 2008, it was determined that Denmark and Canada have connections with the Arctic ground. The updated information can claim an additional 200,000 km² in the Danish Arctic region (Kefferpütz & Bochkarev, 2009). Denmark has a military presence in the region. The 2010-2014 Defence Plan was prepared and announced its military presence in the region to the international public. The biggest reason for Denmark's military presence and exercise attempts in the region is due to the USA's claims on the region. The USA has been maintaining a military presence in the region since World War II. With the increasing strategic importance of Greenland in recent years, US Prime Minister Donald Trump's statements about taking the island make the region's importance for the USA prominent. The region will be the focal point of the EU due to the geological structure and natural resources of the region. It plays a vital role in the USA's energy field as an inevitable consequence of the oil companies' influence in the USA's politics. It aims to establish dominance in the region by creating cooperation agreements with the region's countries on the axis of energy companies. For example, in 2011, a strategic cooperation agreement was established between the Russian company Rosneft and the USA Exxon Mobil company for joint work and technology sharing. A year later, although Siberia and the Arctic

agreed on joint exploration work, the agreement could not be implemented due to the Ukraine Crisis. (Howard, 2009). The USA will confront us in progress with its expansion policy in both energy and military fields.

Conclusion

Before constructing nation-states, there were indigenous communities in the Arctic, and the peoples' life in this borderless region was generally based on a nomadic lifestyle. From the construction of nation-states to the Second World War, the Arctic borders did not change much. The years when the balance of power started to be established started with the Cold War years when Sweden had a neutral status in the Arctic Region. On the one hand, the Soviets and Finland were compatible with it, on the other hand, NATO formed by Norway, Iceland, Canada, Denmark and the USA. The cooperation that continued with a low profile during the Cold War turned into Arctic regionalism after the Cold War. With the regional activities and the announcement of energy reports one after another, the countries' interest shifted to the region. World politics has now gone far beyond an area where only great powers exist, which could be defined as a power struggle. The Arctic region should also be examined from this perspective.

While we are in a system where global conflicts are not between states, one should not think that countries will clash in the Arctic region. How-

ever, the preparations made by the countries as a military force cannot be ignored. Therefore, it is useful to approach this region with caution. While there are many countries that we call the Arctic octet in the region, the events pass between Russia and America may sign that the balance of power will be established between these two. However, whether the European Union will intervene in the region by solving its problems may progress to disrupt all the cycles. As we mentioned above, while America is trying to establish its game establishment in the Arctic over the Mediterranean, Europe can be left alone with Russia with this strategic move. As a result, although the system's regional sides to be established in the balance of power are determined, the rights that will emerge with the melting of the ice will continue to remain confidential as the unknown of the equation in the region. Perhaps the biggest quarterback in the balance of power will be new land fields that will emerge from under melting glaciers.

Resources

Akhiyadov, M. (2019). Yeni Bir Jeopolitik Mücadele Alanı: Arktik Bölgesi. *insamer*: https://insamer.com/tr/yeni-bir-jeopolitik-mucadele-alani-arktik-bolgesi_2227.html, (date of access: 04.12.2020).

Byers, M. (2009). *Who Owns the Arctic?: Understanding Sovereignty Disputes in the North*. Canada: Douglas & McIntyre.

Commission of the European Communities. (2006). *Green Paper: Towards a Future Maritime Policy for the Union: A European vision for the oceans and seas*. Brussels: Commission of the European Communities.

Defense News. (2015, Mayıs). Tensions High as Russia Responds to Exercise. *Defense News*: <https://www.defensenews.com/global/europe/2015/05/31/tensions-high-as-russia-responds-to-exercise/>, (Access Date: 05.12.2020).

Dünya Ticaretinin%90'ı Deniz Yolu İle Gerçekleşti. (2019, 02 08). 08 15, 2020 tarihinde *Deniz Haber Ajansı*: <https://www.denizhaber.net/dunya-ticaretinin-yuzde-90i-deniz-yoluyla-gerceklesti-haber-86697.htm> (date of access: 05.12.2020).

Gebhardt, H., & Ingenfeld, E. (2011). Die Arktis im Fokus geoökonomischer und geopolitischer Interessen. *Geographische Rundschau*, 5(63), pp. 26-32.

Golodnov, V. (1988). *Mihail Gorbaçov izbranniye Rechi i Statyi*, Moskva: Politizdat.

Government of Canada. (2019). *Canada and the circumpolar Arctic*. Government of Canada: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/arctic-arctique/index.aspx?lang=eng (date of access: 04.12.2020).

Gunitskiy, V. (2008). On thin ice: Water rights and resource disputes in the Arctic Ocean, *Journal of International Affairs*, 61(2), pp. 261-271.

Honneland, G., & Jorgensen, J. H. (2005). Federal Environmental Governance and the Russian North. *Polar Geography*, pp. 20- 45.

Institut, A. W. (2013). Die Arktis. *Aussenpolitik InternatRecht*: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/InternatRecht/Einzelfragen/Arktis/Arktis-Grundlagentext_node.html adresinden alınmıştır

Is the Arctic set to become a main shipping route?, <https://www.bbc.com/news/business-45527531>, (date of access: 11.26.2020).

Jarashow, M., Runnels, M. B., & Svenson, T. (2006). UNCLOS and the Arctic: The Path of Least Resistance. *Fordham International Law Journal*, 30(5), pp. 1585-1652.

Jensen, Øystein. "Current Legal Developments the Barents Sea". *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 26.1 (2011), pp. 151-168.

Kingdom of Denmark. (2011). Denmark, Greenland and the Faroe Islands: Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020. Kingdom of Denmark.

Kissinger, H. (1969). *American For-*

eign Policy: Three Essays. New York: Norton.

L.W. Brigham, (2013). Projected 21st-century changes to Arctic marine Access, *Climatic Change*, 118(15), pp. 885–899.

Mearsheimer, J. J. (2001) *The Tragedy of Great Power Politics*, New York: Norton Publishing.

Medmedev, D. (2008, Eylül 18). asics of the State Policy of the Russian Federation in the Arctic for the Period till 2020 and a Further Perspective,. Rusya. <http://www.arctis-search.com/Russian+Federation+Policy+for+the+Arctic+to+2020>, (date of access: 05.12.2020).

Michael, P. j. (2007, Haziran 13). The Cold Truth about Greenland. *Chicago Sun Times*: http://www.cato.org/pub_display.php?pub_id=8285 (date of access: 01.12.2020).

National Defence and the Canadian Armed Forces. (2007). ARCHIVED - Operation NANOOK 07. National Defence and the Canadian Armed Forces: <http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=operation-nanook-07/hnps1twv> (date of access: 05.12.2020).

Nordregio Internet Sitesi, (2009), <http://www.nordregio.se/en/Maps--Graphs/07-Cooperation-and-eligible-areas/Regional-Cooperation-in-the-North/>, (date of access: 04.01.2015).

- Østerud, Ø., & Hønneland, G. (2014). Geopolitics and International Governance in the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*, 5(2), pp. 156-176.
- Prohorov, A. (1970). *bolşaya sovetskaya entsiklopediya* (2 b.). Moskova: Sovetskaya Entsiklopediya.
- Protection Of The Arctic Marine Environment Working Group . (2009). *Arctic Offshore Oil And Gas Guidelines* . Tromso: Arctic Council .
- Pynnöniemi, K., & Saari, S. (2017, Haziran). Hibrid etkiler - Finlandiya'dan alınacak dersler. NATO REVIEW: nato.int/docu/review/tr/articles/2017/06/28/hibrid-etkiler-finlandiya-dan-alinacak-dersler/index.html(date of access:05.12.2020).
- Savunma Bakanlığı Strateji Belgesi. (2019). Department of Defense Arctic Strategy. Office of the Under Secretary of Defense for Policy.
- Shukman, D. (2011). Üniformalar yeşeriyor. *NATO Review*: <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2011/01/26/ueniformalar-yeseriyor/index.html>, (date of access: 05.12.2020).
- Suna Şahin (2016), Türkiye'nin 1982:01-2015:02 Dönemi Ticaret Bilançosu ve Gayri Safi (Brüt) Değişim Dış Ticaret Hadleri İlişkisi", *Journal of International Trade, Finance and Logistics*, 1(1).
- Surenkov, V. (2012). Arctic Energy Resources and Global Energy Security, *Journal of Military and Strategic Studies*, 1(22), p. 12.
- Tann, N. (2018). New Icebreakers Needed in a Melting Arctic. 06 03, 2020 tarihinde *American Security Project*: <https://www.americansecurityproject.org/icebreakers-needed-melting-arctic/> (date of access: 02.12.2020).
- The Economist. (2019, Aralık). The Economist Intelligence Unit. The Economist: <https://www.eiu.com/oil-adequacy-index> (06.12.2020).
- The European Parliament . (2009). Resolution of 9 October 2008 on Arctic Governance. Brussels : The European Parliament .
- Turner, J. A. (2015). *When the Ice Melts Developing Proactive American Strategy for the Eurasian Arctic*. Alabama: Air University Press.
- WALTZ, Kenneth N. (2000), "Structural Realism After TheColdWar", *International Security*, 01622889, 25(5), p.14.

